

**T.C.  
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI  
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**KIRGIZ VE ANADOLU MASALLARINDAKİ HAYVAN  
MOTİFLERİ İLE BU MASALLARIN DİL VE ÜSLUP  
İNCELEMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan  
Gülcan ÇAYMAZ**

**Tez Danışmanı  
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KUNDAKCI**

**Karabük  
MAYIS/2019**

**T.C.  
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI  
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**KIRGIZ VE ANADOLU MASALLARINDAKİ HAYVAN  
MOTİFLERİ İLE BU MASALLARIN DİL VE ÜSLUP  
İNCELEMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan  
Gülcan ÇAYMAZ**

**Tez Danışmanı  
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KUNDAKCI**

**Karabük  
MAYIS/2019**

# İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER .....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI .....	5
ÖNSÖZ .....	6
ÖZET .....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION .....	10
KISALTMALAR .....	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU .....	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	13
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR .....	14
BİRİNCİ BÖLÜM .....	15
1. MASAL KAVRAMI.....	15
1.1. Masallar Üzerine İlmî Çalışmalar .....	16
1.2. Kırgızistan'da Masal Türüne Genel Bir Bakış, Masallarla İlgili Çalışmalar.....	17
1.3. Anadolu'da Masal Türüne Genel Bir Bakış Masallarla İlgili Çalışmalar.	19
1.4. Masalın Sınıflandırılması .....	21
1.5. Hayvan Masalı Nedir? .....	25
1.5.1. Hayvan Masallarının Özellikleri.....	26
1.5.2. Hayvan Masalarının Kaynakları .....	27
1.5.3. Yazılı Kaynaklar.....	27
1.5.4. Sözlü Kaynakları .....	28
İKİNCİ BÖLÜM.....	29
2. KIRGIZ VE ANADOLU MASALLARININ MOTİF SIRASI .....	29
2.1. Kırgız Masallarının Motif Sırası .....	29
2.2. Anadolu Masallarının Motif Sırası.....	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	69

<b>3. KIRGIZ VE ANADOLU MASALLARINDAKİ HAYVAN MOTİFLERİNİN İNCELENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI</b> .....	69
3.1. Kırgız Hayvan Masallarındaki Temalar .....	69
3.2. Anadolu Hayvan Masallarındaki Temalar .....	71
3.3. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Temaların Karşılaştırılması .	72
3.4. Kırgız Hayvan Masallarındaki Kahramanlar .....	74
3.5. Anadolu Hayvan Masallarındaki Kahramanlar .....	77
3.6. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Kahramanların Karşılaştırılması .....	83
3.7. Kırgız Hayvan Masallarındaki Mekânlar .....	84
3.8. Anadolu Hayvan Masallarındaki Mekânlar .....	85
3.9. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Mekânların Karşılaştırılması	87
3.10. Kırgız Hayvan Masallarındaki Eşyalar ve Aletler .....	87
3.11. Anadolu Hayvan Masallarındaki Eşyalar ve Aletler .....	88
3.12. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Eşyaların ve Aletlerin Karşılaştırılması .....	88
3.13. Kırgız Hayvan Masallarındaki Yiyecekler .....	88
3.14. Anadolu Hayvan Masallarındaki Yiyecekler .....	89
3.15. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Yiyeceklerin Karşılaştırılması .....	90
<b>DÖRDÜNCÜ BÖLÜM</b> .....	92
<b>4. KIRGIZ VE ANADOLU TÜRKÇESİNDE DİL VE ÜSLUP</b> .....	92
4.1. Kırgız ve Anadolu Masallarının Dil ve Üslup Özellikleri .....	92
4.1.1. Deyimler .....	92
4.1.2. İkilemeler .....	93
4.1.3. Ünlem Cümleleri .....	96
4.1.4. Zamanlar .....	98
4.1.5. İntak .....	102
4.1.6. Yahn Hal .....	105
4.1.7. Yönelme Hali .....	106
4.1.8. Bulunma Hali .....	108
4.1.9. Ayrılma Hali .....	110
4.1.10. Belirtme Hali .....	112


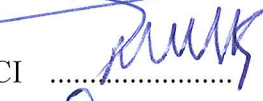
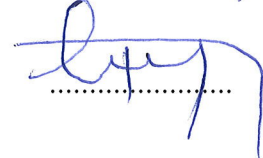
<b>4.1.11. Formeller .....</b>	<b>114</b>
<b>4.1.11.1. Başlangıç Formelleri.....</b>	<b>114</b>
<b>4.1.11.2. Bağlayış Formelleri.....</b>	<b>116</b>
<b>4.1.11.3. Bitiş Formelleri .....</b>	<b>117</b>
<b>4.1.12. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarının Dil ve Üslup Yönünden</b>	
<b>Karşılaştırılması .....</b>	<b>119</b>
<b>SONUÇ .....</b>	<b>120</b>
<b>EKLER .....</b>	<b>122</b>
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>193</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ .....</b>	<b>197</b>



## TEZ ONAY SAYFASI

### Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Gülcan ÇAYMAZ'a ait "KIRGIZ VE ANADOLU MASALLARINDAKİ HAYVAN MOTİFLERİ İLE BU MASALLARIN DİL VE ÜSLUP İNCELEMESİ" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	:Doç. Dr. Enver KAPAĞAN	
Danışman Üye	:Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KUNDAKCI	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Recep TEK	

Tez Sınavı Tarihi: 30/05/2019

## DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

**Adı Soyadı: Gülcan ÇAYMAZ**

**İmza :**



## ÖNSÖZ

Kırgızlar, tarihte bilinen en eski Türk topluluklarından biridir. Kendi kültürleriyle yoğurup harmanladıkları zengin bir folklor geleneğine sahiptirler. Dünyanın en uzun destanı olan Manas Destanı Kırgızlara aittir. Bu sebeple sözlü kültür ve destancılık geleneği Kırgızlarda bütün canlılığı ile devam etmektedir. Halk hikâyeleri, şiirler, âşıklar (ozan) tarafından gelecek nesillere aktarılmaktadır. Anadolu Türkleri de Kırgız edebiyatını daha çok Manas Destanı'ndan ve ünlü yazar Cengiz Aytmatov'un romanlarından tanımıştır.

Kırgızlar ve Anadolu halkı mesafeler uzak olmasına rağmen birbirlerine çok yakın ve kardeş toplumlardır. Aynı kültürden beslendikleri için iki halkı etkileyen olaylar da büyük oranda benzerlikler göstermektedir. Onlar, aynı müzikle neşelenir, aynı güzelliklere sevinir ve dar zamanlarda birlikte üzürlürler. Bu nedenle biz de çalışmamızı her iki toplumun da kültür hazinesi olan ve onları en iyi yansıtan masallar üzerine yapmaya karar verdik.

Toplumların yaşadıkları sosyal ve siyasi olaylar onların örf, adet ve kültürlerini de etkileyerek edebiyatlarına aksetmektedir. Sözlü edebiyatta oldukça mâhir olan Kırgızlar arasında masalcılık geleneği çok eski zamanlardan beri devam etmektedir. Kırgız halkının özünden yetiştirerek evrensel değerlerle süslediği masallar, halk arasında comokçular olarak tabir edilen masal anlatıcıları tarafından gelecek kuşaklara aktarılmaktadır.

Kırgızların masallarını ve masalcılık geleneğini içeren pek çok yayın vardır fakat Kırgız ve Anadolu masallarının karşılaştırmasını ele alan bir yayın yoktur. Biz de bu açığı kapatmak maksadıyla var olan yayınları ve tezleri göz önünde bulundurarak her iki kültürdeki masalları daha geniş bir çerçevede mukayeseli olarak değerlendirdik.

Tezimi hazırlarken başta beni destekleyen aileme, tez yazım aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarım Dilan AYDIN'a ve Lütfiye YILDIRIM'a, çok değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Sırma Oya TEKVAR'a ve fikirleriyle bana rehberlik eden tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Mustafa KUNDAKCI'ya teşekkürlerimi borç bilirim.



## ÖZET

İlk insandan günümüze belli aşamalardan geçerek oluşan masallar, içinde geliştikleri toplumun sosyal yapısını, davranışlarını, gücünü, korkularını bünyelerinde barındıran ve olağan üstü özellikler taşıyan en eski edebi türlerin başında gelmektedir. Önceleri şifahi kültürle yayılma alanı bulan masal türü, daha sonra asıl kaynaklarından tercüme edilerek tüm dünyaya yayılmıştır. Tercüme edilen masalların başında ise hayvan masalları gelmektedir. İnsanlar, doğa karşısındaki çaresizliklerini ve hayat karşısındaki duruşlarını hayvanlara yükleyerek onlara olağanüstü ve insani özellikler kazandırmışlardır. Bu da fabl olarak adlandırılan hayvan masallarının oluşumunu sağlamıştır.

Masal türünün yayılma göstererek gelişmesi aynı kültürden beslenen toplumların kültürünü de etkileyerek ortak özelliklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kırgızlar ve Anadolu Türkleri akraba iki toplumdur. Bu sebeple her iki kültürün masal geleneği birbirine çok benzemektedir. Kırgızlar eski inanışları ve yaşam şekilleri dolayısıyla tabiat unsurlarını, hayvan motiflerini masalarında kullanarak sembolleştirmiş ve doğadaki hayvan insan, hayvan hayvan ve diğer varlıklarla hayvanların ilişkisini masallara taşımıştır. Anadolu masal geleneğinde de aynı özellikler görülmektedir.

Bizim çalışmamızın da ana konusunu Kırgız ve Anadolu masallarındaki motif yapısı ve mukayesesi oluşturmaktadır. Masalların incelenmesinde milletler arası tasnifler esas alınarak masalların kaynak ve sayfa numaraları hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde, masal kavramı, masallar üzerine yapılan bilimsel çalışmalar, Kırgızistan'da ve Anadolu'da masal türüne genel bir bakış, masalın tasnifi, hayvan masalı kavramı ve hayvan masalları üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise masalların motif sırası üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde masallardaki motif sırasına göre; temalar, kahramanlar, mekânlar, yiyecekler ve eşyalar mukayeseli bir şekilde incelenmiştir. Dördüncü bölümde masallar dil ve üslup yönünden karşılaştırılarak sonuç bölümünden sonra, incelenen hayvan masallarının metinleri eklenmiştir.

**Anahtar kelimeler:** Sözlü edebiyat, Kültür, Masal, Hayvan masalları, Moti

## ABSTRACT

Having been formed through certain phases from the primitive human to modern day, stories are the most important ancient literary genre, which contain community's social structure, behaviors, power and fears and have splendid characteristics as well. Story genre started to range to the world by verbal culture at first, then by translations. Animal stories are the primary ones. People gave animals outstanding qualities, anthropomorphize them and attribute their own despair against the nature and attitude towards life to animals. Hence this creates animal stories called fables.

Development of stories through spreading reveals joint qualities of societies by influencing their cultures. Kyrgyz and Anatolian Turks have kinship with each other. Therefore these two cultures' story tradition very resembles each other as well. Kyrgyz symbolized nature elements by using animal motifs in their stories because of their old beliefs and living styles and carried animals' relationships with human, animals and other creatures to stories. Similar characteristics are seen in Anatolian story tradition as well.

Our study's main subject is the motif structure of Kyrgyz and Anatolian stories and their comparison. While analyzing stories, their references and page numbers were given based on international sorting. The first chapter consists of story concept, academic literature on stories, an overview of story genre in Kyrgyz and Anatolia, story sorting, animal story concept and literature about animal stories. The second chapter emphasizes stories' motif sequence. In the third chapter; themes, heroes, places, foods and things were analyzed comparatively according to the motif sorting. The fourth chapter gives a comparison of stories within the perspective of language and style. Animal stories' texts were attached after the conclusion.

**Keywords:** Oral literature, Culture, Story, Animal stories, Motif.

## ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

<b>Tezin Adı</b>	Kırgız ve Anadolu Masallarındaki Hayvan Motifleri İle Bu Masalların Dil Ve Üslup İncelemesi
<b>Tezin Yazarı</b>	Gülcan ÇAYMAZ
<b>Tezin Danışmanı</b>	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KUNDAKCI
<b>Tezin Derecesi</b>	Yüksek Lisans
<b>Tezin Tarihi</b>	Mayıs 2019
<b>Tezin Alanı</b>	Yeni Türk Dili
<b>Tezin Yeri</b>	KBSBE-KARABÜK
<b>Tezin Sayfa Sayısı</b>	197
<b>Anahtar Kelimeler</b>	Sözlü edebiyat, Kültür, Masal, Hayvan masalları, Motif

## ARCHIVE RECORD INFORMATION

<b>Name of the Thesis</b>	Animal Motifs in Kyrgyz and Anatolian Tales and Language and Style Analysis of These Tales
<b>Author of the Thesis</b>	Gülcan ÇAYMAZ
<b>Advisor of the Thesis</b>	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KUNDAKCI
<b>Status of the Thesis</b>	Master
<b>Date of the Thesis</b>	May 2019
<b>Field of the Thesis</b>	New Turkish Language
<b>Place of the Thesis</b>	KBSBE-KARABÜK
<b>Total Page Number</b>	197
<b>Keywords</b>	Oral literature, Culture, Story, Animal stories, Motif.

## KISALTMALAR

**A.** : Anadolu

**C.** : Cilt

**K.** : Kırgız

**M.** : Masal

**vd.** : Ve diğeri

**Yay.** :Yayın

**s.** : Sayfa

**hızl.** : Hazırlayan

## ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu tezin ana konusunu Kırgız ve Anadolu masallarındaki hayvan motifleriyle bu masallara ait dil ve üslup incelemesinin mukayesesi oluşturmaktadır.

## ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkler, çok geniş coğrafyalara yayılan bir millettir. Gittikleri her yere beraberlerinde dillerini ve kültürlerini de götürmüşlerdir. Bu kültürel yapı zaman içinde inanç deęiŐtirme, başka milletlerin hâkimiyeti altına girme gibi sosyolojik evrelerden geçse de Türkler, etkilendikleri kültürden dil, din, edebiyat... gibi unsurları alarak kendi kültürleriyle harmanlamıŐ ve yeni bir kültürel sentez ortaya koymuşlardır. Bu yeni sentez ile de dünya üzerinde Türk kültür ve medeniyetini kurmuşlardır.

Kültürlerin yayılıp gelişmesindeki en büyük etkenlerin başında edebiyat gelmektedir. Masallar ise ilk insandan bugüne var olan en eski edebi türlerdendir. İçerisinde toplumların geçmişinden izler taşıyan, toplumun kültürel kodlarını ve evrensel değerleri barındıran masallar, şifahi kültür ve yazılı kültür ile gelecek kuşaklara aktararak yaşatılmaktadır. Bu bağlamda aynı kültürden gelen akraba toplumların masalları da büyük oranda birbirine benzemektedir. Kırgızlar ile Anadolu Türkleri de soydaş olduğundan masal kültürlerindeki pek çok unsur ortak özellikler göstermektedir. Aynı membadan çıkarak yayılan bu masallar gittikleri her bölgede yeniden şekillenmiş ve farklı nitelikler kazanmıştır. Bu bağlamda uzak coğrafyalarda yaşayan akraba toplumların masallarındaki değişim başlı başına bir araştırma konusu teşkil etmektedir. Bu minvalde Türk kültür mirasının gelecek kuşaklara daha iyi tanıtılması ve evrensel değerlerin yaşatılması açısından Kırgız ve Anadolu masallarındaki motiflerin, dil ve üslup özelliklerinin incelenerek ortaya konulması gerekmektedir.

## ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Kırgız ve Anadolu masallarındaki hayvan motifleri, dil ve üslup incelemesinin tespiti için kütüphaneler ve arşivler taranarak literatür çalışması yapılmıştır. Elde edilen kaynaklardan hareketle tez oluşturulmuştur. Çalışmada esas alınan kaynaklar şu şekildedir:

- Ahmet Aslan, Akılay Arapova, (2017), '*Kırgız Masalları*' Konya, Kömen Yayınları.
- Ali Berat Alptekin, (1991) '*Hayvan Masalları*', Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ali Berat Alptekin, (2002) '*Taşeli Masalları*', Ankara, Akçağ Yayınları.
- Mehmet Naki Önal, (2011), '*Muğla Masalları*', Muğla, Muğla. Üniversitesi.
- Nedim Bakırcı, (2010), '*Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerine Bir İnceleme*', Konya, Manas Yayınları.
- Pertev Naili Boratav, (20017), '*Az Gittik Uz Gittik*', Ankara, İmge Yayınları.
- Pertev Naili Boratav, (2016), '*100 Soruda Halk Edebiyatı*', Ankara. Bilgesu Yayınları.
- Saim Sakaoğlu,( 2016), '*Masal Araştırmaları*', Ankara, Akçağ Yayınları.
- Şükrü Haluk Erakalın vd., (2011), '*Türkçe Sözlük*' .-11. baskı.-, Ankara, TDK Yayınları.
- Umay Türkeş Günay (2011) '*Elazığ Masalları*', Ankara, Akçağ Yayınları,
- Zekeriya Karadavut, (2006), '*Kırgız Masalları*', Konya, Kömen Yayınları.
- Zeynep Korkmaz, (2014), '*Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*' Ankara, TDK Yayınları.

Tez: Sonuç, Ekler Kaynakça ve özgeçmiş dışında dört bölümlerinden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, masal kavramı, masallar üzerine ilmi çalışmalar, masal türüne genel bir bakış ve masallarla ilgili çalışmalar, Anadolu'da masal türüne

genel bir bakış ve masallarla ilgili çalışmalar, masalların tasnifi, hayvan masalının tanımı ve bu masallar üzerinde yapılan çalışmalar hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, 20 adet Kırgız ve 20 adet Anadolu masalı incelenmiş olup masallardaki hayvan motifleri milletler arası kullanılan metotlara sadık kalınarak motif sırası belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde masallardaki hayvan motifleri gruplandırılarak kahramanlar, masalların teması, mekân, yiyecekler ve eşyalar tespit edilmiş her iki kültürdeki masalların mukayesesi yapılmıştır, gruplandırma yapılırken masal numaraları verilmiş ve masal kelimesi numarası ile birlikte (10. M.) sembolü ile gösterilmiştir.

Dördüncü bölümde masallardaki deyimler, ikilemeler, ünlem cümleleri, intak sanatı, hal ekleri ve formeller belirlenerek dil ve üslup incelemesi yapılmış, Kırgız ve Anadolu masallarındaki özellikler karşılaştırılmıştır. Bu bölümde tezin hacminin uzamaması açısından 7 Kırgız masalının orijinal metni verilerek dil ve üslup incelemesi yapılmış, incelemeye dâhil olan fakat bazı masalarda bulunmayan dil özellikleri (-) işaretiyle gösterilmiştir.

Sonuç bölümünde elde ettiğimiz bulgular değerlendirilmiştir. Tezin son bölümüne masal metinleri eklenerek kaynakça ve öz geçmiş verilmiştir.

## **KAPSAM VE SINIRLILIKLAR**

Bütün Türk masalarını incelemek bir yüksek lisans tezi için mümkün olmayacağı için bu tez konuyla alakalı 20 adet Kırgız ve 20 adet Anadolu masalı olmak üzere 40 masalla sınırlandırılmıştır. Tezdeki inceleme alanı masalların hayvan motiflerini, dil ve üslup özelliklerini ihtiva etmektedir.



# BİRİNCİ BÖLÜM

## 1. MASAL KAVRAMI

Masal, büyükten küçüğe herkesin severek dinlediği, kültürümüzü geçmişten günümüze taşıyan en önemli anlatı türlerinin başında gelmektedir. Anadolu'nun her bölgesinde masal kavramını karşılayan çeşitli kelimeler bulunmaktadır, “Metel, mesele, metal, heka, hikiya, hekeya, oranlama, ozanlama, nağıl” (Sakaoğlu, 2016, s. 18).

Masal terimi zaman içinde değişiklik göstererek kaynaklarda çeşitli şekillerde tanımlanmıştır:

Muallim Naci, masalı “Dasitan, kıssa-i meşhure. ‘Masal’ bundan muhaffettir” şeklinde tanımlamıştır. (Naci,1980 s. 950). Ahmet Vefik Paşa, masal kavramını “Mesel, hala hikâye, dasitan, menkabe manasına fıkra ve kaziyeden gayri” şeklinde tanımlamıştır (Vefik Paşa, 1877, s.1103). Ferit Devellioğlu ise masal terimini “ Terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı olan hikâye” şeklinde nitelendirir. (Devellioğlu, 1962, s.747). Pertev Naili Boratav, masala “Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa anlatıdır” demiştir (Boratav, 2016, s. 85).

Mehmet Ali Ağakay ise Türk Dil Kurumunun sözlüğünde masal için; “Çocuklara anlatılan ve çoğu olağanüstü olaylarla süslenmiş bulunan ilgi çekici hikâye tanımını yapar (Ağakay, 1966, s.503). Hamdi Güleç, ise masalı “Masal, günlük hayatın sınırlı kuru gerçeği ile yetinmeyen halk muhayyilesinin tabiat ve gerçek dışı dünyada yaşattığı kahramanların hikâyesidir” şeklinde tanımlar (Güleç, 2014, s. 177).

Saim Sakaoğlu masal kavramını “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen sözlü anlatım türüdür” şeklinde açıklar (Sakaoğlu, 2016, s.17).

Türk dünyasına gidildiğinde ise masal kelimesi her Türk topluluğunda farklı şekillerde isimlendirilir: “Çorçok (Teleütler), Ertek (Kazaklar, Kırgızlar), Ertegi/ü (Kazaklar, Kırgızlar), Imak ( Sagaylar), Nıbah (Şorlar), Sersek (Şorlar), Nağıl (Azerbaycan Türkleri), Hallep (Çuvaşlar), Çoçek (Doğu Türkmenistanlılar” (Sakaoğlu, 2016, s.19).

## 1.1. Masallar Üzerine İlmî Çalışmalar

Masallar nerede doğdu ve insanlar arasında nasıl yayıldı? Bu konu üzerinde araştırmacılar uzun uzun tartışmalar yapmış ve kesin bir sonuca ulaşamamışlardır (Sakaoğlu, 2002, s. 51). Masal araştırmacıları halk geleneği içerisinde maddi ve manevi kültür unsurlarını kendilerine özgü metotlarla toplayıp değerlendirme yapmışlardır. Bu değerlendirmeler ise halkbilimi olarak adlandırılan disiplinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Araştırmacıların halk bilimine dayanarak yaptıkları incelemelerde sözlü kaynaklardan derlenen masalların çıkış noktası neresidir ve masallar nasıl yayılmıştır? Gibi sorular ortaya atılmıştır (İto, 2005, s. 23).

Eski Mısır'da din adamlarının papirüsler üzerine yazdıkları kaynaklarda Mısır dışındaki halkların geleneklerine ve masal anlatılarına rastlanmaktadır. Babil ve Asur medeniyetindeki masallar ise dünya masallarından motifler taşımaktadır. Eski Yunan'da halktan derlenen masallara rastlamak mümkündür (Emmez, 2008, s. 9-10). Bu konu üzerinde yapılan araştırmalarda çeşitli görüşler ortaya konulmuştur. Bu görüşler şu şekildedir:

1. Tarih Öncesi Nazariye: Bu görüşü ileri sürenler masalların kaynağını Hint esatirlerine (vedalara) dayandırır. G. Grimm ve Desent bu görüşün temsilcilerindendir (Sakaoğlu, 2002, s. 51).

2. Tarihi Nazariye: Bu görüşe göre masalların kaynağı Hindistan'dır fakat mitoloji yerine masallar kaynak olarak Pançatandra'ya bağlanır. Teorinin sahibi Theodor Benfey'e göre Pançatandra, onuncu yüzyıldan sonra Müslümanlar vasıtası ile yazılı yollarla Çin'e oradan da Moğolistan'a yayılır. Daha sonra masallar Türkler tarafından şifahi kültürle Avrupa'ya taşınır. Benfey'e karşı çıkan araştırmacılar ise masalların kaynağının Hindistan'dan başka bir yer olabileceğini Yunan ve Mısır kültüründe de aynı motiflerin görüldüğünü söylerler (Aslan, 2013, s. 37).

3. Antropolojik Görüş: Bu görüşü savunanlar masalı hayatla ilişkilendirirler. Masal anlatıcısının kişiliğini, eğitimini ve çevresini göz önünde bulundurarak masal geleneğinin kaynağını, masalı dinleyen çevreyi, masalın doğuşu ve gelişmesi üzerindeki etkileri incelerler (Taner, 1995, s. 326).

4. Propp Metodu: Rus masal araştırmacısı Propp, masallar üzerinde bir çalışma yaparak karakterler üzerinde görevlere dayalı bir inceleme şekli geliştirmiştir. Bu

görevler otuz tanedir. Propp'un *Masalın Biçim Bilimi* adlı eserinde gözlemleri sonucu var saydığı yargılar şöyle aktarılmaktadır: Kişiler kim olursa olsun ve görevler nasıl gerçekleşirse gerçekleşsin masal değişmez, masalın unsurları ve kişiler daima görevlidir. Görev, masalı meydana getiren ögedir. Olağanüstü masalarda görevlerin yapısı aynıdır ve görevlerin sırası değişmez. Bütün olağanüstü masallar yapısal olarak aynı türdendir (Güleç, 2014, s. 188).

## **1.2. Kırgızistan'da Masal Türüne Genel Bir Bakış, Masallarla İlgili Çalışmalar**

Kırgızistan'da şifahi kültürün önemi çok büyüktür. Onlar, edebi eserleri kişileştirme yolu ile aktarırlar böylelikle, ideal bir toplum için model olacak davranışları edebiyat yolu ile halka ulaştırırlar (Kundakcı, 2019). Halkların örf ve adetleri, tarih içinde yaptıkları savaşlar, üzüntüleri ve sevinçleri edebi metinlerde, özellikle masalarda yoğurularak nesiller boyu anlatılır ve tarihin geçmiş sayfalarına ışık tutar. Kırgızlarda masal anlatıcılığı bir yaşam şekli olmuş ve manasçılardan comoktorlara kadar destanlar ve masallarla Kırgızistan'nın tarihi hafızalara işlenmiştir. Kırgızlar, anlatmaya dayalı türlerden masal ve destan için 'comok ve cöö comok' terimlerini kullanmaktadır (Karadavut, 2006, s. 3). Kırgızlarda masal anlatıcılığının ilk önce aile içerisinde anneler tarafından çocuklara eğitim vermek amacı ile yapıldığı görülmektedir. Bu sayede çocuklar hayatın farklı yönlerini, değişik insan hareketlerini ve gelecekte olabilecek durumları ve çözüm yollarını öğrenmiş olur. Sonraları eğlence ve eğitimi birleştirerek ailedeki yaşlılar tarafından anlatılan masallar, bu işi meslek edinen comokçular tarafından köyden köye dolaşarak anlatılır ve yayılır. (Aslan, vd., 2017, s. 41). Böylelikle, gelecek nesillerin milli değerler etrafında toplanması amaçlanır çünkü edebi metinler üretildiği toplumun yaşayan manevi unsurlarıdır ve sosyal hayatın yapı taşlarından (Kundakcı, 2019, 115-129).

Kırgızistan'da ilk önceleri varlığını sözlü kültürle sürdüren edebi metinler masallar, sonraları derlemeler yolu ile yazıya geçirilmiştir. Böylece, Kırgız sahasında başlayan masal araştırmaları hızla devam etmiş ve araştırmacılar tarafından akademik yönde incelenerek kayıt altına alınmıştır.

Bu minvalde yapılan çalışmalar genel itibarıyla şu şekildedir: Çokan Velihanov, 1856 yılında Issık Kөл vadisinde yaşayan Burgu boyuna mensup Kırgızların

folklor malzemelerini kayıt altına alır. Daha sonra bu alanda Vasiliy Vasiliyeviç Radlov, derleme faaliyetlerinde bulunur. O, 1862 yılında Bugu boyundan 1869 yılında Issık Køl'ün batısındaki Sarıbağış boyu ile Tokmok şehrinin güneydoğusundaki Solto boyundan derlediği folklor malzemelerini bir ara toplayarak *Proben'in* 5. cildinde yayımlar (Karadavut, 2006, s. 6). XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Kırgızistan'ın Kuzeyinde bulunan anıtlar üzerinde yapılan araştırmalarda F. V. Payarov Suusamır, Cumgan, Narın ve Çüy bölgelerini gezerek Kırgız inançlarına ve geleneklerine ait masalları derleyip 1889 yılında Kırgız halk kültürü hakkında bir kitap yayınlamıştır (Payarkov, 1889). Kırgız masallarını derleme faaliyetleri 1923 ve 1928 yılları arasında hız kesmeden devam eder, bu süreçte Kayyum Miftakov, Nasirdin Baytemirov, Ömürallı Maanayev, İymanbek Şamenov, Cuma Camcirginov gibi derlemeciler masal araştırmalarına büyük katkı sağlamışlardır (Aslan, vd., 2017, s. 52). 1939 yılına gelindiğinde B. Abdırrahmanov'un *Baldar Comoktoru'u* ile M. Aalibayev'in *Comokçu Mengen'i* Frunze'de yayımlanır. Daha sonra sırası ile K. Eşmambetov ve D. Suleymanov *Kırgız El Comoktoru* (1958), Batma Kebekova ve Anar Tokombayeva (1975 - 1978) *Kırgız El Comoktoru'nu yayımlar* (Karadavut, 2006, s. 7).

Yapılan derleme çalışmaları sonucunda Kırgız insanının maddi ve manevi kültür unsurlarını barındıran masallar, sözlü anlatımın yanı sıra yazıya geçirilerek kayıt altına alınmıştır. Bu da halkın folklorik unsurlarının incelenmesi açısından yeni bir araştırma alanı oluşturarak akademisyenlerin bu alana eğilmesini sağlamıştır. Böylelikle, Kırgızistan'da masal araştırmaları bilimsel bir kimlik kazanarak akademik anlamda incelenmiştir.

Kırgız masalları hakkında ilk defa düşüncelerini beyan eden kişi M. Bogdanova'dır. O, masallar hakkındaki düşüncelerini *Kırgız Folklorunun Oçerkeri* adlı kitabında yayınlamıştır (Bogdanova, 1943, s. 143). Ardından Z. Bektenov ve T. Bayciyev yazdıkları kitapta masal terimini bilimsel olarak incelemiş ve masalları konu, yapı, anlatıcı, üslup ve hacim bakımından karşılaştırmıştır (Bektenov – Bayciyev, 1993, s. 87). Gerçek manada Kırgız masalları üzerinde yapılan en bilimsel çalışma 1973 yılında yayımlanan Kırgız folklorunun el kitabı niteliğindeki eserde ele alınmıştır. Burada masallar oluşumları, konuları, kahramanları formel yapıları gibi yönlerden incelenerek hayvan masalları, sırkırduu ya da keramettü (sihirli) masalar, turmuştuk (realist) masallar, olamak üzere üç grupta incelenmiştir (Karadavut, 2006, s. 9). Daha sonra A. Üsonbayev, 1976 yılında Kırgız realist masalları üzerine doktora çalışması

yaparak masalları tema ve edebi yapı bakımından incelemiştir (Usenbayev, A. 1976). Kırgız araştırmacı Muhtar Azezov'da, derlemiş olduğu masallarını Ertegiler adıyla üç cilt halinde yayımlamıştır. Bu eseri birinci cildi tamamen hayvan masallarına ayırmıştır. (Bakırcı, 2010 s. 75-76).

Kırgız masalları üzerine Türkiye'de yapılan çalışmaların bazıları ise şu şekildedir: Mehmet Yılmaz 1994 yılında 30 Kırgız masalının çevirisini ve motif yapısını içeren yüksek lisans çalışması yapmıştır (Yılmaz, 1994). Zekeriya Karadavut ise Kırgız masallarının özelliklerini ve motif yapılarını kapsamlı bir şekilde ihtiva eden *Kırgız Masalları* adı ile bir eser kaleme almıştır (Karadavut, 2006). Kırgız masallarını içinde barındıran bir başka çalışma ise Nedim Bakırcıya aittir. Türk dünyasına ait hayvan masalları üzerine yapılan bu çalışmada on tane Kırgız masalı bulunmaktadır (Bakırcı, 2004). Yakın zamanda bu alana ait yüksek lisans çalışmalarından bir tanesi de Sonuç Akyol tarafından *Sırduu Sandık/Comoktor(Sihirli Sandık/Masallar) Adlı Kırgızca Masal Kitabı (Metin Ve İnceleme)* başlığı ile Çankırı Karatekin Üniversitesinde hazırlanmıştır (Akyol, 2017).

### **1.3. Anadolu'da Masal Türüne Genel Bir Bakış Masallarla İlgili Çalışmalar**

Masal türü, Türk halk kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır. Anadolu halkı sözü sanata dönüştürerek İyi-kötü, doğru-yanlış gibi yaşamsal kavramları milli ve evrensel değerlerle birleştirerek çağın ihtiyaçlarına göre güncellemiş ve şifahi yolla kuşaktan kuşağa aktarmıştır (Önal, 2011, s. 33). Günümüzde masal kültürü Anadolu'da tüm canlılığı ile devam etmektedir. Genellikle büyükten küçüğe herkesin ilgisini çeken, zevk almak ve hoşça vakit geçirmek için masal anlatıcıları tarafından anlatılan, öğüt vermenin yanı sıra insanları iyi ahlâka, doğruya yönelmeye teşvik ederek ahlâki değerleri ön planda tutan türdür (Alptekin, 2002, s. 11). Anadolu insanına değer yargılarını ve kültürünü aşlayan masalların bir başka yönü ise; dilin canlı kalmasını sağlayarak kelime hazinesini zenginleştirmesidir. Bu sayede dildeki kelimeler anlam çeşitliliği kazanarak Türkçenin fonksiyonel ve sanatsal bir dil olmasını sağlamaktadır.

Zengin bir kültür hazinesini barındıran ve geniş bir coğrafyaya yayılan Türk masallarıyla bilimsel olarak ilgilenenlerin başında yabancı Türkologlar gelmektedir. Bu araştırmacılar Türk masallarını kendi dillerine çevirerek masal metinlerini yayımlamışlardır. Bu konuda öncülüğü Rus ve Macar araştırmacılar üstlenmiştir

(Sakaoğlu, 2016, s. 44). Türk masalları ile ilgili ilk çalışma Diegon'a aittir. Digeon' un bu çalışmasında beş masal metni olup bunlar; Halil, Derviş ve Şirvanlı Tüccar masallarıdır (Alptekin, 2002, s.6). Türk masalları hakkında çalışma yapan bir diğer araştırmacı ise İgnaz Kunos'tur. Türkiye'de bulunduğu dönemlerde masalları derleyerek kayıt altına almış ve şu isimlerle yayımlamıştır: “*Oszman- török Nepköltesi Gyujtemeny, I. Budapeşte 1887 II. Budapeşte 1889, Türkische Volksmarchen aus Stanbul, Leipzig, 1905, Turkish Volksmarchen aus Adakale, Leipzig 1907, Fourty- four Turkish Fairy Tales, Londra 1913, Boszporuszi Tündervilag (Boğaziçi Perileri) Budapeşte 1923*” (Sakaoğlu, 2016, s. 48).

Rus Türkoloğu F. Wilhelm Radlof, Türk boylarının halk edebiyatı ürünlerinin toplandığı 10 ciltlik eserini *Proben* adı ile yayımlamıştır. Bu eserde masalların dil özellikleri aynen korunarak yazıya geçirilmiş pek çok Türk masalı bulunmaktadır (İto, 2005).

Türk milletlerinin geçmişi destan ve masal kültürü ile doludur (Alptekin, 2002 s. 5). İlk önceleri sözlü kültürle devam eden bu süreç, halk edebiyatının kendi içinde bir disiplin haline gelmesiyle Batı'da başlayan masal araştırmalarından sonra Anadolu'yu da etkileyerek masal derleme faaliyetlerini de başlatmıştır. Bu alanda ilk eser *Türk Masalları* adı ile 1912 yılında K. D. imzası ile yayımlar (Sakaoğlu, 2002, s. 41). Daha sonra Ziya Gökalp, Küçük Mecmua Dergisi'nde halk masallarını yayımlar. Sonrasında ise bu masalları *Altın Işık* adlı masal kitabına alır (Gökalp, 1923). Hamit Zübeyir Koşay, derlediği efsane ve masalları *Dokuz Ötünç* adı ile yayımlamıştır (Alptekin, 2002, s. 6). Bahtevan Hanım, *Türk Masalları* adı ile bir kitap çalışması kaleme almıştır (Bahtevan, 1930). Naki Tezel, önceleri dergilerde yayımladığı masalları 1936 yılında *Keloğlan Masalları* adı ile yayımlar (Alptekin, 2002, s. 7). Eflatun Cem Güney, derlediği masalları sırası ile *En Güzel Türk Masalları* (1948), *Bir Varmış Bir Yokmuş* (1956), *Evvel Zaman İçinde* (1957), *Gökten Üç Elma Düştü* (1960), *Az Gittim Uz Gittim* (1961) yıllarında yayımlar (Sakaoğlu, 2016, s. 68-69). Anadolu'nun önde gelen masal araştırmacılarından Pertev Naili Boratav ise Wolfram Eberhard'la hazırladıkları, *Typen türkischer Volksmarchen* adlı eseri 1953 yılında kaleme alır. Ardından 1958 yılında *Zaman Zaman İçinde*, *Az Gittik Uz Gittik* 1969 yılında olmak üzere iki masal kitabı yayımlar.

Masal derleme çalışmalarının başlaması ile birlikte masallar akademik çevreler tarafından bilimsel olarak incelenmeye başlar. Bu alanda doktora tezleri ve yüksek lisans tezleri hazırlanır. Bu çalışmaların başlıcaları ise şu şekildedir:

Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil*, Ankara 1973.

Bilge Seidoğlu, *Halk Masalları Üzerine Araştırmalar*, Ankara 1975.

Umay Günay, *Elazığ Masalları, (İnceleme-Metin)*, Erzurum 1975.

Ali Berat Alptekin, *Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip Yapısı*, Erzurum 1982.

Ziya Abdulmecit Akoyunlu, *Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri*, Ankara, 1982.

Mehmet Özçelik, *Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Konya 1992.

Yılmaz Önay, *Van Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van 1995.

Çiğdem Çorbacı, *Türk Masallarında Yardımcı İhtiyar Motifi*, Elazığ 2000.

Nedim Bakırcı, *Niğde Masalları*, Niğde 2000.

#### **1.4. Masalın Sınıflandırılması**

Masal yapısının içindeki unsurlar masal araştırmacıları için önemli bir konudur. Masalların içinde barındırdığı motif çeşitliliği araştırmacıları masalları sınıflandırma çalışmalarına yöneltmiştir. Bu konuda masal araştırmacısı V. J. Propp' un görüşleri şu şekilde aktarılmaktadır: Masallar çok çeşitlidir, bu sebeple masalları gruplandırmak gerekir. Doğru bir sınıflandırma yapmak için ilk aşama masalları bilimsel olarak tasvir etmektir. Sınıflandırma hazırlık gerektiren ciddi bir iştir (Proop, 1987, s. 13). Bu minvalde yapılan araştırmalar sunucunda ortaya koyulan masal sınıflandırmaları ve sınıflandırma yapan kişiler aşağıda belirtilen şekildedir:

Atti Aarne, masalları üç başlıkta gruplandırarak bir sınıflandırma yapmıştır, bu sınıflandırma şu şekildedir:

“1- Hayvan Masalları (1-299)

2-Asıl Hayvan Masalları (300-1999)

3- Fıkralar (1200-1999)

*Bu sınıflandırma kendi arasında alt dallara ayrılmamaktadır.*

### *1. Hayvan Masalları*

*Vahşi hayvanlar (1-99)*

*Vahşi hayvanlar ve evcil hayvanlar (100-149)*

*Vahşi hayvanlar ve insan (150-199)*

*Evcil Hayvanlar (200-219)*

*Kuşlar (220-249)*

*Balıklar (250-274)*

*Öteki hayvanlar (275-299)*

### *2. Asıl Masallar*

*A- Sihir Masalları 300-749 300-399 Tabiatüstü rakip*

*Tabiatüstü veya sihirli zevce (zevç) veya diğer ilgili kimseler (400-459)*

*Tabiatüstü vazife (460-499)*

*Tabiatüstü yardımcı (500-599)*

*Tabiatüstü eşya (560-649)*

*Tabiatüstü muktedir olma hali veya bilme (650-699)*

*Diğer Tabiatüstü haller (700-749)*

*B- Efsane Tarzındaki Masalar (850-849)*

*C- Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar (850-999)*

*D- Aptal Dev Masalları (1000-1199)*

### *3. Fıkralar*

*Edepsizlik (1200-1349)*

*Evli kimselerin latifeleri (1350-1439)*

*Kahraman olan bir kızın (kadının) latifeleri (1440-1524)*

*Kahraman olan bir erkeğin latifeleri (1525-1874)*

*Kurnaz adam (1525-1639)*



*Tesadüf suretiyle mutluluk (1640-1674)*

*Aptal (1675-1724)*

*Papazların latifeleri (1725-1874)*

*Yalan masaları (1875-1999) (Sakaoğlu, 2016, 28-29).*

Rus halkbilimci V. Propp da “Leningrad’da yayımladığı *Morfologiya (Masalın Biçimbilimi)* adlı eserinde masalların yapısını biçimsel olarak incelemiştir. Propp, masalların işlevleri hakkında şu saptamayı yapmıştır.

*“Kişilerin işlevleri kimin tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin değişmeyen, sürekli ögedir. Masallardaki işlevlerin yapısı sınırlıdır ve sıralanışı hep aynıdır. Bütün olağanüstü masallar yapılarına göre tek bir tipe aittir. Propp, masalların işlevlerini 31 başlık altında toplamıştır” (Çıblak, 2005: 130-131).*

Boratav, Türk masallarının sınıflandırması aşamasında W. Eberhard ile birlikte çalışarak “Typen Türkscher Volksmärchen” adlı çalışmayı yapmıştır. Bu çalışmada Stith Thompson’un motif indeksi temel alınmıştır ve çalışma hayvan masaları üzerinde yapılmıştır. Sınıflandırma şu şekildedir:

*“1-Kahramanları sadece hayvan olan masallar,*

*2-Kahramanları hayvan ve insan olan masallar,*

*3-İnsanlarla onlara iyilik eden hayvanların veya olağanüstü varlıkların maceralarını anlatan masallar,*

*“A- Hayvan masaları 1-22 ( 22tip)*

*B-Hayvan ve insan 22-23 (11 tip)*

*C-Hayvan veya bir ruh insana yardım eder 34-82 (49 tip)*

*D- Tabiatüstü bir ruh veya hayvanla evlenme 83-109 (27 tip)*

*E- İyi ruhla ve evliyalarla evlenme 110-122 (13 tip)*

*F-Kaderin hâkimiyeti 123- 142 ( 20 tip)*

*G-Rüya 143-145 (3-tip)*

*H- Kötü ruhlarla yaşama 146-168 (23 tip)*

*I- Sihirbazlar 169-184 (16 tip)*

*J- Bir kız sevgili bulur 185-196 (12 tip)*

*K- Bir erkek sevgili bulur 197-222 (25 tip)*

*L- Fakir bir kız zenginle evlenir 223-288 ( 16 tip)*

*M- Kıskançlık ve İftira 239- 255 (17 tip)*

*N- Hor görülen koca kahramandır 256-258 (3 tip)*

*O- Zina ve baştan çıkarma 259-280 (22tip)*

*P- Acaip icraat ve olaylar 281-289 (8tip)*

*Q- Acaip davalar 289-301 (13)*

*R-Realist masallar 302- 310 (9 tip)*

*S- Acayip tesadüfler 311-316 (6 tip)*

*T-Komik hikâyeler 317-322 ( 6 tip)*

*U- Aptal ve tembel erkekler ve kadınlar 323-338 (16 tip)*

*V-Hırsız ve dedektif 339-349 (11 tip)*

*W- Akıllı hilekâr veya cimri erkek ve kadınlar 350-378 (29 tip)” (Eberhard, Boratav, 1953).*

Masal araştırmacısı Stith Tompson ise masal motiflerini *Motif İndex of Folk* eserinde 23 başlık altında toplamıştır. Başlıklar şu şekildedir:

*“A- Mitolojik Motifler*

*B. Hayvanlar*

*C. Yasak*

*Ç. Sihir*

*D. Ölüm*

*E. olağanıüstülükler*

*F. Devler*

*G. Sınavlar, denemeler*

*I. olağanıüstülükler*

*İ. Aldatmalar*

*K. Kaderin Ters Dönmesi*

*L. Geleceğin Tayini*

*M. Şans ve Talih*

*N. Toplum*

*O. Ödül ve Cezalar*

*Ö. Tutsaklar ve Kaçaklar*

*P. Anormal Zulümler*

*R. Cinsiyet*

*S. Hayatın Tabiatı*

*Ş. Din*

*T. Karakter Özellikleri” (Thompson,1955, s. 29-35).*

### **1.5. Hayvan Masalı Nedir?**

Hayvan masalları, oluşumları itibariyle en eski masal türü arasındadır. İlk insanların tabiat algısı, hayvanları kendileri gibi yaşayan, konuşan, düşünen bir varlık olarak görmeleri, onları korkularının veya gücün sembolü olarak kutsallaştırmaları hayvanlarla akrabalık kurlmalarını sağlamıştır. Bu algı da zaman içinde hayvan masallarının doğmasına zemin hazırlamıştır.(Karadavut, 2006, s. 16). Bu masal türünün tanımı ise kaynaklarda şu şekilde geçmektedir:

Batı dillerinde ‘*animal*’ ‘*tales*’, ‘*fab'l*’, ‘*tiermarchen*,’ gibi terimlere karşılık gelen hayvan masalları Anadolu’da ‘*fabl*’ hayvan masalı olarak bilinmektedir (Bakırcı, 2010, s. 28).

Kişileri çoğunlukla hayvanlardan seçilen, sonunda bir yaşam dersi ortaya koyan genellikle koşuk biçiminde yazılan öykü (Püsküllüoğlu, 1995 s. 582). Kahramanları bazen hayvanlar; bazen de hayvan ve insan olan, ders vermenin öne çıktığı kıssadan hisse çıkarılan, kısa ve nesir şeklindeki halk anlatmalarına hayvan masalı denilir ( Sakaoğlu, vd., 2013, s. 17). Çocuklara anlatılan ve çoğu olağanüstü olaylarla süslenmiş bulunan hikâye (Ağakay, 1988: s. 755). Öğretici maksatlı hayvan, hikâyesi (Doğan,

1994, s. 362). “Kahramanları hayvanlar gibi olan masallardır. Bütün hayvanlar masallarda yer alabilirler. Bazen insanların da görüldüğü bu masallarda hayvanlar insanlar gibi konuşur ve onları temsil ederler. Bazılarında açıkça söylenen fakat hepsinde bulunan bir ders vardır. Masalların en eskileri anonimdir.” (Sakaoğlu, 1981, s.184).

Hayvan masalları genel itibariyle kısa ve özlü metinlerdir. Kalıp sözler diğer masal türlerine göre daha az görülür. Düşünceyi geliştirmek, ibret dersi vermek gibi eğitici ve öğretici yönleri ihtiva eder. Genellikle çocukların sevdiği bir türdür. Masallardaki hayvanlar, kendilerine özgü davranışları kaybeder, insani özellikler kazanır ve kılık değiştirirler (Boratav, 2016 s. 88-89).

### **1.5.1. Hayvan Masallarının Özellikleri**

A) Hayvan masallarının dış yapı özellikleri:

1. Nesir şeklindedirler.
2. Fazla olmamakla birlikte hayvan masallarında (başlangıç, bağlayış, bitiş) formelleri vardır.
3. Diğer masal türlerine göre daha kısadır.
4. Hayvan masalları içerisinde bir bütünlük söz konusudur.
5. Metinlerde birden fazla olay bulunur.
6. Üslup sade ve akıcıdır, halkın kullandığı dil öne çıkar.
7. Masal metni içinde diğer edebiyat türlerinden örnekler de (atasözü, deyim, türkü, beddua, dua) bulunmaktadır (Bakırcı, 2010, s. 29).

B) Hayvan masallarının içyapı özellikleri:

1. Olaylar genellikle hayvanlar ve hayvanlarla insanlar arasında geçer.
2. Cadı, cin, dev gibi kahramanlar yoktur.
3. Genellikle gerçekle pek ilgisi yoktur.
4. Masallarda hayvanlar sembolize edilerek genellikle ders verme amacı güdülmüştür. (Alptekin, 2002, s. 38).

## 1.5.2. Hayvan Masalarının Kaynakları

Hayvan masallarının kaynakları yazılı ve sözlü olmak üzere ikiye ayrılır.

## 1.5.3. Yazılı Kaynaklar

Türk hayvan masallarının birçoğu Avrupa'ya yayılan benzerleri ile aynı kaynaktan doğar. Arapların ve İranlıların aracılığı ile yayılma gösteren Hint menşeli masallar, kökenleri Mezopotamya geleneğine dayanan Aisopos hikâyeleridir ve eski mitolojik hikâyelerin kalıntılarıdır (Boratav, 2016, s. 89). Sözlü kültürden tercüme yolu ile yayılan hayvan masallarının ortaya çıkmasını sağlayan kaynaklar şunlardır:

**a) Pançatandra:** Hint tabakasına ait en eski kitaptır. Kitabın aslı Sanskritçedir, kim tarafından ne zaman yazıldığı bilinmemektedir. Kitabın giriş bölümünde masalların Visnuşarman adında bir bilgin tarafından bir kralın üç oğluna yazıldığı bildirilmektedir. Kitabın asıl nüshaları kaybolmuştur fakat Arapça, Farsça, Türkçe ve diğer dillere çevrilerek yayılmıştır (Bakırcı, 2010, s. 56).

**b) Kelile Dimme:** Kitabın çeşitli zamanlarda pek çok tercümesi yazıya geçirilmiştir. Kul Mesud, Hümayunname adını verdiği *Kelile Dimme* tercümesini birinci Murad'a sunmuştur. Eserin Beydeba isminde Hintli bir bilgin tarafından kaleme alındığı belirtilmektedir. Eserin Pehlevice ve Süryanice çevirileri yapılmıştır (Doğrul, 1985, s.39).

**c) Aisopos, (Ezop) Masalları:** Aisopos hakkında kesin bilgiler mevcut değildir. Aisopos masallarını kitap haline getiren kişi XIV. yüzyılda yaşayan Maximus Planudes'tir, yazar masaların konusunu gerçek hayattan aldığını belirtmektedir. Kitap Doğudan alınarak tercüme yolu ile Yunancaya çevrilmiştir. Bu eserin Türkçe tercümesini Nurullah Ataç yapmıştır (Bakırcı, 2010, s. 56).

**d) La Fontaine Masalları:** Türkçeye en çok tercüme edilen masallar arasındadır. Türkiye'de pek çok yazar ve şair La Fontaine'den çeviriler yapmıştır. Şinasi ise bunların başında gelmektedir. O, dört masaldan ziyade Fontaine'den bir de masal tercüme etmiştir. Bunun yanı sıra Recaizade Mahmud Ekrem, M. Kaya Bilgegil, Ziya Paşa gibi yazarların çevirileri de bulunmaktadır (Sakaoğlu, 1973, s. 39).

#### 1.5.4. Sözlü Kaynakları

a) **Harname:** 15. yüzyılda Şeyhi tarafından kaleme alınan mesnevi tarzındaki eserin konusunu ‘çayırdan otlayan bir eşeğin öküzün boynuzlarına imrenmesi’ sonucu başına gelenler anlatılmaktadır. Hiciv amaçlı yazılan bu eser hayvan masalıdır (Kabaklı, 1994, s. 516).

b) **Pendname:** 16. yüzyılda Güvahi tarafından kaleme alınan eserde araştırmacı Mehmet Hengirmen, *Pendname*’de Aisopos tarzında yazılmış masalları tespit ettiğini bildirir. Eserin konusu içerisinde pek çok hayvan masalı mesnevi tarzında yazılmıştır (Güvahi, 1990, s. 18-19).

c) **La Fontaine:** Şinasi tarafından Türkçeye tercüme edilen manzum eserde konusunu Türk sözlü geleneğinin oluşturduğu dört masal nazma çekilmiştir. Bu masallar şöyledir: *Eşek İle Tilki, Kara Kuş Yavrusu, Karga ve Arı ve Sivrisinek* (Bakırcı, 2010, s. 75).

Türk masallarını nazma çeken bir diğer araştırmacı ise Ziya Gökalp’tir. Gökalp, bu çalışmalarını Küçük Mecmua ’da yayımlamıştır. Yazar 1912 yılında çocuklar için kaleme aldığı Ala Geyik adlı masalda Türkçülük ideali üzerinde durarak gençler tarafından masalı daha kolay anlaşılmasını amaçlamıştır. Gökalp’in nazma çektiği masallarını *Kızıl Elma* ve *Altın Işık* adlı kitaplarında bir araya toplamıştır (Tansel, 1989, 131-196).

Kırgızistan’dan ve Anadolu’dan derleme çalışmaları yapan araştırmacılardan bazıları ise şunlardır: Kırgızistan: Tüzgan Toktobek Bolçürov, Batba Kebekova, Anar Tokombayeva. Anadolu: Ziya Gökalp, Yusuf Ziya Demircioğlu, Hamit Zübeyir Koşay, Pertev Naili Boratav, Mehmet Tuğrul Saim Sakaoğlu, Umay Günay, Bilge Seyidoğlu, Ali Berat Alptekin Esmâ Şimşek. (Bakırcı, 2010, s. 57).

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2. KIRGIZ VE ANADOLU MASALLARININ MOTİF SIRASI

Tezde 20 adet Kırgız, 20 adet Anadolu olmak üzere toplam 40 hayvan masalını içermektedir. Bu çalışmada kahramanları hayvan olan masallar üzerinde çalışma yürütülmüştür. Kırgız masallarında birçok hayvandan bahsedilir. Bu hayvanlar arasında tilki, aslan, kurt, kaplan, ayı, fare, karga, bülbül vb. vardır. Bahsedilen bu hayvanlar masalarda masal kahramanıdır. Masalların motif sırası şu şekilde verilecektir:

1. Masalın numarası ve adı
2. Masal metninin alındığı kitap ismi, tarih ve sayfa numarası
3. Masalın teması
4. Masalın mesajı
5. Masalın motif sırası

#### 2.1. Kırgız Masallarının Motif Sırası

##### BİRİNCİ MASAL

1. Tilki ve Kurt
2. *Kırgız Masalları*, (Aslan, vd., 2017, s. 189).
3. Tema: Kurnazlık.
4. Masalın Mesajı: Kurnazlar başkalarını kandırarak kendi menfaatleri için kullanırlar.

##### 1. Motif Sırası:

- a) Tilki yol kenarında koyun kuyruğu görünce çok sevinir.
- b) Tilki kurulan kapanı görerek beklemeye başlar sonra kurt gelir.
- c) Kurt tilkiye kuyruğu yiyebileceğini söyler.
- ç) Kurt da orada kapan olduğundan şüphelenir.
- d) Kurt daha fazla dayanamayarak kuyruğa uzanır, kuyruk kapandan fırlar, Kurt ise kapana sıkışır.

e) Tilki kapandan fırlayan kuyruğu alır ve şarkı söyleyerek oradan uzaklaşır.

## İKİNCİ MASAL

1. Aç Kurt

2. *Kırgız Masalları*, (Karadavut, 2006, s. 153-156).

3. Tema: Kurnazlık, yalancılık.

4. Masalın Mesajı: Herkes yaptığı için kurnazlığın karşılığını bulur.

5. Motif Sırası:

- a) Bir gün Aslan ve Pars yola çıkar ve Kurdun inine giderler.
- b) Arkadaşları kurda nasıl olduğunu sorarlar.
- c) Kurt çok aç olduğunu söyler.
- ç) Beraber ava çıkmaya karar verirler.
- d) Kurt, arkadaşlarına aç olduğunu yola devam edemeyeceğini söyler.
- e) Aslan ve pars kurda beklemesini yiyecek bulursalar.
- f) Onlar gittikten sonra kurt inine gider ve iki kuzu yer.
- g) Pars gelir yakaladığı balıkları kurda verir.
- ğ) Pars balıkları alıp diğer hayvanları aç olduğuna inandırır, avlarını toplar.
- h) Pars tavşanı görür ve bahçedeki yiyeceklerden hak ister.
- ı) Pars kızıl kuşu görür ve neden yiyecek getirmediğini sorar.
- i) Pars kızıl kuşa çorba getirmesini yoksa yavrularını yiyeceğini söyler.
- j) Kızıl kuş korkar.
- k) Pars tilkiye rastlar ve kurda balık verdiğini söyler.
- l) Tilki kurdun çok yiyeceği olduğunu herkese yalan konuştuğunu söyler.
- m) Tilki, pars, aslan birlikte yola çıkarlar.
- n) Kızıl kuş pars ve arkadaşlarına kurdun yuvasını dağıttığını söyler.



o) Tavşan da hesap sormaya giden arkadaşlarına katılır ve kurdu onlara şikâyet eder.

ö) Kurt diğer hayvanları görünce acıkmış gibi yapar.

p) Tilki söze başlar ve kurdu defin edelim der.

r) Kurdun başında oturup ağlarlar.

s) Kurt kurtulamayacağını anlar ve kaçmayı düşünür.

ş) Arkadaşları kurda mezar kazıp üstüne toprak atmaya başlarlar.

t) Kurt ölür.

u) Kurdun arkadaşları ine girip hayvan ölümlerini yerler ve herkes evine gider.

## ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Kedi ve Fareler

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudnıy, vd., 2017, s. 304-305).

3. Tema: Dalkavukluk.

4. Masalın Mesajı: Yalan söyleyen cezasını çeker.

5. Motif Sırası:

a) Kedi yaşlanır ve artık fare yakalayamaz olur ve aç kalır.

b) Kedi, farelerden af diler ve onları bir daha yakalamayacağını söyler.

c) Kedi: “Üç gün art arda yanımdan geçin.” der.

ç) Fareler kediye inanarak onun yanından geçmeye başlarlar.

d) Kedin farelerin geçmesine izin verirken her gün sondaki fareyi yakalayıp yer.

e) Farelerin başkanı sayılarının azaldığını fark eder ve fareleri sayar.

f) Fareler kedinin önünden geçerken birbirlerini kontrol ederler.

g) Kedi farelere saldıramaz ve iyice acıkir.

ğ) Kedi açlığa dayanamaz farelere saldırır.

h) Fareler deliklerine kaçar kedi de açlıktan ölür.

## DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Aslan İle Tavşan

2. *Kırgız Masalları*, (Karadavut, 2006, s. 101).

3. Tema: Akıl.

4. Masalın Mesajı: Zekâ güçten önemlidir.

5. Motif Sırası:

a) Sık ormanın karanlık bir yerinde korkak bir tavşan yaşar.

b) İninde yatarak nasıl gün geçireceğini düşünür.

c) Tavşan cesaretini toplar ve ininden çıkar.

ç) Tavşan karşısında aslanı görür.

d) Tavşan korkudan kaskatı kesilir.

e) Aslan tavşanın yanına gelip onu yiyecekmiş gibi yapar.

f) Tavşan nasıl kurtulacağını çaresini arar.

g) Tavşan aslana bir sırrı olduğunu ve kuyuda ondan büyük ve güçlü bir aslan yaşadığını söyler.

ğ) Tavşan “Önce büyük aslanla karşılaş senin gücünü göreyim sonra beni yersin” der.

h) Kuyudaki aslanın onu nasıl yiyeceğini anlatır.

ı) Aslan hiddetlenir ve kuyuya gidip diğer aslanı öldürmek ister.

i) Kuyuda kendi yansımasını görerek öbür aslan zanneder kuyuya düşer ve ölür.

j) Tavşan “Tam bir aptalmışsın” deyip hoplaya zıplaya yoluna devam eder.

## BEŞİNCİ MASAL

1. Karga ve Köstebek

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudniy, vd., 2017, s. 324).

3. Tema: Güvensizlik.

4. Masalın Mesajı: Başkalarının söylediklerine güvenmeyerek kendi bildiklerini yapanlar sonuçlarına katlanırlar.

5. Motif Sırası:

a) Karga yüksek bir ağacın tepesine konar ve yuva yapmaya başlar.

b) Köstebek topraktan çıkar ve “Bu ağaca yuva yapma rüzgâr yuvanı düşürür.”

der.

c) Karga: “Görmüyor musun bu en yüksek ağaç” der.

ç) Karga ağaca yuvasını yapıp yavruladı ve şiddetli rüzgârda ağaç sallanıp kırıldı.

d) Ağaç yere yıkıldı, kargayı ve yavrularını ezdi.

e) Köstebek, kargaya: “Benim tavsiyemi dinlemedin bana kör dedin ama ben toprağın altında ağacın köklerinin çürük olduğunu gördüm.” der.

## ALTINCI MASAL

1. Ayı İle Sivrisinek

2. *Kırgız Masalları*, (Karadavut, 2006, s. 123).

3. Tema: Yardımlaşma.

3. Masalın Mesajı: Görünüşe ve güce aldanmamak lazım çünkü zekâ güçten önemlidir. Mazlumlar güçlülere karşı yardımlaşmalılar.

5. Motif Sırası:

a) Kocaman ayı, küçük bir tavşanı yakalar ne işkence eder.

b) Tavşan, ayı ile kurdun güçlü olduklarını ve iyi dost olduklarını söyler, kendisini korumasız hisseder.

c) Kamışların içinden çıkan sivrisinek kendisine sığınmasını söyler.

ç) Tavşan, sivrisineğin küçük olduğunu onu nasıl koruyacağını sorar.

d) Sivrisinek, tavşana ayıyı huzursuz edeceğini söyler.

e) Sivrisinek, ayı dinlenirken onu sesiyle rahatsız eder.

f) Ayı, sivrisineğin sesinden sürekli rahatsız olur pençesiyle burnuna vurup ağlar.

- g) Sivrisinek, her yerde ayıyı takip edip onu rahatsız eder.
- ğ) Koşmaktan yorgun düşen ayı uyuya kalır ve düş görür.
- h) Ayı, rüyasında arı kovarı içinde bal bulur ve sivrisinek onu kovalar.
- ı) Rüyadan uyanan ayı bağıarak kaçar.

## YEDİNCİ MASAL

1. Tilki, Kaplumbağa ve Kene

2. *Kırgız Masalları*, (Karadavut, 2017, s. 137).

3. Tema: Kurnazlık.

4. Masalın Mesajı: Kurnazlık, hile önce onu düşünen kişiye zarar verir.

5. Motif Sırası:

- a) Tilki, kaplumbağa ve kene ortak olup ekin ekmeye karar verirler.
- b) Tilki yayla çıkıcı, kaplumbağa ekin bakıcı, kene de ekin biçici olur.
- c) Tilki ekin biçilince yayladan iner ve ortaklarına ekinden hak vermeyip hepsini almak ister.
- ç) Tilki ortaklarına ekinin az olduğunu paylaşarak vakit kaybetmemelerini söyler.
- d) Ortaklar aralarında yarışmaya karar verirler.
- e) Yarın başlayacağı yerde ortaklar sıralanırlar.
- f) Yarışın sırasında kene tilkiye yapışır ve kulağına kadar çıkar.
- g) Tilki buğdayın yanına gelince silkinir ve keneyi düşürür.
- ğ) Tilki buğdayın üstüne otururken keneyi görür ve korkar.
- h) Tilki keneye ne zaman geldiğini sorar, kene geleli çok olduğunu söyler.
- ı) Buğdayı kene alır, tilkinin amacı gerçekleşmez.

## SEKİZİNCİ MASAL

1. Eşek ile Öküz

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudnıy vd., s. 322-323).

3. Tema: Kıskançlık.

4. Masalın Mesajı: Kıskançlık zarar verir, herkes sorumluluğunu yerine getirmeli.

5. Motif Sırası:

a) Bir adam hayvanların konuşmalarını anlar, eşek ile öküzü dinler.

b) Öküz, eşeğin kendisi kadar çalışmadığından şikâyet eder ve sahibine nasıl yarandığını sorar. O, eşeğin hayatına imrenir.

c) Eşek, öküze her götürdükleri yere gittiği için işten kurtulmadığını söyler,

ç) Eşek, öküze öğüt vererek hiçbir şey yememesini ve hasta gibi davranmasını söyler.

d) İşçiler öküzü kımıldatamaz ve durumu sahibine anlatırlar.

e) Hayvanların sahibi eşeği tarlaya götürmelerini söyler.

f) Eşek üç gün tarlada çalıştırılır ve gücü yetmediği için de dayak yer.

g) Öküz, eşeğe tarla sürmenin nasıl olduğunu sorar.

ğ) Eşek, öküze verdiği öğütten pişman olduğunu söyler.

h) Eşek, öküze verilen her şeyi yemesini ve iyileşmesini tavsiye eder, eğer iyileşmezse onu kasaba satacaklarını söyler.

ı) Öküz korkar ve ağlamaya başlar, işçilerin getirdiği her şeyi yer ve neşelenir.

i) Sabahleyin işçiler öküzü tarlaya götürür, eşeği bırakırlar.

j) Eşek bir daha kimseye öğüt vermez, öküz işten kaçmaz.

## DOKUZUNCU MASAL

1. Tilki ile Karınca

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudnıy, vd., 2017, s. 310).

3. Tema: Kurnazlık.

4. Masalın Mesajı: Dostuyla ortaklık kurup kurnazlıkla mal kazanmaya çalışan kişi önce kendisi kaybeder.

5. Motif Sırası:

a) Tilki ve karınca dost olur ve birlikte buğday ekerler.

b) Kurnaz tilki, her gün başının ağrıdığını söyleyerek yaylaya kımız içmeye gider.

c) Karınca sabahtan akşama kadar tarlada tek başına çalışır.

ç) Tilki dövülmüş buğday harmanını görünce mahsulü almak ister.

d) Tilki buğdayların hepsini almak için karıncaya yarış teklif eder.

e) Karınca teklifi kabul eder ve yarış başlayınca tilkinin kuyruğuna yapışır.

f) Tilki harmana gelince karınca hemen buğdayın üzerine fırlar.

g) Tilki bu duruma çok şaşırır ve yarışmayı kaybeder.

ı) Karınca mahsulü ambara taşır ve rahat yaşar tembel tilki de aç kalır.

## ONUNCU MASAL

1. Başkasının Kafası

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudniy, vd., 2017, s. 285- 287).

3. Tema: Başkalarına özenmek.

4. Masalın Mesajı: Her varlığın davranışı ve görevi yaratılışına göredir.

5. Motif Sırası:

a) Köpek, bülbülü misafir eder ve ona ikramda bulunur.

b) Köpek, bülbülden türkü söylemesini ister o da dağlar ve hayvanlarla ilgili türkü söyler.

c) Köpek, bülbüle hayran kalır ve onun özelliklerine sahip olmak ister.

ç) Köpek, bülbülden tekrar türkü söylemesini ister bülbül ise bildiği türkülerin bittiğini söyler.

- d) Köpek itiraz eder ve daha pek çok türkü var der.
- e) Bülbül kafasının küçük olduğunu, eğer köpeğin ki kadar büyük bir kafaya sahip olsa daha fazla türkü söyleyeceğini der.
- f) İki arkadaş kafalarını değiştirmeye karar verirler ve kımız içerler.
- g) Bülbül köpeğin kafasıyla köpek de bülbülün kafasıyla gezmeye başlar.
- ğ) Köpeğin sahibi köpeğe sürüyü kurtlara karşı korumasını ve uyumamasını söyler.
- h) Köpek sürünün yanında kurt olduğunu hisseder havlamaya başlar fakat bülbül sesi çıkarır.
- ı) Köpek kurtla koyunları yiyene kadar bülbül sesi ile havlar.
- i) Köpeğin sahibi çok kızar ve onu kovar.
- j) Bülbül ormanda tavşanları görür, tavşanlar ondan şarkı söylemesini ister.
- k) Bülbül köpek gibi havlamaya başlar, tavşanlar korkup kaçar.
- l) Ördekler bülbülden şarkı söylemesini ister, bülbül köpek gibi havlar, ördekler korkup kaçar.
- m) Köpek kafası bülbülün kuşlarla konuşmasına engel olur.
- n) Bülbül çok üzülür ve köpeği bulmak için yola koyulur.
- o) Köpek, bülbüle onun kafasıyla yaşamanın nasıl olduğunu sorar.
- ö) Bülbül, köpek kafasıyla yaşamanın kötü olduğunu ve ormandan kovulduğunu söyler.
- p) Köpek, sahibinin de onu kovduğunu söyler.
- r) İkisi de kafalarını geri almaya karar verip kafaları değiştirirler.

## ON BİRİNCİ MASAL

1. Kedi, Tilki, Ayı ve Kurt
2. *Kırgız Masalları*, (Karadavut: 2017, s.141-143).
3. Tema: Yanılgı.

4. Masalın Mesajı: Gerçeği görmeden başkalarının söylediklerine göre hareket edersen yanılırsın.

5. Motif Sırası:

- a) Bir gün kediyi köpek kovalarken karşısına tilki çıkar.
- b) Kedi, tilkinin karşısında korkar.
- c) Tilki, kediye kim olduğunu sorar, kedi de hayvanların padişahı olduğunu, misafirlige gittiğini söyler.
- ç) Tilki inanır ve kediyi ininde misafir eder.
- d) Kedi, tilkiden vahşi hayvanlara onu misafir etmeleri için haber vermesini ister.
- e) Tilkinin karşısına kurt çıkar ve tilkiye nereye gittiğini sorar.
- f) Tilki hayvanların padişahını misafir etiğini ve ona yemek götürmesi gerektiğini söyler.
- g) Kurt da yanına bir koyun alarak tilkiye katılır.
- ğ) Tilkinin karşısına ayı çıkar ve nereye gittiğini sorar.
- h) Tilki, hayvanların padişahını misafir etiğini ve ona yemek götürmesi gerektiğini söyler.
- ı) Ayı yanına bir dana alarak tilki ile kurda katılır.
- i) Ayı, tilki ve kurt kedinin üstüne varır.
- j) Kurt ve ayı hediyelerini kediye vererek padişaha iletmesini isterler.
- k) Ayı, padişahı görmek için köknar ağacının tepesine çıkar.
- l) Kurt, inin arkasındaki otların arasına gizlenir.
- m) Tilki kediyi çağırır ve yiyecekleri yemesini ister.
- n) Ayı, korkudan köknar ağacının tepesinde sessizce oturur.
- o) Otları kımıldatan kurt kedi o tarafa bakınca korkudan donup kalır.
- ö) Kedi otların arasına fırlar.
- p) Kurt korkudan köknar ağacına çıkar, ayı da kedinin onu gördüğünü zannederek korkudan düşer ve ölür.



## ON İKİNCİ MASAL

1. Cimri Karga

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudniy, vd., 2017, s.290).

3. Tema: Cimrilik ve açgözlülük.

4. Masalın Mesajı: Cimri ve açgözlü davrananlar, yaptıklarının cezasını çeker.

5. Motif Sırası:

a) Karga elindeki her şeyin başkalarından az olduğunu zanner.

b) Bir gün yumurtlar ve yumurtalar gözüne az gelir.

c) Karga şahinin yuvadan ayrılmasını bekler, onun iki yumurtasını çalar ve kuluçkaya yatar.

ç) Yavrular kuluçkadan çıkar.

d) Yavrular büyür önce kargayı sonra da onun yavrularını yer.

## ON ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Kükük İle Zeynep

2. *Kırgız Masalları*, (Aslan vd., 2017 s.184).

3. Tema: İhmal ve tembellik.

4. Masalın Mesajı: Yapılması gerekenleri zamanında yapmazsan başarıya ulaşamazsın.

5. Motif Sırası:

a) Guguk kuşu ağacın tepesine yuva yapıp iki yavru çıkarır.

b) Birinin adı Kükük diğerrinin ise Zeynep'tir.

c)Yavrular büyür ve uçma zamanları gelir.

ç) Yavruların uçma zamanları gelir ve yavrular uçma denemeleri yaparlar.

d) Kükük uçmaya çalışırken ağaçtan düşerek yerdeki yarığın içine yuvarlanır.

e) Zeynep ne yapacağını bilmediği için yuvada bağırır.

f) Kükük kaybolur.

- g) Kükük'ün annesi ve babası gelir, onu aramaya başlarlar.
- ğ) Yavruların annesi ve babası da yarığa düşerek kaybolur.
- h) Yuvada yalnız kalan Zeynep birkaç gün sonra yuvadan uçar.
- ı) O günden sonra Zeynep “Kükük” diye ötmeye başlar.
- i) Yeraltında kalan Kükük ise kardeşini özleyerek her gün Zeynep'i arar.
- j) Onlar öterek birbirini ararlar ama şafak söktüğünde Kükük, kardeşini gündüz aramaya niyet ederek yarığa döner.
- k) Zeynep kardeşini gece aramaya niyet ederek bekler.
- l) İki kardeş birbirine kavuşamaz.

## ON DÖRDÜNCÜ MASAL

1. İki Oğlak
2. *Türk Dünyası Hayvan Masalları*, (Bakırcı, 2010, s. 728-730).
3. Tema: Kıskançlık.
4. Masalın Mesajı: Başkalarını küçümsemek doğru bir davranış değildir. Günün birinde onların yardımına ihtiyacınız olabilir.
5. Motif Sırası:
  - a) Ak oğlak ve Kara oğlak koşup oynarken kaybolur.
  - b) Kara oğlak, ak oğlağı ahmak olmakla ve kaybolmalarına sebep olmakla suçlar.
  - c) Kara oğlak, ak oğlakla ilgilenmez, onunla alay eder.
  - ç) Kara oğlak sürekli yalan söyler ve ak oğlağı suçlar.
  - d) Kara oğlak kaybolunca ak oğlağı muhtaç olur ve onu arar.
  - e) Ak oğlak sürünün geçtiği yerleri hatırlamaya çalışır ve kara oğlağı dediğini yapmalarını yoksa öleceklerini söyler.
  - f) Kara oğlak çok korkar.
  - g) Kara oğlak, Ak oğlağıın teklifini kabul ederek onu takip eder.

- ğ) Kardeşler dağın eteğine gelince karşılına tilki çıkar.
- h) Tilki onları kandırıp yemek için evine davet eder.
- ı) Ak oğlak tepenin üstündeki kurdun kendilerini beklediğini yoksa sinirleneceğini söyleyerek oradan uzaklaşır.
- i) Kardeşler yollarına devam ederken karşılına kurt çıkar.
- j) Kurtağzını açarak kardeşleri yemeye kalkar.
- k) Ak oğlak karşıdaki tepenin altında aslanın kendilerini beklediğini gitmezlerse çok sinirleneceğini ve kurdu cezalandıracağını söyler.
- l) Kurt korkar ve oradan kaçır.
- m) Oğlaklar etrafa bakınca dağın yamacında bir koyun sürüsü görür ve oraya giderler.
- n) Sürünün yanında atı ve köpeğı ile çoban görünür.
- o) Sürüyü gören oğlaklar bağırmaya başlar.
- ö) Çoban iki oğlağı kucaklayıp onları her yerde aradığını söyler.
- p) Çoban ak oğlağı ahmak diyenlerin ahmak olduğunu söyler.

## ON BEŞİNCİ MASAL

1. Eşek ile Kaplan

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudnıy, vd., 2017, s. 319-320).

3. Tema: Kıskançlık.

4. Masalın Mesajı: Başkasını kıskanarak kendi yeteneklerini yetersiz görmek, güvensizlik ve korkaklık duygusu yaratır.

5. Motif Sırası:

- a) Eşek ormana gelir ve anırır.
- b) Kaplan ormandan çıkar, eşeğı görür ve korkar ve kim olduğunu sorar.
- c) Eşek, kendisi gibi bahadırı ( kahramanı ) nasıl tanımadığını sorar.
- ç) Kaplan, eğer kahramansa eşekten yakalaması için ormandaki geyikleri kovalamasını ister.

- d)Eşek anırır, geyikler ormanda kaçar ve kaplan yakalar.
- e) Kaplan, eşeğe kendisi kadar güçlü olduğunu söyler ve arkadaş olmak ister.
- f) Kaplan ve eşek arkadaş olurlar.
- g) Kaplan, eşeği avlanmak için çağırır, eşeğe beklemesini av getireceğini söyler.
- ğ) Kaplan ormana girer, hayvanlar kaçar ve hiçbir şey yakalayamazlar.
- h) Eşek, tavşanın peşinden koşar ama yakalayamaz, dinlenmek için oturur, yaralı sırtına bir saksığan konar ve kuyruğu ile vurarak onu öldürür.
- ı) Kaplan, eşeğin yatıp avlanmadığını görünce ona kızar.
- i) Eşek canının kuş eti istediğini ve kuş avladığını söyler.
- j) Eşeğin kabiliyeti karşısında şaşkına dönen kaplan hiddetlenir, ormanda kuş avlamaya gider fakat avlayamaz.
- k) Kaplan, bir kuş yakalayacak gücü olmadığını, eşeğin güçlü olduğunu söyler.
- l) Eşek, kaplana kendisinin yetenekli olduğunu unutmamasını söyler.
- m) Kaplanın canı oyun oynamak ister ve eşeğin yanına gelir.
- n) Eşek, kaplana hangi oyunu oynayacaklarını sorar.
- o) Eşek, uzun atlama oynamak ister.
- ö) Kaplan adımlayarak ırmağın öbür tarafına atlar.
- p) Eşek suya dalıp çıkar ve kulaklarından iki balık çıkarır.
- r)Eşek, kaplana başkalarını da düşünüp yardım etmeye çalıştığını, kendisinin ise karnını doyurmayı düşündüğünü söyler.
- s) Eşek, atlarken balıkların boğulduğunu gördüm ve kurtardım der.
- ş) Kaplan eşeğin becerikliliğine hayran kalır.
- t) Kaplan eşeğin güçlü ve becerikli olduğunu düşünerek oradan kaçar.
- u) Kaplan koşar ve kurt ile karşılaşır.
- ü) Kurtlar kaplanın kimden kaçtığını sorarlar, kaplan uzun kulaklı ve uzun kafalı birinden kaçtığını söyler.
- v) Kurtlar, kaplana onun eşek olduğunu söyleyerek onu ikna ederler.

y) Eşek, kaplanı ve kurdu uzaktan görür ve kurtlara ondan üç kaplan borç aldıklarını ve borçlarını getirdiklerini söyler.

z) Kaplan daha çok korkar ve kurtları öldürerek kaçır.

## ON ALTINCI MASAL

1. Kuyruğunu Cezalandıran Tilki

2. *Kırgız Masalları*, (Bakırcı, 2010, s. 720-721).

3. Tema: Akılsızlık.

4. Masalın Mesajı: Aklını kullanmayıp kendini cezalandırmaya kalkanlar zarar görür.

5. Motif Sırası:

- a) Tilki kırdan avlanmak için köpekleriyle gezen avcıları görür.
- b) Tilki köpeklerden kurtulduğunu anlayarak yakınındaki bir ine girer.
- c) Köpekler inin ağzına gelerek beklemeye başlar.
- ç) Tilki biraz dinlenir ve gözüne ne gördüğünü sorar.
- d) Tilkinin gözü, köpekler yaklaştığında ini fark ettiğini söyler.
- e) Tilki kulağına ne işittiğini sorar.
- f) Tilkinin kulağı köpeklerin geldiğini görerek onu haberdar ettiğini söyler.
- g) Tilki burnuna ne yaptığını sorar.
- ğ) Tilkinin burnu, kokulu köpekleri sezdiğini söyler.
- h) Tilki bacaklarına ne yaptığını sorar.
- ı) Tilkinin bacakları, hızlıca koşarak onu ine getirdiğini söyler.
- i) Tilki cevaplardan memnun kalır.
- j) Tilki, kuyruğuna ne yaptığını sorar.
- k) Kuyruğu korktuğunu ve bacaklarının arasına saklandığını söyler.
- l) Tilki bu cevaba çok kızar ve kuyruğunu dışarı çıkararak cezalandırır.

m) Kuyruğu gören köpekler inin ağızına gelir, dışardaki kuyruğu yakalayan köpekler tilkiyi parçalar.

## ON YEDİNCİ MASAL

1. Baykuş ve Bozdoğan

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudnıy, vd., 2017, s. 298).

3. Tema: Nankörlük

4. Masalın Mesajı: İyiliğe nankörlükle karşılık verenler, yaptıklarının karşılığını bulur.

5. Motif Sırası:

- a) Ne bulursa yiyen baykuş bir gün hastalanır.
- b) Baykuş, yanından geçen bozdoğanı yanına çağırır ve yalvarır.
- c) Baykuş, bozdoğana ölmek üzere olduğunu ve ona yardım etmesi gerektiğini söyler.
- ç) Doğan kabul eder ve baykuşu beslemeye başlar.
- d) İki arkadaş bir gün yiyecek aramaya giderler fakat hiçbir şey bulamazlar.
- e) Kötülük düşünen baykuş doğanı yanına çağırır ve onu yiyeceğini söyler.
- f) Doğan onu ölümden kurtardığını söyler.
- g) Baykuş iyiliğe eşeklerin karşılık verdiğini söyler.
- ğ) Baykuş bozdoğana saldırır.
- h) Doğan hiç telaşlanmaz geri çekilir ve göğe yükselir.
- ı) Gündüz görme yeteneği olmayan baykuş kayaya çarparak yere düşer.
- i) Oradan geçen büyük kuşlar iyiliğinden dolayı baykuşu takdir eder.

## ON SEKİZİNCİ MASAL

1. Mağrur Tavşan

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudnıy, vd., 2017, s. 296).

3. Tema: Korkaklık.

4. Masalın Mesajı: Hiçbir şey yapmayarak övünenler akılsız ve korkaktır.

5. Motif Sırası:

- a) Aladağların eteklerinde, büyük ırmağın kıyısında mağrur bir tavşan yaşar.
- b) Kurttan korkmadığını, tilkiden korkmadığını söyler.
- c) Tavşan övünürken kurt gelir, Mağrur titreyerek kaçarken kurdun alnına çarpar.
- ç) Kurt da tavşandan korkar ve kaçır.
- d) Tavşan çalılara saklanır ve akşama kadar orada oturur.
- e) Tavşan akşam eve döner ve arkadaşlarına kurttan korkup korkmadıklarını sorar.
- f) Tavşanın arkadaşları onun çok cesur olduğunu ve kurdu korkuttuğunu söyler.
- g) Tavşan, kurda vurduğunu ve onun beynini dağıttığını söyler.
- ğ) Arkadaşları tavşanın kahramanlığına hayran kalır.
- h) Arkadaşları tavşana kendilerini kurtardığı için teşekkür eder ve tilkiyi de yok ederse rahat yaşayabileceklerini söylerler.
- ı) Tavşan böbürlenerek tilkiyi yok edeceğini söyler.
- i) Aptal tavşanlar ona inanırlar ve mağrur övünmeye devam eder.

## ON DOKUZUNCU MASAL

1. Aptal Kartal

2. *Kırgız Masalları*, (Karadavut, 2006, s. 187).

3. Tema: Kurnazlık.

4. Masalın Mesajı: Başkalarına karşı kurnazlık düşünürsen zor durumda kalabilirsin.

5. Motif Sırası:

- a) Tilki dolaşırken tepeye varır.
- b) Tilki tepenin batı tarafında köstebeklerin yuvasını görür.

- c) Köstebekleri gören tilki, sevinerek uygun bir yer arar.
- ç) Tilki, güneşlenmeye gelen köstebekleri yakalar ve yer.
- d) Tepeden gelen avcı, tilkiyi görür ve kolundaki kartalı salar.
- e) Kartalı gören tilki ne yapacağını şaşırır ve eski yaşadığı yere gider.
- f) Tilki gittiği yerde kazık görür ve kuyruğunu ayaklarının arkasına sıkıştırarak oraya çöker.
- g) Planı anlamayan kartal, tilkiye doğru hareket eder.
- ğ) Kartal yaklaşınca tilki kazıktan ayrılır, kazığın ucu tilkiye batar ve tilki ölür.
- h) Tilki ormana doğru kaçar.

## YİRMİNCİ MASAL

1. Güzel Bakbakay

2. *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*, (Brudnıy, vd., 2017, s. 302-303).

3. Tema: Zorbalık.

4. Masalın Mesajı: Başkalarına istemedikleri şeyleri yaptırmaya çalışırsan, sevdiğilerin zarar görebilir.

5. Motif Sırası:

- a) Bir kurbağanın Bakbakay adında kızı vardır.
- b) At sineği kurbağanın kızına âşık olur ve onu ister.
- c) Kurbağa, atsineğine vadileri geçitleri hayvanlarla doldurursa kızını vereceğini söyler.
- ç) At sineği başlığı ödemeyi kabul eder.
- d) At sineği koyunların yanına gelir ve onları başlık olarak vereceğini söyler.
- e) Koyunlar bu teklifi kabul ederler.
- f) At sineği keçilerin yanına gider ve başlık olarak onları kurbağaya vereceğini söyler.
- g) Keçiler bu duruma razı gelmezler.



- ğ) At sineği develerin yanına gider.
- h) Develer de kurbağanın yanına gitmeyi reddederler.
- ı) At sineği atların yanına gider ve bögeleği ( hayvanları ısiran sinek) çağırır.
- i) Atlar bögeleğin ısırmalarına dayanamayıp teklifi kabul eder.
- j) At sineği, ineklerin yanına giderek onları başlık olarak kurbağaya vereceğini söyler.
- k) İnekler teklifi reddeder, at sineği inekleri ısırır ve kurbağanın kızı inekler tarafından ezilir.
- l) Öbür kurbağalar Bakbakay'ın annesini teselli ederler.
- m) At sineği sevgilisini öldürdükleri için ineklerden ısırarak intikam alır.

## 2.2. Anadolu Masallarının Motif Sırası

### BİRİNCİ MASAL

1. Tilki ile Kurt
2. *Hayvan Masalları*, (Alptekin, 1991, s. 13-17).
3. Tema: Fırsatçılık.
4. Masalın Mesajı: İyi niyeti kötüye kullanan kişiler sahip olduklarınızı elinizden alabilir.
5. Motif Sırası:
  - a) Tilki aç kalarak kurttan yardım ister.
  - b) Kurt tilkiyi evine kabul eder.
  - c) Kurt uyurken tilki bütün yiyecekleri yer.
  - ç) Kurt buna çok sinirlenir ve tilkiyi suçlar.
  - d) Tilki helva ve yağı yediğini inkâr eder ve kurtla iddiaya girer.

e) İddiaya göre kut ile tilki ateşin karşısına oturmaya karar verirler kimin yağı erirse yağları o yemiştir ve evi terk edecektir.

f) Kurt teklifi kabul eder ve ikisi ateşin karşısına yatıp uyurlar.

g) Sabah olunca tilki kurdun yağının eridiğini görür ve yiyecekleri onun yediğini söyler.

ğ) Kurt evini terk eder ve her şey tilkiye kalır.

## İKİNCİ MASAL

1. Aç Kurt

2. *Hayvan Masalları*, (Alptekin, 1991, s. 34-35).

3. Tema: Açgözlülük.

4. Masalın Mesajı: Açgözlülük onu yapan kişiye zarar verir.

5. Motif Sırası:

a) Kurt yaşadığı yerden memnun değildir, hep daha fazla yiyecek ister.

b) Kurt atmacayı yemek ister, atmaca ona sucuğu yemesini söyler.

c) Sucuk kendisinin ona yetmeyeceğini tepedeki ak oğlağı yemesini söyler.

ç) Ak oğlak kendisinin kurda yetmeyeceğini, dağın arkasındaki karakeçiye yemesini önerir.

d) Karakeçi kurda ben sana bir seferlik yemek olurum nehir yatağına kısrağın var onu ye der.

e) Kurt kısrağın yanına gelir, kısrağın ona tabanına yazı yazmasını söyler, bu sırada kısrağın kurdu tepip bataklıktan kurtulur, kurt da yaralanır.

## ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Kedi İle Fare

2. *Hayvan masalları*, (Alptekin, 1991, s. 85).

3. Tema: Dalkavukluk.

4. Masalın Mesajı: Her söylenene inanmamak gerekir. Sonra tehlikeye düşebilirsiniz.

5. Motif Sırası:

a) Kedi farelerin hepsini çağırır ve Hacc'a gideceğini farelerle helalleşmek istediğini söyler.

b) Bir fare kedinin kendisini kör ettiğini ve oraya gitmemelerini söyler.

c) Kedi Hacca gitmekten vazgeçer.

ç) Fareleri çuvalı delmekle suçlar.

d) Satırla onları öldürür ve yer.

## DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Aslan İle Tavşan

2. *Hayvan Masalları*, (Alptekin, 1991, s. 39).

3. Tema: Akıl.

4. Masalın Mesajı: Tehlikeler karşısında aklını kullanarak kendini koruyabilirsiniz.

5. Motif Sırası:

a) Ormanda yaşayan zalim aslan önüne çıkan her şeyi parçalar.

b) Ormandaki hayvanlar bir araya gelerek karar alırlar.

c) Ormandaki hayvanlar her gün aslana yiyecek götüreceklerdir.

ç) Hayvanlar her gün bir araya gelerek çöp atarlar çöp kimin başına düşerse o yem olur.

d) Bir gün çöp, tavşanın başına düşer.

e) Tavşan sana bir aslan getiriyordum onu önüme çıkan aslan yedi der.

f) Tavşan aslanı su kuyusuna götürür aslan da düşer ve ölür.

## BEŞİNCİ MASAL

1. Karga İle Keklik

2. *Hayvan Masalları*, (Alptekin, 1991, s. 139).

3.Tema: Yalancılık.

4. Masalın Mesajı: Verilen sözde durulur. Yerine getirilmeyen sözler hayatı olumsuz etkiler.

5. Motif Sırası:

- a) Karga, kecliğe âşık olur ve onunla evlenmek ister.
- b) Keklik, karganın leş yediğini çöplükte gezdiğini söyleyerek kendisine layık görmez.
- c) Karga leş yemeyip çöplüklerde gezmeyeceğini söyleyerek kecliğe söz verir.
- ç) Keklik ile karga padişahın huzuruna gideler. Karga orada alışkanlıklarından vazgeçeceğini söyleyerek padişaha söz verir.
- d) Padişah, karga ile kecliği evlendirir.
- e) Karganın canı sıkılır, leş yemeye giden arkadaşlarını görerek onların peşine takılır ve leş yer.
- f) Karga su kenarında yıkanarak eve gider.
- g) Keklik nerede olduğunu sorunca düğüne gittiğini söyler.
- ğ) Karga, keklikten habersiz leş yemeye devam eder ve yıkanır ve eve gider.
- h) Keklik karga eve geldiğinde üstündeki pislikleri görür ve leş yediğini anlar.
- ı) Karganın sözünde durmadığını anlayan keklik, kargayla padişahın yanına gider.
- i) Padişah da karganın üstündeki pislikleri görür ve onları boşar.
- j) Keklik su kenarlarına, karga ise çöplüklere döner.

## ALTINCI MASAL

1. Ayı İle Tilki

2. *Taşeli Masalları*, (Alptekin, 2002, s. 211-213).

3. Tema: Kurnazlık.

4. Masalın Mesajı: Kurnazlar karşısında aklını kullanmazsan canından bile olabilirsin.

5. Motif Sırası:

a) Mağaranın başında oturan tilkinin başına kozalak düşer.

b) Tilkini kuyruğuna sakız yapıştır.

c) Tilki giderken ayı ile karşılaşır.

ç) Tilki ve ayıya yoldaş olur.

d) Tilki ve ayının karınları acıkır.

e) Tilki ve ayı, yolda bir keklik görüp yemek ister, keklik bir oyun edip kaçır.

f) Tilki ve ayı, yolda bir tavşan görür onu yemek isterler tavşan oyun edip kaçır.

g) Yolda davar bulmuşlar onu parçalayıp yemişler, derisine de arının balını koymuşlar.

ğ) Tilki balı ayıdan saklar.

h) Tilki ayıya: “Oğlumun kızı oldu adını koyup geleyim” der ve gidip balı yer.

ı) Tilki ayıya. “Kızımın oğlu oldu adının koyup geleyim” der ve gidip balı yer.

i) Tilki ayıya “ Akrabamın çocuğu oldu adını koyup geleyim” der ve balı yiyip gelir.

j) Tilki balın yerine derinin içini kül doldurur.

k) Ayının karnı acıkır ve balı yemek ister.

l) Tilki, deriyi ayıya verir içinden kül boşalır, ayıyı balı yemekle suçlar.

m) Ayı, tilkinin söylediklerini kabul etmez.

n) Altlarına çanak koyarlar ayı uyurken tilki çanağı değiştirir.

o) Sabahtan uyanırlar ki balı ayı yemiştir.

- ö) Birbirleriyle mağarada mücadele ederler tilki ayıya zomb ile vurur.
- p) Tilki dışarda ayıdan sırtığı alır onu döver.
- r) Tilki davar bulur ve onun ciğerini yer.
- s) Ayı da ciğer ister, tilki bu benim ciğerim der.
- ş) Ayı benim de ciğerimi çıkarsana der, tilki onu bağlar, öldürüp ciğerini yer.

## YEDİNCİ MASAL

1. Kurnaz Kaplumbağa

2. *Hayvan Masalları*, (Alptekin, 2002, s. 210).

3. Tema: Kurnazlık.

4. Masalın Mesajı: Kurnazlıkla iş yapan zararlı önce kendisi görür.

5. Motif Sırası:

- a) Tilki, kaplumbağa ve yengeç arkadaş olurlar ve beraber ekin ekerler.
- b) Ekin biçileceği sırada tilki ekinin kenarındaki çam ağacının yıkılacağını söyler.
- c) Tilki arkadaşlarına onların ekin biçmesini kendisinin ise ağacı tutacağını söyler ve ağacın gölgesinde yatar.
- ç) Ekin biçilip harman edilince ortaklar nasıl paylaşılacağına karar verememişler.
- d) Tilki koşmalarını söyler harman sahasına kim erken giderse ekini o alsın der.
- e) Tilki kaplumbağaya zeğrek keviğinin içine girmesini onlar yaklaşınca da hepsinin onun olduğunu söylemesini ister.
- f) Tilki arkadaşını zeğreğin içine sokar.
- g) Tilki yarışa başlarken yengeç tilkinin kuyruğuna yapışır.
- ğ) Onlar yaklaşınca kaplumbağa zeyreğin içindekilerin kendisinin olduğunu herkesten önce geldiğini söyler.
- h) Tilki oturacağı sırada, yengeç kendisinin üstüne oturduğunu söyler.
- ı) Hal böyle olunca yengeç ile kaplumbağa ekini paylaşırlar.

## SEKİZİNCİ MASAL

1. Eşek ile Deve

2. *Hayvan Masalları*, (Bakırcı, 2010, s. 762 ).

3. Tema: Akılsızlık.

4. Masalın Mesajı: Tehlike anında sabırlı olmak ve tedbirli davranmak gerekir.

5. Motif Sırası:

- a) Aynı kervanda gidip gelen eşekle deve arkadaş olurlar.
- b) İki arkadaş birbirlerine yük taşımaktan dert yanarlar.
- c) Eşek ile deve sonunda kaçmaya karar verirler.
- ç) Kervanın mola verdiği sulak bir yerde iki arkadaş kaçar.
- d) Deve ve eşek bir sene başlarına buyruk gezerler.
- e) Gölgede Yattıkları bir gün iki arkadaş çan sesi duyar.
- f) Eşek kulak kabartır ve kendi kervanları olduğunu anlar.
- g) Deve yattığı yere iyice yapışır.
- ğ) Eşek yerinde duramayarak bağırmaya başlar.
- h) Kervancı başı hayvanları tanır ve ikisini de yakalar.
- ı) Eşek ve deve kervanla birlikte yola koyulur.
- i) Eşek düşer ve yükü deveye yüklenir.
- j) Deve çok öfkelenir fakat sesini çıkaramaz.
- k) Eşek yük taşımadığı halde kervandan geri kalır.
- l) Kervancı başı eşeği deveye yükler.
- m) Deve, sallanmaya başlar, eşek ona hesaplı yürümesini söyler.
- n) Deve, eşeğe bağırması geldiğini söyler.
- o) Deve bağırır eşek uçurumdan aşağı düşer.

## DOKUZUNCU MASAL

1. Tilki ve Sincaplar

2. *Hayvan Masalları*, (Bakırcı, 2010, s. 488).

3. Tema: Kurnazlık.

4. Masalın Mesajı: Başkaları hakkındaki kurnaz düşünceler beslersen aynı şekilde karşılık görebilirsin.

5. Motif Sırası:

- a) Tilki, ormanda yaptığı yolculuktan dolayı çok acıdır.
- b) Tilki, sincapları hatırlar ve onların yaşadığı yöne gider.
- c) Tilki, sincapları görünce başka bir ağaca taşındıklarını anlar.
- ç) Tilki, sincapları selamlayarak göz aydınlığı verir.
- d) Tilki, sincaplardan evlerini ona göstermelerini rica eder.
- e) Sincaplar tilkiye evlerini gösterir.
- f) Tilki sevinerek sincapların ağacına işaret koyar.
- g) Tilki ayrıldıktan sonra sincaplar işareti görürler.
- ğ) Sincaplar bütün ağaçlara ormandaki işaretlerin aynısını koyarlar.
- h) Tilki yaptığı kötülüğün karşılığını bulur.

## ONUNCU MASAL

1. Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm

2. *Hayvan Masalları*, (Alptekin, 1991, s. 78-82).

3. Tema: Anne fedakârlığı.

4. Masalın Mesajı: Anneler karşılıksız sever, her durumda yavrularını korur ve fedakârlık yaparlar.

5. Motif Sırası:

- a) Anne keçinin Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm adında üç tane yavrusu vardır.



b) Anne keçi, her gün ormana giderek yavrularına boynuzlarında ot, ağzında su, memelerinde süt getirir.

c) Anne keçi eve gelip kapıyı çalınca, yavrular annelerinin sorduğu soruya cevap vererek kapıyı açar.

c) Yavrular sevinerek kapıyı açar ve yemeklerini yer.

ç) Sabah olunca anne keçi kurda karşı yavruları tembihleyerek ormana gider.

d) Yavrular annelerinin tembihini tutarlar

e) Bir gün kurt yavruları yemeye karar verir.

f) Yavrulara anneleri gibi seslenir fakat yavrular kurda inanmayıp kapıyı açmazlar.

g) Kurt kapıyı kırmaya karar verince anne keçi gelir.

ğ) Kurt anne keçiyi takip eder.

h) Anne keçi kapıyı çalarak gereken sözcükleri söyler.

ı) Yavrular sevinerek kapıyı açar ve yemeklerini yerler.

i) Anne keçi yavrularını uyararak ormana gider.

j) Kurt yavruların yanına gelir, onlara anneleri gibi seslenerek kapıyı açtırır.

k) Kurt içeri girer ve Mengülüm'ü yer, diğer yavrular saklanır.

l) Yavrular gizlendikleri yerden çıkar ve ağlamaya başlarlar.

m) Anne keçi gelir, yavrular annelerinin sesini tanır ve kapıyı açarlar.

n) Yavrular kurdun Mengülüm'ü yediğini söylerler.

o) Anne keçi kurdu aramaya çıkar.

ö) Anne keçi tavşanın kapısını çalar ve yavrularını yiyip yemediğini sorar.

p) Tavşan yavruları yemediğini söyleyerek anne keçiyi tilkinin yanına gönderir.

r) Anne Keçi Tilkinin kapısını çalar ve yavrularını yiyip yemediğini sorar.

s) Tilki yemediğini söyleyerek anne keçiyi kurdun yanına yollar.

ş) Anne keçi demircinin yanına giderek boynuzlarını kılıç gibi yaptırır.

- t) Anne keçi demirciye süt ve kaymak verir.
- u) Anne keçi Kurdun yanına gider.
- ) Kurt keçiyi yemek ister.
- v) Keçi, kurda vurur ve Mengülüm' kurdun karnından çıkarır ve öper.
- y) Kurt bağırarak ölür.
- z) Anne keçi Mengülüm' alarak evine döner.

## ON BİRİNCİ MASAL

### 1. ls Kınalı akal

1. *Folklor ve Halk Edebiyatı (zellikleri, Sözlü gelenekleri, Yazılı rneklere)* (Güney, 1971, s. 113-117).

2. Tema: Komşuluk ve yardımlaşma.

3. Masalın Mesajı: Bazıları yapamayacakları işlerle karşısındaki korkutur. Bu sebeple, her söylenene inanmamak gerekir.

### 4. Motif Sırası:

- a) Vaktin birinde bir bildircin yaşar.
- b) Bildircinin dört yavrusu olur ve onların uacağı gn dört gözle bekler.
- c) akal bildircin yavrularını gözüne kestirir.
- ) akal, bildircinden yavrularını ister yoksa yuvasını yıkacağını söyler.
- d) Bildircin korkar yuvasını kurtarmak için yavrularından birisini feda eder.
- e) Ertesi gün akal, bildircinden diğer yavruyu ister, bildircini yuvasını yıkmakla tehdit eder.
- f) Bildircin akala yalvarır fakat yuvası için bir yavrusunu daha feda eder.
- g) Bildircin bir yavrusunu daha verirse yuvanın bir anlamı olmayacağını, gideceğini söyler.
- g) Bildircinin dertli gününde karga gelir, Bildircine beddua etmesinin sebebini sorar.

ğ) Karga, bıldırcına kuru gürültüye pabuç bırakmamasını, çakalın ağacı kesemeyeceğini, onun ne baltasının ne de keserinin olduğunu söyler.

h) Karganın sözlerinden sonra bıldırcın komşuluğu için kargaya teşekkür eder.

ı) Çakal gene gelir ve bıldırcından yavrusunu ister.

i) Bıldırcın Kargadan duyduğu sözlerle çakala karşı gelir.

j) Çakal, kargayı görünce duyduğu sözlerin nereden geldiğini anlar.

k) Çakal, kargaya bir oyun oynamaya karar verir.

l) Çakal, çalılara sürtünür, karnını kanatır güneşin altına gelerek ölü numarası yapar.

m) Karga, çakalı leş zannederek üstüne sağılır.

n) Çakal, kargayı kanadından yakalar ve onu yiyeceğini söyler.

o) Karga, çakala onu yemesini ama uçurumdan atmamasını söyler.

ö) Kurt, kargaya korktuğu şeyi yapmak ister ve onu uçurumdan aşağı atar.

p) Çakal, karganın uçtuğunu görünce akılsızlığına hayıflanır.

s) Karga, çakalın akılsızlığına güler.

ş) Bıldırcın yavrusunu yuvadan uçurur ve muradına erer.

## ON İKİNCİ MASAL

1. Bülbül ile Kuzgun

2. *Hayvan Masalları*, (Bakırcı, 2010, s. 675-676).

3. Tema: Kıskançlık

4. Masalın Mesajı: İftiralar her zaman kabul görmez sonunda gerçekler ortaya çıkar.

5. Motif Sırası:

a) Süleyman Peygamber kuşlar içinde bülbülü çok sever.

b) Diğer kuşlar bülbülü çekemezler.

c) Bülbülü Süleyman peygamberin gözünden düşürmek için bütün kuşlar bir araya gelir ve bülbüle iftira atar.

) Kular, Süleyman Peygamber'e giderek bülbülü kınarlar.

d) Süleyman Peygamber, bu duruma kızar ve bülbülü çağırtır.

e) Bülbül, gl ile dolaıkken gelen kişiyi duymaz.

f) Bülbülün gelmemesini fırsat bilen kuşlar, Peygamber'e giderek dediklerinin doğru olduğunu söylerler.

g) Bülbül, glden ayrıldıktan sonra peygamberin yanına gider.

ę) Peygamber gazapla bülbülü kabul eder.

h) Bülbül, Peygamber'in çağırdığını duymadığını, gln yanında olduğunu söyler.

ı) Süleyman Peygamber, bülbüle kendisi hakkında kötü düşünceleri olduğunu söyler.

i) Bülbül iftirayı kabul etmez, kularla yüzleşmek ister.

j) Tavus kuu gelir, bülbül tavusun ahitliğini kabul etmez.

k) Bülbül tavusun sahip olduğu güzelliklerle yetinmeyip Allah'a karşı homullandığını söyler.

l) Bülbül, Allah'a karşı geldiğinden dolayı Allah'ın tavusa kötü ayaklar verdiğini bu sebeple de onun ayağından başka yeri görmediğini söyler.

m) Sora keklik gelir.

n) Bülbül, kekliği görünce titrer ve onun katil olduğunu söyler.

o) Bülbül, kekliğin peygamberi öldürmek isteyenlerden kaçarak kavak ağacının kovuğuna saklandığını söyler.

) Karga huzura gelir.

p) Bülbül karganın le yediğini, ceviz ağaçlarının altında bekleyen masum çocukların hakkını yediğini söyler.

r) En son leylek ve kırlanęı gelir.

s) Bülbül onların zevkten ve duygudan anladığını söyleyerek Őahitliklerini kabul eder.

Ő) Peygamber, leylek ve kırlangıca bülbülün Peygamber hakkında kötü söyleyip söylemediğini sorarlar.

t) Leylek ve kırlangıç, öyle bir Şey duymadıklarını söyler ve peygamber olayın iftira olduğunu anlayarak diğer kuşları kovar.

## ON ÜÇÜNCÜ MASAL

1. EŞ EŞini Bulmayınca

2. *Hayvan Masalları*, (Sakaoğlu, 1991, s. 43).

3. Tema: Arkadaş seçimi.

3. Masalın Mesajı: Yanlış arkadaşlar beraberinde yanındakileri de tehlikeye atar.

4. Motif Sırası:

a) Kurbağa ile fare arkadaş olurlar.

b) Kurbağa ile fare çok iyi anlaŐırlar ve birbirlerini görmeden duramazlar.

c) Fare her gün kurbağanın sesini duymak için çayın kenarına gelir ama arkadaşının sesini duyamaz.

) Fare geldiği zaman kurbağayı nasıl bulacağını söyler.

d) Kurbağa bir ip bulmalarını r ve birbirlerinin ayaklarına bağlamalarını söyler,

e) Fare arkadaşının fikrini çok beğenir.

f) Fare bir eve girip ip alır.

g) İki arkadaş ipi birbirlerinin ayaklarına bağlarlar ve bir süre bu Şekilde sohbet ederler.

Đ) Fare kurbağanın yanına giderken karga görür.

h) Karga aşağı inerek fareyi kapar ve yükselir.

ı) evredeki insanlar bu hali görünce gülmeye başlarlar.

i) çevresindekiler kurbağaya aptal olduğunu, karganın yemi olmadığını ve gökyüzünde ne aradığını sorarlar.

j) Kurbağa başına gelenlerin dengi bir arkadaşla gezmediği için olduğunu söyler.

k) insanlar da kurbağaya eş eşini bulamayınca günlerin kötü geçtiğini söylerler.

## ON DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Cırcır Böceği ile Karıca

2. *Hayvan Masalları*, (Sakaoğlu, 1991, s. 48-49).

3. Tema: Tembellik.

4. Masalın Mesajı: Tembeller toplum içinde itibar ve kabul görmez.

5. Motif Sırası:

a) Cırcır böceği bütün vaktini saz çalıp türkü söyleyerek geçirir.

b) Cırcır böceği, annesinin yanına giderek karıncanın kızını istemesini söyler.

c) Cırcır böceğinin annesi, Karakız'ın kızını onlara vermeyeceğini söyler.

ç) Cırcır böceğinin annesi, oğluna karıncaların çok tertipli ve çalışkan olduğunu söyler.

d) Cırcır böceği evlendikten sonra beraber çalışacaklarını söyleyince annesi de kız istemeye gider.

e) Karıncanın evindeki tertibi düzeni gören cırcır böceğinin annesin ağzı açık kalır, Arpa yulaf, burçak gibi yiyeceklerin ayrı ayrı dizildiğini görür.

f) Karakız cırcır böceğinin annesine niçin geldiklerini sorar.

g) Cırcır böceğinin annesi Karakız'a Allah'ın emri ile kızını oğluna istemeye geldiğini söyler.

ğ) Karakız düşüneceklerini söyler.

h) Cırcır böceğinin annesi karıncanın evinin ağzına kadar yiyeceklerle dolu olduğunu söyler.

ı) Komşuları Karakız'a dünürlerine ne cevap verdiklerini sorarlar.

i) Karakız bir cevap vermediklerini fakat onların yazının kışının cırcırla geçtiği kendilerinin ise çok yemeği olduğunu söyler.

j) Cırcır böceğinin annesi karıncanın evine gider.

k) Karıncanın babası ben altı ay azıklı altı ay kalpaklıya kız vermeyeceğini söyler.

l) Cırcır böceğinin annesi üzülerek evine döner.

m) Cırcır böceği, annesine üzülmemesini tuz torbasını başına takıp dağ başına çıkacaklarını ve keyiflerine bakacaklarını söyler.

## ON BEŞİNCİ MASAL

1. Bokböceği

2. *Az Gittik Uz Gittik*, (Boratav, 2017, s. 22- 24).

3. Tema: Kendini beğenmişlik.

4. Masalın Mesajı: Kendini olduğundan yüksek gösterenler sonunda yanındakileri usandırır ve yalnız kalırlar.

5. Motif Sırası:

a) Tek başına yaşayan bokböceği yalnızlıktan sıkılır ve evlenmeye karar verir.

b) Yolda kediye rastlar, kedi bokböceğine nereye gittiğini sorar.

c) Bokböceği kediye adının Bürümcekli Bürce kadın, Tirincekli Tirce kadın, Mercan kadın olduğunu ve koca aramaya gittiğini söyler.

ç) Kedi bokböceğine evlenme teklif eder.

d) Bokböceği, kedinin kuyruğunun uzun olduğunu onu dövebileceğini söyler.

e) Bokböceği yolda kirpiye rastlar, kirpi kedi bokböceğine nereye gittiğini sorar.

f) Bokböceği, kirpiye adının Bürümcekli Bürce kadın, Tirincekli Tirce kadın, Mercan kadın olduğunu ve koca aramaya gittiğini söyler.

g) Bokböceği, koca aramaya gittiğini söyler.

ğ) Kirpi, bokböceğine evlenme teklif eder.

- h) Bokböceği dikenleri olduğu için tilkiyi reddeder.
- ı) Bokböceği yolda sıçan görür.
- i) Sıçan bokböceğine nereye gittiğini sorar.
- j) Bokböceği, sıçana adının Bürümceklî Bürce kadın, Tirinceklî Tirce kadın, Mercan kadın olduğunu ve koca aramaya gittiğini söyler.
- k) Bokböceği, sıçana kuyruğunun uzun olduğunu onu döveceğini söyler.
- l) Sıçan, hanımların dövülmeyeceğini, ona beyoğlunun düğününden pirinç pilavı getireceğini söyler bokböceğine evlenme teklif eder.
- m) Bokböceği, sıçanın teklifini kabul eder ve evlenirler.
- n) Beyoğlunun düğünü olur ve davullar çalmaya başlar.
- o) Sıçan, bokböceğine pilav getirmek için düğüne gider.
- ö) Sıçan düğündeyken bokböceği, ceviz kabuğundan teknesini, fındık kabuğundan susağını alır ve kaynara gider.
- p) Bokböceği, Kadınlar Atlamacı'ndan aşağı düşer ve ceviz kabuğundan teknesi üstüne kapanır.
- r) Beyoğlunun düğününe köprüden atlı gelir.
- s) Atlı bokböceğinin sesini duyar.
- ş) Bokböceği, atlıdan düğün evine gitmesini ve boyu uzuncanın suya düştüğünü söylemesini ister.
- t) Atlı, duyduklarını düğünde anlatır.
- u) Sıçan, atlının sözlerin duyunca bokböceğinin düştüğünü anlar ve onu kurtarmaya gelir.
- ü) Sıçan, bokböceğine elini uzatarak yardım etmek ister.
- v) Bokböceği, sıçana küstüğünü söyler.
- y) Sıçan sıkılır, düğün evine gidip pilav yiyeceğini söyler ve düğünde keyfine bakar.



## ON ALTINCI MASAL

1. Aslanın Verdiği Ders

2. *Folklor ve Halk Edebiyatı ( Özellikleri, Sözlü gelenekleri, Yazılı örnekleri)*, (Güney, 1971, s. 117).

3.Tema: Akılsızlık.

4. Masalın Mesajı: Başkasının akli ile hareket edersen zarar görürsün.

5. Motif Sırası:

a) Yıldız dağlarında sürülere göz açtırmayan bir kurt vardır.

b) Kurt koyun kuzu ne bulursa yer.

c) Kurt öküzleri görür ve ağzının suyu akar.

ç) Kurt ilk önce öküzlere yaklaşmaya korkar.

d) Kurt tilkideki aklın kendisinde olmadığı için üzülür.

e) Tilki kurdun yanına gelir.

f) Kurt, öküzleri avlamak için tilkiden yardım ister.

g) Tilki, Kurda öküzlere yanaşıp onlarla arkadaş olmasını ve aralarına fitne sokmasını ister.

ğ) Tilki, verdiği aklın karşılığında köyün ağzındaki küpeli horozu ister.

h) Kurt, tilkinin teklifini kabul eder.

ı) Kurt, öküzlerle arkadaş olur, onları yeşillik bir yere getirir.

i) Öküzler boyunduruktan kurtulduğu için kurdun bir dediğini iki etmezler.

j) Kurt, sarı öküzü kenara çeker, kara öküz konusunda dikkatli olmasını söyler.

k) Kurt kara öküzü ortadan kaldırmak için sarı öküzle işbirliği yapar.

l) Kurt, kara öküzü yer.

m) Kurt, sarı öküzü yiyeceğini söyler, sarı öküz şaşırır.

n) Sarı öküz, kara öküze yaptıklarından dolayı pişman olur.

o) Kurt sarı öküze saldırır.

- ö) Tilki, kurt horozu getirmeyince öfkelenerek gelir.
- p) Tilki, dağların arkasındaki aslanı bulur ve olanları anlatır.
- r) Aslan tilkiyle kurdun yanına gelir, Kurt, öküzü yemek üzeredir.
- s) Aslan, kurda neden öküzleri öldürdüğünü sorar.
- ş) Kurt, kendisine o akli tilkinin verdiğini söyler.
- t) Tilki, aklın karşısında kurdun ona küpeli horozu getireceğini söyler.
- u) Kurt, aslana tilkinin kanına girerek onu kandırdığını söyler.
- ü) Kurt, aslandan önce tilkinin sonra da kendisinin postunun yere serilmesini ister.
- v) Aslan ikisine de pençe atarak postlarını yere serer.

## ON YEDİNCİ MASAL

1. Karga ile Yılan
2. *Hayvan Masalları*, (Bakırcı, 2010, s. 656-657).
3. Tema: Zekâ.
4. Masalın Mesajı: Zekâ zorbalığı alt eder.
5. Motif Sırası:
  - a) Dağın tepesinde ağaca yerleşmiş karga yaşar.
  - b) Karga ne zaman yumurtlarsa yılan yumurtaları yer.
  - c) Karga, çakala yılanın gözlerini çıkarıp kör edeceğini söyler.
  - ç) Çakal, kargaya hayatını tehlikeye atmamasını söyler ve balıkçıl ile yengecin hikâyesini anlatır.
  - d) Balıkların çok olduğu yerde bir balıkçık yaşar.
  - e) Balıkçıl, yaşlandıktan sonra balık avlayamaz.
  - f) Balıkçıl düşünürken yanına yengeç gelir ve ona neden üzüntülü olduğunu sorar.

- g) Balıkçıl, yengece avlayacak balık olmadığını söyler.
- ğ) Balıkçıl, bulunduğu yerde genç balıkçıların balıkları bitireceğinden korkar.
- h) Yengeç, duyduklarını balıklara anlatır.
- ı) Balıklar, balıkçıdan akıl alırlar.
- i) Balıkçıl, balıklara ırmağın derin ve sazlık yerine gitmelerini söyler.
- j) Balıkçıl balıkları söylediği yere götürür.
- k) Balıkçıl tepenin arkasında her gün iki balık yer.
- l) Istakoz balıkçıdan kendisini ırmağa götürmesini söyler ve orada balık kılçıklarını görür.
- m) Istakoz, insanın kendi onurunu koruması için düşmanı ile savaşması gerektiğini söyler.
- n) Istakozun söylediklerini yengeç duyar ve balıkçılı boğazını sıkarak öldürür.
- o) Yengeç yaptıklarını balıklara anlatır.
- ö) Çakal, kargaya dalaverecinin hakkından hile ile gelmesini söyler ve karganın ne yapması gerektiğini anlatır.
- p) Karga, kalabalık bir ortamda genç kızın mücevherini alır ve insanların görebileceği şekilde yılanın dediğine bırakır.
- r) Bunu gören insanlar yılanı öldürüp mücevheri delikten çıkarır, zeka ve güç zorbalığı önlemiş olur.

## ON SEKİZİNCİ MASAL

1. Kuyruğu Zilli Tilki

2. *Az Gittik Uz gittik*, (Boratav, 2017, s. 43 - 45).

3. Tema: Adalet.

4. Masalın Mesajı: Haksızlıklar ve keyfi davranışlar karşısında adalet her zaman yerini bulur.

5. Motif Sırası:

- a) Bir tilkinin kuyruğunda zili vardır.
- b) Tilkinin abdesti gelir.
- c) Tilki abdest almak için yedi yıllık yola gitmeye karar verir ve bir çam fidanına zilini asar.
- ç) Tilki yedi yılda gider yedi yılda döner, çam ağaç olur, ondan zilini ister.
- d) Çam zili vermez.
- e) Tilki, çamı baltaya şikâyet eder ve onu kesmesini ister.
- f) Balta rahatını bırakamayacağını söyler.
- g) Tilki, baltayı ateşe şikâyet eder ve onu yakmasını ister.
- ğ) Ateş rahatını bozamayacağını söyler.
- h) Tilki, ateşi suya şikâyet eder ve onu söndürmesini ister.
- ı) Su şırıl şırıl aktığını söyler.
- i) Tilki suyu öküze şikâyet eder ve onu içmesini ister.
- j) Öküz, tilkiye susamadığını söyler.
- k) Tilki, öküzü canavara şikâyet ederek yemesini ister, canavar kuzu yediğini söyler.
- l) Tilki, canavarı köpeklere şikâyet eder, köpekler rahatlarını bozmayacaklarını söyler.
- m) Tilki, köpekleri çobana şikâyet eder ve onları dövmesini ister.
- n) Çoban köpekleri dövmeyeceğini rahatının iyi olduğunu söyler.
- o) Tilki, çobanı sıçan şikâyet edip çarıklarını yemelerini söyler.
- ö) Sıçan, sütün yoğurdun üstünde gezdiğini söyler.
- p) Tilki, sıçanları kediye şikâyet eder ve onu yemesini ister.
- r) Kedi, güzel yemekler ve ekmekler yediğini fare yemediğini söyler.
- s) Tilki, kediyi kocakarıya şikâyet eder ve onu dövmesini ister
- ş) Koca karı, eline sopayı alır ve kediyi fareleri yemediği için döver.

t) Sonunda, kedi fareye, fare çarıklara, çoban köpeklere, köpekler canavara, canavar öküze, öküz suya, su ateşe, ateş baltaya, balta da çam ağaçına atlar. Tilki de zilini alarak yoluna devam eder.

## ON DOKUZUNCU MASAL

1. Tilki ile Kurt

2. *Az Gittik Uz Gittik*, (Boratav, 2017, s. 45 - 46).

3. Tema: Bencillik.

4. Masalın Mesajı: Sadece kendilerini düşünüp başkalarını düşünmeyenler davranışlarının karşılığını bulur ve yalnız kalırlar.

5. Motif Sırası:

a) Kirpi ile tilki arkadaş olurlar.

b) Elma ağacının altına gidip elma yemek isterler.

c) Kirpi ağaca çıkar ve elma toplar.

ç) Tilki, Kirpinin topladığı elmaların hepsini yer.

d) Kirpi, bu duruma çok sinirlenir.

e) Kirpi, çok güzel bir elma olduğunu söyler, tilki ağzını açar.

f) Kirpi, tilkinin ağzına atlar ve dikenlerini batırır ve bencil tilkiden intikamını alır.

## YİRMİNCİ MASAL

1. Göğsü Kınalı Serçe

2. *Az Gittik Uz Gittik*, (Boratav, 2017, s. 48).

3. Tema: Cesaret.

4. Masalın Mesajı: Cesaret bedende değil düşüncede ve duruşta.

5. Motif Sırası:

a) Göğsü kınalı serçe gök gürleyince korkar ve ayalarını yukarı kaldırır.

- b) Serçeye ne yaptığını sormuşlar.
- c) Serçe bu kadar mahlûkun olduğu yerde gök yıkılırsa dayanak olduğunu söyler.
- ç) Serçe gök gürültüsünde titrer ve korkudan yağlarının eridiğini söyler.
- d) Yanındakiler kendisinin bir dirhem olduğunu, kırk kantar yağın nasıl eridiğini sorar.
- e) Serçe her âlemin kendine göre bir dirhemi olduğunu söyler.



## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3. KIRGIZ VE ANADOLU MASALLARINDAKİ HAYVAN MOTİFLERİNİN İNCELENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

#### 3.1. Kırgız Hayvan Masallarındaki Temalar

Hayvan masalları genel itibariyle içinde öğretici unsurları, ahlâki değerleri, iyi veya kötü davranış barındıran öğretici bir türdür. Masal içindeki temalar aracılığı ile dinleyiciye masalın mesajı aktarılır. Bazı masallar içinde bir tema barındırırken bazıları birden fazla tema bulundurabilir.

- a) Kurnazlık yapan tilkinin kapanı fark ederek kuyruğu almaz, Kurt kapandaki kuyruğu almaya kalkar kapana sıkışır, kuyruğu tilki yer. Kurnazlar güvenmez (Aslan, vd., 2017, s. 189).
- b) Kurt, hayvanlara aç olduğunu söyler ve onları kullanarak karnını doyurur bunu fark eden arkadaşları kurdu öldürür. Herkes yaptığı kurnazlığın karşılığını görür (Karadavut, 2006, s. 153-156).
- c) Kedi, farelere yalan söyleyip dalkavukluk yapar ve onları yemek ister. Yalan söyleyen cezasını çeker (Brudniy, vd.2017, s. 304-305).
- ç) Tavşan zekâsı sayesinde aslana yem olmaktan kurtulur. Zekâ güçten önemlidir (Karadavut, 2006, s. 101).
- d) Ayı tavşana işkence eder, sivrisinek tavana ayıya huzur vermeyeceğini söyler. Görünüşe ve güce aldanmamak lazım çünkü zekâ güçten önemlidir. Mazlumlar güçlülere karşı yardımlaşmalılar (Karadavut, 2006, s. 123).
- e) Tilki, kene, kaplumbağa ortak olup ekin ekerler tilki ekinlerin hepsini ister, yarışmayı teklif eder ve yarışı kaybeder. Kurnazlık, hile önce onu düşünen kişiye zarar verir. Kurnazlık, hile önce onu düşünen kişiye zarar verir (Karadavut, 2017, s. 137).
- f) Ayı tavşanı yakalayıp işkence eder. Tavşan kendini korumasız hissedince sivrisinek kamışlıktan çıkıp ayıyı huzursuz edebileceğini tavşana söyler. Yetenek, cüsse ile alakalı değildir (Bakırcı, 2010, s. 662).

g) Öküz eşeği kıskanır. Eşek işten kurtulması için öküze akıl verir sonra kendisi çifte koşular. Kıskançlık zarar verir, kimse başkasına özenmeden kendi sorumluluğunu yerine getirmeli. (Brudniy, vd., 2017, 322-323).

ğ) Tilki karıncayla ortaklık kurar sonra mahsulle sahip olamaya kalkar. Dostuyla ortaklık kurup kurnazlık ve hile mal kazanmaya çalışan kişi önce kendisi kaybeder (Brudniy, vd., 2017, s. 310).

h) Köpek bülbüle, bülbül köpeğe özenir ve kafalarını değiştirirler. Başkalarına özenmek doğru değildir, her varlığın davranışları kendine özgüdür (Brudniy, vd.,2017, s. 285- 287).

ı) Tilki, ayı, kurt, kediyi tanımadan hayvanların padişahı zannederler, Gerçeği görmeden başkalarının söylediklerine göre hareket edersen yanılırsın. Yanılmak (Karadavut, 2017, s. 141-143).

i) Cimri davranan karga şahin yumurtası çalar ve büyüttüğü yavru onu yer. Kötülük yapan cezasını çeker (Brudniy, vd., 2017, s. 290).

j)Kükük ile Zeynep'in birbirini aramayı ertelemesi kavuşmalarına engel olur. İşleri ertelemek doğru değildir (Aslan, vd., 2017, s. 184).

k) Kara oğlak, Ak oğlağı” Ahmak!” diyerek küçümser, kendini akıllı görür, sonra kaybolurlar, Kara oğlak, Ak oğlağı muhtaç olur onun sayesinde kurtulurlar (Bakırcı, 2010, s. 728-730).

l) Kaplan, eşeği kıskanarak onunla av yarışına girer eşek onu alt eder. (Brudniy, vd., 2017, s. 319-320).

m) Kendini cezalandıran tilkiyi köpekler parçalar. Aklını kullanmayan zarar görür (Bakırcı, 2010, s. 720-721).

n) İyiliğe nankörlükle karşılık veren baykuş kayalara çarparak kötü niyetinin cezasını çeker (Brudniy, vd., 2017, s. 298).

o) Arkadaşları akılsız tavşana inanır, tavşan övünmeye devam eder. Hiçbir şey yapmayarak övünenler korkaktır (Brudniy, vd., 2017, s. 296).

ö) Tilki kurnazlığı sayesinde kartalı alt eder ve kartal ölür (Brudniy, vd., s. 2006: 187).



p) At sineği sevdiği kıza başlık için diğer hayvanları istemediği bir hayata zorlar inekler kurbağanın kızını öldürür, at sineği intikam almak için o günden beri inekleri ısırır. (Brudniy, vd., 2017, s. 302-303).

### 3.2. Anadolu Hayvan Masallarındaki Temalar

a) Tilki kurdun iyi niyetini kötüye kullanır ve fırsatçılık yapar (Alptekin, 1991, s. 13-17).

b) Kurt yiyecekleri beğenmeyip açgözlülük yapar, sonunda yaralanır ( Alptekin, 1991: 34-3).

c) Kedinin fareleri kandırıp yemesi, dalkavukluk (Alptekin, 1991, s. 34-36).

) Aslana yem olmak istemeyen tavşanın kurnazlığı (Alptekin, 1991, s.39).

d) Karga keklığe verdiği sözde durmaz ona yalan söyler. (Alptekin, 1991, s.139).

e) Tilki, ahmak ayının iyi niyetini kullanır sonra da onun ciğerini yer. (Alptekin, 2002, s. 211-213).

f) Ekine tek başına sahip olmayı düşünen tilki yarışı kaybeder, ekini yengeç ile kaplumbağa paylaşır. Ortak işte hile olmaz, hile ( Alptekin, 2002, s. 210).

g) Kervanı görerek bağıran akılsız eşeğin deve ile yakalanması ve kayalıklardan düşmesi.(Bakırcı, 2010, s. 762).

ğ) Sincaplar tilkinin kurnazlığını görüp bütün ağaçlara aynı işareti koyarlar. (Bakırcı, 2010, s. 488 ).

h) Anne keçi fedakârlık yaparak yavrularını besler ve kurdun elinden yavrusunu kurtarır sevgiyle onu öper. (Alptekin, 1991, s. 78-82 ).

j) Akılsız çakal, bildircinin yavrularını yer, Bildircinin komşusu karga bildircina akıl verir ve çakalın ona bir şey yapamayacağını söyler. (Güney, 1971, s. 113-117).

k) Kuşların bülbülü kıskanır ve iftira atarak peygambere şikâyet eder. (Bakırcı, 2010, s. 675-676).

l) Kurbağanın kurduğu yanlış arkadaşlık karganın avı olmasına sebep olur. (Sakaoğlu, 1991, s. 43).

m) Tembel cırcır böceği karıncanın kızını ister, karınca ailesi cırcır böceğine kız vermez. (Sakaoğlu, 1991, s. 48-49).

n) Kendini çok beğenen bokböceği koca beğenmez, sıçanla evlenir ve sonunda onu da usandırır. (Boratav, 2017, s. 22- 24).

o) Akılsız kurt, tilkiden aldığı fikirle öküzleri kandırarak yer, Tilki kurdu aslana şikâyet eder, aslan ikisini de öldürür (Güney, 1971, s. 117).

ö) Çakal, kargaya kendini tehlikede atmamasını söyler ve kargaya akıl verir. Zekâ zorbalığa galip gelir (Bakırcı, 2010, s. 656-657).

p) Serçe korksa da cüssesine bakmadan gücünün yettiğince düzeni korumaya çalışır. (Boratav, 2017, s. 48).

### **3.3. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Temaların Karşılaştırılması**

Kırgız insanı ve Anadolu insanı aynı kültürün farklı coğrafyalardaki kollarıdır. Her iki kültürde de ortak pek çok nokta bulunmaktadır. Kültürel yapının en iyi incelenbildiği alanların başında ise edebi metinler gelmektedir, masallar da bir milletin gelişimine şahitlik ederek yayılan ve kültürel dokuyu yansıtan en iyi yansıtan türdür.

Masallar her ne kadar farklı coğrafyalarda anlatılsa da ihtiva ettiği unsurlar evrenseldir. İnsanlardaki duygu ve davranış şekilleri masallarda hayvanlar üzerinden anlatılarak çocuklara bazen de büyüklere öğütler verilerek ders almaları sağlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda Kırgız masallarında hayvan motifi ve Anadolu masallarındaki hayvan motifi incelenerek elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre masallardaki motif yapıları büyük oranda benzerlik göstermektedir. Bu bulgular şu şekilde sıralanabilir:

1. Kurnazlığı doymak bilmeyen açgözlü hayvanlar göstermektedir. Onlar başkalarının haklarına saygı göstermeyerek sahip olmak isterler.

2. Zekâsı büyük ama zayıf olanların güce karşı kullandıkları silahtır. Cüsse olarak büyük olan hayvanlar genellikle küçük hayvanları ezerler, onlarda zekâları ile gücü yenerler.

3. Yardımlaşma daha çok güçlü ya da zeki hayvanların bir araya gelerek yaptığı harekettir.

4. Hile, yaradılış olarak sinsi ve fesat hayvanların hep daha fazlasını isteme arzusu ile ortaya çıkan davranış şeklidir.

5. Kötülüğü başkasının başarısını ya da sahip olduklarını çekemeyenler yapmaktadır. Onlar sürekli muhalefet hali göstererek zarar vermek isterler ama sonuçta zararı gören kendileri olur.

6. Güçlünün karşısında zayıflar akıllarını kullanarak durumları lehlerine çevirebilirler ve tehlikelerden kurtulabilirler.

7. Sahip oldukları ile yetinmeyerek hep daha fazlasını isteyen ya da başkasının hayatına özenenlerin ortaya koyduğu davranıştır.

8. Yalancılık, sürekli kurnazlık ve hile yapanların başvurduğu davranış şekli olarak ortaya çıkar sonunda yalana karşı yenilen, yalanı söyleyenin kendisi olur.

9. Kendisinin hiçbir şey yapmaya cesareti olmayan tipler fırsatçıdır. Tembeller çalışmak yerine fırsatçılık yaparak başkasının sırtından geçinirler.

10. Doymak bilmeyen ve sahip olduklarını başkaları ile paylaşmayan cimri tipler hep daha fazlasını isterler.

11. Akılsızlık, daha çok iyi düşünemeyen ve muhakeme yapamayanların gösterdiği davranış şeklidir. Onlar, akıllarını kullanmak yerine başkalarının akli ile hareket ederler.

12. Güçlünün yanında zayıf ve mazlumun gösterdiği en erdemli davranış cesarettir. Bu sayede, zorbalığın karşısında adalet tesis edilir.

13. Arkadaş seçimi hayvan masallarında öne çıkan bir unsurdur çünkü kurulan yanlış arkadaşlıklar hayvanların dilinden insanların hayatına aktarılır ve insan hayatında yanlış arkadaşın oluşturduğu tahribat ortaya çıkarılır.

14. Kendini beğenmişlik ya da kibirli olma hali daha çok başkalarını önemsemeyen ben merkezli kişiliklerin sergilediği davranıştır. Onlar, eksikliklerini görmeden daima başkalarından üstün olma çabası gösterirler.

15. Tembellik çalışmaya gönü olmayan hizmetlerini ya da yiyeceklerini başkaları aracılığı ile karşılamak isteyenlerin davranış şeklidir bu karakterler için yarının hiçbir şeyin önemi yoktur.

Kırgız ve Anadolu masallarındaki temalardan kurnazlık, dalkavukluk, kıskançlık, yardımlaşma, akılsızlık, tembellik ve akıl gibi temalar ortaktır. Diğer temalar ise Kırgız ve Anadolu masallarında farklılık göstermektedir. Bu bağlamda iki akraba toplum olan Kırgız ve Anadolu insanın masalları genel olarak birbirine benzemekte ve aynı değer yargıları üzerinden mesaj vermektedir.

### 3.4. Kırgız Hayvan Masallarındaki Kahramanlar

Ele aldığımız masallardaki bütün kahramanlar hayvandır. Masalların içinde şahıs olarak sadece Süleyman Peygamber vurgulanmaktadır. Buna mukabil masal kahramanları masallarda özel isimlerden ziyade cins isimlerle verilmiştir. Genel olarak Kırgız masallarında sivrisinekten ayıya, attan kaplumbağaya, varana kadar birçok hayvana rastlanır. Bunların bir kısmı gerçek özellikleriyle bir kısmı da sembolik vasıflarla masallarda yer alır (Karadavut, 2006, s. 17).

Bu hayvanları kendi içlerinde vahşi hayvanlar, evcil hayvanlar, kuşlar, böcekler, sürüngenler olarak beş başlık altında kategorize edilecektir.

Bu bölümdeki hayvan tasnifinde şu sıra izlenmiştir.

- a) Vahşi hayvanlar
- b) Evcil hayvanlar
- c) Kuşlar
- d) Sürüngenler
- e) Diğerleri

#### A) Vahşi Hayvanlar:

(1.K.) tilki, kurt, (2. K.) bozkurt, (4.K.) aslan, tavşan, (6. K.) ayı, tavşan, (7. K.) tilki kaplumbağa, (9. K.) tilki, (10. K. M) kurt, geyik, tavşan, (11. K.) tilki, ayı, kurt, (15. K.) kurt, kaplan, tavşan, (16. K.) tilki ,(18. K.) tavşan, tilki, (19. K.) tilki,

*Tilki*: Bir gün ıssız bir yerde giderken koyun kuyruğu görür ama kapanı görünce ne yapacağını şaşırır. Kurdu şaşırtarak kapanı bozdurur ve kuyruğu yer. Tilki, masallarda kurnazlığı ve hileyi sembolize eder çeker (Brudnyı, vd. 2017, s. 298).

*Kurt*: Kurt çevresindeki koyunları keçileri yer ama karnı hiç doymaz. Masalarda genellikle açgözlülüğü vurgular. *Pars*: Aç kurda yiyecek arar, onu doyurmaya çalışır. Masalda yardım severlikle anılır kandırılmaya meyillidir. *Aslan*: kurt için ava çıkar güçlü ve iyilikseverdir. (Brudniy, vd. 2017, s. 302-303).

*Tavşan*: Korkarak ininden çıkar aslanı görünce olduğu yerde kalır fakat zekâsı sayesinde onu alt eder. Bir tehlike karşısında zekâsı ve hızıyla sorunlara çözüm üretebilen çevik bir karakterdir. Bazı masal tiplerinde Korkak olarak da sembolize edilir (Karadavut: 2006, s. 123).

*Kaplan*: Eşeği kıskanır, onunla ava gider fakat onun kadar becerikli olmadığını düşünüp eşeği takdir eder daha sonra eşekten korkar ve kaçır. Masalda kıskanç ve korkak bir tipi sergiler (Karadavut, 2017, s. 137).

### **B) Evcil Hayvanlar:**

(3. K.) kedi, (8. K.) eşek, öküz, (10. K.) köpek, koyun, ördek, (11. K.) kedi (14. K.), ak oğlak, kara oğlak, (15. K.) eşek, (16. K.) köpek.

*Kedi*: Kurdun karşısına çıkarak kendini hayvanların padişahı olarak tanıtır. Masalda yalancı bir tip olarak verilmiştir (Brudniy, v., 2017, s. 285- 287).

*Eşek*: Zorluklar altında yaşar öküze akıl verir sonra öküzün yapacağı işler ona kalır. eşek bazen işgüzar bazen de akıl veren karakter olarak verilmiştir (Brudniy, diğerleri, 2017, vd., 322- 323).

*Köpek*: Bülbül gibi olmaya heves eder, kafasını bülbüle verip onun kafasını alır, bülbül gibi öter, koyunları kurt yer, sahibi onu kovar. Masalda sadık ve başkalarına özenen bir karakter çizer. *Koyun*: İtaat eden, güdülen kendi fikirlerini uygulayamayan silik bir tiptir. *Ördek*: Bülbülden şarkı söylemesini isteyen sakın bir tiptir (Brudniy, vd., 2017, s. 285- 287).

*Ak oğlak*: Masalda kendisini ve Kara oğlağı aklı sayesinde hayvanlara yem olmaktan kurtarır. Kara oğlak, kıskançlık yapar. Ak oğlağı beğenmez ve onu ahmaklıkla suçlar sonunda kardeşinin sayesinde sürüye katılır. Masalda Ak oğlak aklı, Kara oğlak ise kıskançlığı temsil etmektedir (Bakırcı, 2010, s.728-730).

### C) Kuşlar:

(2. K.) atmaca, (5. K.) karga, (10 K.) bülbül, (11. K.) kartal, şahin, (12. K.) Zeynep ( dişi guguk kuşu), Kükük ( erkek guguk kuşu), (15. K.) saksagan, (17. K.) baykuş, bozdoğan, (19. K.), kartal.

*Atmaca:* Kanadı kırılan zayıf bir hayvandır. Bir gün kurtla karşılaşır ve kurt onu yemeye kalkar. Atmaca kendisinin çok küçük ve zayıf olduğunu ve onu doyurmayacağını söyleyerek sucuğu yemesini önermiş. Masalda zayıf ve yardıma muhtaç bir hayvandır, genelde ise gözlerinin keskinliği ve hızı ile anılır (Karadavut, 2006, s. 153-156 ).

*Karga:* Masalda, köstebeği dinlemeyerek kendi burnunun doğrusuna giden ve sonradan zarar gören bir karakteri sergiler (Karadavut, 2006, s.123).

*Bülbül:* Güzel sesiyle köpeği büyüleyen ormandaki bütün hayvanlara türkü söyleyen kuştur ama köpeğin kafasının büyüklüğüne aldanarak daha fazla türkü söyleyebileceğini zanneder ve köpeğin kafasını alır, köpek gibi havlamaya başlar, orman hayvanlar bülbülden rahatsız olur ve ayı tarafından tarafından ormandan kovulur. Zarafeti ve güzel sesi simgeleyen bir masal karakteridir (Brudniy, vd., 2017, s. 285-287).

*Şahin:* Karganın kıskanarak yumurtalarını çaldığı komşusudur, Karganın büyüttüğü şahin yavruları daha sonra Kargayı ye (Brudniy, vd., 2017, s. 290).

*Zeynep (dişi guguk kuşu):* Yuvada kardeşini kaybeden guguk kuşu, onu arar ama bulamaz kardeşi yerdeki yarığa düşer, sonra kardeşini arayan annesi ve babası da yarığa düşer Zeynep yeryüzünde diğerleri ise yer altında yaşar, o, kardeşini aramayı hep erteler ve önu özledikçe “Kükük” diye bağırır (Aslan, vd., s. 2017: 184).

*Kükük (erkek guguk kuşu) :* Uçmaya çalışırken yuvadan düşer ve yarığa yuvarlanır. O da kardeşini aramayı hep geceye ertelediği için kardeşine kavuşamaz ve kardeş hasreti çeken bir karakteri sergiler (Aslan, vd., s. 2017: 184).

*Saksagan:* Leş yiyen ve eşeğe yem olan zayıf güçsüz bir karakterdir (Brudniy, vd., 2017, s. 319-320).

*Baykuş:* bozdoğanı kullanarak kendini doyurtan iyileşince de onu yemeye kalkan nankör bir karaktere sahiptir. *Bozdoğan:* Baykuşa yardım eden sözünün eri yardımsever erdemli bir tiptir (Brudniy, vd., 2017: 298).

#### **D) Sürüngenler:**

(7.K.) kaplumbağa, (20 K.) Bakbakay (kurbağa).

*Kaplumbağa:* Arkadaşlarıyla ortaklık yapar, yardım sever ve uyumlu bir karakter simgeleri ve sabrı sayesinde hep kazanan taraf olur (Brudniy, vd., 2017, s. 302-303).

*Bakbakay (kurbağa):* At sineğinin, sevdiği güzel kurbağadır. At sineğinin zorbalıkla başlık olarak vermeye çalıştığı inekler tarafından ezilerek öldürülür. Masalda annesinin ağlayarak hatırladığı ve avunamadığı özlemi ve aşkı anlatan bir kahramandır (Brudniy, vd., 2017, s. 302-303).

#### **E) Diğerleri:**

(3. K.) fare, (5. K.) Köstebek, (6. K.) sivrisinek, (7. K.) kene, (9. K.) karınca, (15 K.)balık, (19. K.) köstebek.

*Fare:* Önce kedinin yalanına inanırlar, sora kedinin planını anlayınca sayım yapmaya karar verirler, kedi saldıracakken herkes deliğine kaçar. Masalda saf ve sonradan akli başına gelen bir tip sergiler (Brudniy, 2017, vd., s. 304-305).

*Köstebek:* Kargaya akıl vererek ağaca yuva yapmamasını rüzgârın yuvayı düşürebileceğini söyler. Karga onun kör olduğunu söyler ve onu dinlemez yuvayı yapar ve ağaçtan düşer, karganın yavruları ile ezilir. Köstebek kargaya yerin altında yaşadığı için ağacın köklerinin çürük olduğunu görür. Köstebek masalda bilge ve yardımsever bir tipi canlandırır (Brudniy, vd., 2017 s. 324).

*Sivrisinek:* Ayının zulmünden tavşanı korur ve ayıya sesi ile huzur vermeyerek onun uykularını kaçırır zayıf ama cesur ve zeki bir karakterdir. Hüneri ile büyük cüssedeki hayvanların hakkından gelir. Masalda mazlumları koruyan zorbalara huzur vermeyen yardımsever bir kahramandır (Karadavut, 2006, s. 123).

*Kene:* Tilkinin kuyruğuna yapışarak yarışmayı kazanır ve ekinlerin sahibi olur. Masalda açığöz, hakkını yedirmeyen bir kişiliği sergiler (Karadavut, 2017, s. 137).

### **3.5. Anadolu Hayvan Masallarındaki Kahramanlar**

Anadolu masallarında ele alınan kahramanların hepsi hayvandır. Masallarda her türden farklı hayvanlara yer verilmiştir, hayvanlar masallarda birkaç tip dışında cins

adları ile yer alınmıştır. Bu minvalde Masal motifleri tasnif edilirken Kırgız masallarındaki şekil uygulanarak her kahramanın sahip olduğu özellikler verilir.

#### **A) Vahşi Hayvanlar:**

(1. A.) tilki, kurt, (2. A.) kurt, pars, aslan, tavşan , (4. A.) aslan, tavşan, (6. A.) ayı, tilki, (9. A.) tilki, (10. A.) tavşan, kurt, (11. A.) çakal, (16. A.) aslan, kurt, tilki, (18. A.) tilki, canavar, ( 19. A.) tilki.

*Tilki:* Kış mevsiminde aç kalır kurdu ikna ederek evine sığırır. Onun yemeklerini yer sonra inkâr eder ve kurdu yemekleri yemekle suçlar. Bir tecrübe yaparlar ikisi de ateşin karşına oturur kim yemeği yemişse onun yağları eriyecektir ve o kişi evden ayrılacaktır. Sabah olur kurdun yağları erir ve kurt evi terk eder. Fırsatçı tilki kurdun evine yerleşir. Tilki masalda hilebaz, iftiracı bir kahramandır (Alptekin, 1991, s. 13-17).

*Kurt:* Yaşadığı yerden memnun kalmayıp hep daha fazlasını isteyen bozkurt, iyice acikir bulduğu her yiyecekken daha üstününü arar sonunda kırsağın tekmeleriyle yaralanır. Açgözlü ve aldanan bir tip sergiler.

*Aslan:* Güçlü, zalim ve her bulduğunu acımadan öldürüp yiyen bir hayvandır. Ormandaki hayvanlar toplanır ve aslana her gün bir hayvan götürüp bu duruma bir son vermek isterler. Bu teklif kabul edilir, hayvanlar her gün çöp atarlar çöp kimin başına düşerse o aslana yem olur. Bir gün çöp tavşanın başına düşer o da aslana bir sırrı olduğunu söyleyerek onu ormanda daha güçlü bir aslanın varlığına inandırır kuyunun başına giderler aslan sudaki yansımısını görünce diğer aslan zanneder düşer ve ölür. Aslan güce sahip ama zekâsını kullanamayan bir tip örneğidir.

*Tavşan:* Çöp başına düşünce aslana yem olmaktan korkar ve aslana ondan daha büyük ve güçlü bir aslan olduğuna inandırıp kuyuya düşmesini sağlar. Korkaklığı yanında güce karşı zekâsını da kullanmayı bilen zayıf ama zeki bir kahramanı simgeler (Alptekin, 1991 s. 34-35).

*Çakal:* Çok güçlü olmadığı halde bildircini korkutarak yuvasını yıkacağını söyler ve iki yavrusunu yer. Bildircin komşunun desteği ile çakala karşı gelir. Çakal her tarafını yaralayarak kargayı tuzağa düşürmek ister ve karga onun elinden kurtulur çakalda akılsızlığına yanıp güneşe ve yaralarına dayanamaz orada ölür. Çakal, zalim ama aklını kullanmayı bilmeyen kahramandır (Güney, 1971, s. 113- 117).

#### **B) Evcil Hayvanlar:**



(2. A.) ak oğlak, karakeçi, kısrak, ( 3. A.) kedi, (8. A.) eşek, deve, (10. A.) Anne keçi ve yavruları ( oğlak), (15 A.) kedi, (16 A.) öküz, horoz , (18 A.) köpek, öküz, kedi.

*Ak oğlak:* Ağırılığının kurdu doyurmayacağını söyleyerek akli sayesinde yem olmaktan kurtulur. Akli ve inadı simgeler.

*Karakeçi:* Kurda onu yemesi için ne suç işlediğini sorar. Kurda bu seferlik onu yememesini bataklıktaki kısrakı yemesini önerir. Aklini kullanan zeki bir kahramandır.

*Kısrak:* Kurdun onu yemesi için önce bataklıktan çıkarması gerektiğini söyler. Bataklıktan çıkınca kurdu tekmeler ve yem olmaktan kurtulur. Masalda zekâsını kullanan çevik bir hayvandır (Alptekin, 1991, s. 34-37).

*Kedi:* Hacca gideceğini söyleyerek fareleri kandırır ve onları yemeye kalkar. Farelere saldırınca hepsi kaçır o da açlıktan ölür (Alptekin, 1991 s. 85).

*Eşek:* Deve ile dost olarak kervandan kaçarak özgürlüğüne kavuşur ama kervanı görünce kendini tutamarak bağırır ve kervancı başına yakalanarak yüke koşulur. Akılını kullanmayan sabırsız bir hayvandır.

*Deve:* Eşekle dost olur ve kervandan kaçır, kervanı görünce görünmemek için olduğu yere uzanır, eşeğe de aynısını yapmasını ve bağırmasını söyler. Eşek sayesinde ikisi de yakalanır. Kervanda yürüyeme dermanı kalmayan eşeği de devenin sırtına yüklerler deva dayanamaz ve eşek düşerek ölür. Tedbirli ve sabırlı bir hayvandır. Haksızlığa dayanamaz (Bakırcı, 2010, s. 448).

*Anne keçi:* Yavrularını tembihleyerek ormana gider ve onlara yiyecek getirir, kurt yavruları yemek ister, anne keçiye takip eder ve keçi yavrularından birisini yiyerek gider, anne keçi bunu öğrenir dağ, taş demeden her yerde yavrusunu arar. Keçi, boynuzlarını demirciye keskinleştirerek kılıç gibi yapar. Keçi, sonunda kurdu bularak boynuzları ile onun karnını yarar ve yavrusunu kurtarır.

Yavrularını büyötmek için her türlü fedakârlığa katlanan onları kurdun tehlikesinden korumaya çalışan sevgi dolu tedbirli, inatçı ve azimli bir hayvandır.

*Sarı öküz:* Kurt ile arkadaş olur ve boyunduruktan kurtularak yeşil otlaklara giderler. Fesat kurt öküze fitne vererek yanındaki arkadaşına karşı onu kıskırtır ve işbirliği yapar. Kurt onun arkadaşını yer ve sonra sarı öküzü de yiyeceğini söyler sarı

öküz yapıklarına pişman olur ve kurdun gazabından kurtulamaz. Her söylenene inanan, arkadaşını satan güvenilmez bir kahramandır (Güney, 1971, s. 117).

*Köpek:* Tilkinin şikâyetine aldirmayarak rahatını bozmaz ve görevini yapmaz. Masalda rahatına düşkün umursamaz bir hayvanı simgeler. Genel manada ise sahibine sadık güvenilir bir dosttur. (Boratav, 2017, s. 43-45).

### **C) Kuşlar:**

(2. A.) kızıl kuş, (5. A.) karga, bülbül, (11. A.) bildircin, karga, , (12. A.) kuzgun, bülbül, tavus kuşu, keklik, leylek, kırlangıç, (13. A. M.) karga, (17. A.) karga. (20. A.) serçe.

*Kızıl kuş:* Kurt kızıl kuştan çorba ister ve onu yavrularını öldürmekle tehdit eder. Kızıl kuş masalda savunmaya muhtaç zayıf bir tip sergiler (Alptekin, 1991, s. 34 -37).

*Karga:* Bülbüle âşık olur onunla evlenmek ister ama çöplerde gezip leş yediği için bülbül onu reddeder. Karga, bülbüle değişeceğini ve ona layık bir eş olacağını söyler. Birlikte padişahın yanına giderler. Karga padişaha da alışkanlıklarından vazgeçeceğine dair söz verir. Padişah iki aşığı evlendirir fakat bir zaman sonra karga, eski hayatına geri döner ve bülbüle yalan söylemeye başlar. Bülbül bunu fark eder ve padişaha giderek boşanırlar. Karga masalda sözünde durmayan, yalancı bir kahramandır.

*Bülbül:* Temizliğine düşkün yeşil çayırlarda gezen bir kuştur. Kargaya inanarak onunla evlenir fakat yalan leş yediğini ve yalan söylediğini anlayınca padişaha giderek onları boşamasını ister. Sözünde duran, yalanı sevmeyen asil ve dürüst bir hayvandır ( Alptekin, 1991, s.139).

*Bildircin:* Ağaçta üç yavrusunu büyötmeye çalışan ve çakaldan korkan bir annedir. Çakal onu yuvasını yıkmakla tehdit ederek yavrularını yer. Bildircin artık dayanamaz ve komşusu kargadan akıl alarak son yavrusunu çakala yem olmaktan kurtarır. Ürkek ve korkak bir hayvandır.

*Karga:* Bildircina akıl vererek çakalın ona hiçbir şey yapamayacağını söyler. Çakal, bunu anlayınca kargayı yemeye kalkar fakat akıllı karga planı sayesinde çakalın elinden kurtulur. Akıllı ve yardım sever bir hayvandır. Genel itibarı ile diğer masalarda cimriliği ile öne çıkmaktadır (Güney, 1971, s.113- 117).

*Kuzgun:* Diğer kuşlarla anlaşarak bülbülü Peygamber'e kötüler ve iftira atar. Kıskanç ve yalancıdır.

*Bülbül:* Güle âşık onula iken hiçbir şeyin farkına varmayan bir sarhoştur ve Süleyman Peygamberin gözde kuşudur. Diğer kuşlar onu kıskanır ve Peygamber'e bülbülün hakkında kötü konuştuğunu söyleyerek iftira atarlar. Bülbül, bütün kuşlarla yüzleşir ve peygambere karşı haklılığını ispatlar.

*Tavus kuşu:* Bülbüle karşı yalancı şahitlik yapmaya kalkar. Allah'a karşı geldiği için Allah, ona verdiği güzelliklere karşın onu çirkin ve büyük ayak vererek cezalandırır o günden sonra tavus hep ayaklarına bakarak yürür bu sebeple bülbül onun şahitliğini kabul etmez. Yalancı bir kahramandır.

*Keklik:* Bülbülü kıskanır ve yalancı şahitlik yapmak ister bülbül, peygamberi arayanlardan kavak ağacının kovuğuna saklandığı için onu katillikle suçlayıp “ Kavak kavak” diyerek bağırdığını söyler ve keklığın şahitliğini kabul etmez. Kıskanç ve korkaktır.

*Leylek:* Bülbül çok gezdiği ve zevkten anladığı için leyleğin şahitliğini kabul eder. Leylek de peygambere bülbülün hakkında kötü konuşmadığını söyler, dürüst ve doğrucu bir kahramanı simgeler.

*Kırlangıç:* Bülbül kırlangıcı şahit olarak çağırır ve padişahın dinlemesini ister, kırlangıç da bülbülün Peygamber hakkında kötü söylemediğine şahitlik eden onu temize çıkarır. Sözüünün eri ve doğru bir hayvani simgeler (Bakırcı, 2010, s. 675- 676).

*Balıkçıl:* Yaşlandığını söyleyerek balık avlayamadığından ve genç balıkçıların çevresindeki balıkları tüketmesinden korkar. Balıklar bundan korunmak için yaşlı balıkçıdan akıl alırlar. Balıkçıl onlara ırmağın güvenli yerine gitmelerini söyler ve onlara rehberlik eder. O günden sonra tepenin arkasında her gün iki balık yiyerek karnını doyurur. Istakoz da balıkların olduğu güvenli yere gitmek istediğini balıkçıla söyler ve orada balık kılçıklarını görür. Balıkçılın ikiyüzlülüğü ortaya çıkınca yengeç balıkçılı boğazını sıkarak öldürür. Balıkçıl ikiyüzlü, yalancı ve fırsatçı bir tipi simgeler (Bakırcı, 2010, s. 656-657).

*Serçe:* gök gürleyince ayaklarını gökyüzüne doğru kaldırarak mahlûkatı korumak için dayanak olur. Cüssesine bakmadan kurulan düzen için mücadele eden kendi küçük ama düşünceli bir hayvandır (Boratav, 2017, s. 48).

#### **D) Sürüngenler:**

(7. A.) kaplumbağa, (13. A.) kurbağa, (15. A.) , (15. A.) yılan, (19. A.) kirpi

*Kaplumbağa:* Arkadaşlarıyla ortaklık yapıp ekin eker, harman zamanı kurnaz tilki ekinin hepsini almak isteyince kaplumbağaya yarışa katılmamasını öğütleyerek harman yerinde beklemesini onlar gelince de harmanın kendisinin olduğunu söylemesini istemiş. Kaplumbağa yarışa katılmayarak tilkinin dediği yerde beklemiş ve onlar gelince ilk o harmanın üstüne çıkarak hepsi benim demiş ve ekini almış. Kaplumbağa kurnaz fakat çalışkan, azimli, bir hayvandır (Alptekin: 2002, s. 210).

*Kurbağa:* Fare ile iyi arkadaş olur birbirlerini kolay bulmak için ayaklarına ip bağlarlar. Bir gün karga gelir ve fareyi kapar, kurbağa da onunla birlikte karganın peşine havalanır. Onu gören karganın yemi olmadığını gökyüzünde ne aradığını sorarlar. Kurbağa da yanlış arkadaş seçmenin sonucu olduğunu söyler. Kurbağa, kendi dengi arkadaş seçmeyen ve zarar gören akılsız bir hayvan karakteridir (Alptekin, 1991, s. 43).

*Yılan:* Kargayı yavrularını yumurtalarını yemekle tehdit eder. Çakalın kargaya verdiği akılla yılanın yuvasına mücevher bırakır. İnsanlarda yılanı öldürür. Düşmanlık yapan acımasız bir hayvandır (Bakırcı, 2010, s. 656- 657).

*Kirpi:* Tilki ile arkadaş olur ve elma toplamaya gider tilki, kirpi ağaçtayken aşağıdaki elmaları yer. Bunu gören kirpi tilkiye oyun ederek çok güzel bir elma olduğunu söyler. Tilki ağzını açar, kirpi de tilkinin ağzına atlayarak dikenlerini batırır. Kirpi, haksızlığa gelemeyen dürüst çalışkan bir kahramandır (Sakaoğlu, 1991, s. 15).

#### **E) Diğerleri:**

(3. A.) fare, (7. A.) yengeç, (13. A.)fare, (14. A. M) cırcırböceği, karınca, (15. A.) bokböceği, sıçan, (17. A.) balık, ıstakoz, yengeç,

*Fare:* kedinin yalanına inanarak onun yanına giderler, kedi onları yemeye başlar, bunu anladıklarında sayım yaparak kedinin önünden geçerler. Kedi dayanamaz ve farelere saldırır onlar da kaçarak kendilerini kurtarırlar. Fare, her söze kolay inanan saf bir tiptir.

*Cırcırböceği:* Karıncanın kızına âşık olur ve ister karınca ailesi tembel olduğu için ona kızını vermez. Tembel rahatına düşkün gününü gün eden bir hayvandır.

*Karınca:* Cırcır böceğine tembel olduğu için kızını ona vermez kendi evinin yiyeceklerle dolu olduğunu söyler. Temiz, disiplinli, çalışkan bir karakterdir (Sakaoğlu, 1991, s. 48- 49).

*Bokböceği:* Bir gün yalnızlıktan sıkılır ve koca aramaya çıkar. Yolda tanıştığı hayvanlara adının bokböceği olmadığını Bürümcekli Bürce kadın olduğunu söyler. Kimseleri beğenip evlenemez en sonunda sıçanla anlaşır. Bir gün sıçan düğüne gider. Bokböceği de kaynara gitmeye karar verir yolda ceviz kabuğundan teknesi başına yuvarlanır ve aşağı düşer. Düğüne giden bir atlı böceğin sesini duyar ve düğünde anlatır. Sıçan karısını kurtarmaya gider fakat o bokböceği naz yaparak ona küstüğünü söyler, sıçan daha fazla dayanamaz düğüne döner. Bokböceği de orada ezilir. Masalda kendisini olduğundan farklı göstermeye çalışan, kendini beğenmiş, kibirli bir hayvandır (Boratav, 2017, s. 22-24).

*Sıçan ( büyük fare):* Bokböceğine evlilik teklif ederek ona düğünden pilav getireceğini söyler fakat bir müddet sonra böceğin nazından bıkar onu ceviz kabuğunun altında bırakarak düğüne gider. İyi niyetli karısına değer veren bir tiptir (Boratav, 2017, s. 22-24).

*Balık:* Düşmanı olan balıkçılarla akıl danışır, onun rehberliğinde ırmağın derin yerine giderler fakat tuzağa düşerek balıkçılarla yem olurlar (Bakırcı, 2010, s. 656- 657).

*Istakoz:* Balıkçılın balıkları kandırarak yediğini görür ve arkadaşlarına söyler. Masalda arkadaşlarını uyaran ikiyüzlülükten hoşlanmayan bir hayvandır (Bakırcı, 2010, s. 656- 657).

*Yengeç:* Balıkçılın kendisini de öldüreceğini hesap ederek önce davranır ve balıkçılı boğarak öldürür (Bakırcı, 2010, s. 656- 657).

### **3.6. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Kahramanların Karşılaştırılması**

Yukarıda verilen sıralamada Kırgızların ve Anadolu masallarının motif yapısı verilerek hayvanlar özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Bu minvalde görülen hayvan kahramanlar her iki kültürde de genel bir benzerlik göstermektedir. Hayvanların yansıttığı tipler her iki kültürde de simgeledikleri kavramlarla örtüşmektedir. Aynı

kültüre ait olan bu masalar, zaman içinde değişik şekillere uğrayarak geniş bir alana yayılmıştır.

Aynı kültürün farklı paydalarında bulunan Kırgız ve Anadolu halk kültürlerini, yaşayış şekillerini masallara işleyerek toplumun zihnini her zaman canlı ve dinamik tutmuşlardır. Masalların öğüt verici ve eğitici yönü sebebiyle Kırgız ve Anadolu insanı daima özüne sadık kalmayı başarabilmiştir. Bu minvalde Kırgız ve Anadolu masallarındaki şu motiflerde ortak benzerlikler tespit edilmiştir:

1. Kötülük yapıp çıkarları için başkalarını kullanma.
2. Dürüst olarak değil de hile ile kazanç sağlama.
3. Kötüleri cezalandırma ve adaleti tesis etme.
4. Kıskançlık yapma ve başkalarına zarar verme.
5. Zayıfın yanında durup yardımlaşarak güçlükleri aşma.

### **3.7. Kırgız Hayvan Masallarındaki Mekânlar**

Kırgız masaları incelendiğinde olayların belli bir mekânda ve çevrede geçtiği görülmektedir. Masal mekânları içinde buldukları coğrafyanın ya da şartların oluşturduğu yapıya göre dış mekânlar ve iç mekânlar olarak iki gruba ayrılmaktadır. Mekânlar ait oldukları masalın numarası verilerek belirtilmiştir. İç veya dış mekân bulunmayan masal numaraları verilmemiştir.

#### **A) Dış Mekânlar:**

- (1. K.) İssiz bir yer.
- (2. K.) Yol, bahçe.
- (4. K.) Su kuyusu, orman.
- (5. K.) Ağacın tepesi.
- (6. K.) Orman, kamışlık.
- (7. K.) Yala, buğday yığını.
- (8. K.) Tarla.
- (9. K.) Yayla, tarla, harman.

- (10. K.) Sürünün yanı, orman.  
(11. K.) Köknar ağacını tepesi, orman.  
(13. K.) Yerdeki yarık.  
(14. K.) Yayla, tepenin ardı, dağın eteği, karataşın altı, çalılık, dikenlik.  
(15. K.) Orman, ırmak.  
(17. K.) İn.  
(18. K.) Irmağı kıyısı, çalılıklar.  
(19. K.) Köy, tepe, orman.  
(20. K.) Geçit, kayalık.

### **3.8. Anadolu Hayvan Masallarındaki Mekânlar**

- (1. K.) Ev.  
(2. K.) İn, mezar.  
(3. K.) Fare deliği.  
(4. K.) İn.  
(5. K.) Yuva.  
(7. K.) Ahır.  
(11. K.) İn.  
(12. K.) Yuva.  
(13. K.) Yuva.  
(16. K.) İn.  
(17. K.) Yuva.

Anadolu masallarında da olaylar anlatıldıkları bölgelerin şekilsel özelliklerine göre dış mekân ve iç mekân olarak gruplandırılırlar. Olaylar kahramanın yaşam tarzına göre belli mekânlarda geçmektedir. Anadolu masallarındaki mekânlar şu şekildedir:

#### **A) Dış Mekânlar:**

- (1. A.) Su kuyusu.

- (2. A.) Su kenarı, tepe, kır, dağın diğer tarafı, Nehir yatağındaki bataklık.
- (3. A.) Hacc.
- (4. A.) Su kuyusu.
- (5. A.) Bayırlar, su kenarı, çöplük.
- (6. A.) Obruğun başı, mağaranın başı.
- (7. A.) Ekinin kenarı, harman sahası.
- (8. A.) Sulak, ağaçlık yer, uçurum.
- (9. A.) Orman.
- (10. A.) Ağacın arkası, damın üstü.
- (11. A.) Uçurum.
- (12. A.) Ceviz ağacının altı, kavak ağacının kovuğu, çıplak ağaçların tepesi.
- (13. A.) Çayın kenarı.
- (14. A.) Dağ başı, yeşil çamların altı.
- (15. A.) Kaynar köprü.
- (16. A.) Yıldız Dağları, koyunların yayıldığı yerler, Yıldız Irmağı, yeşillik yerler, köyün ağzı.

(17. A.) Dağın tepesi, ağaç, tepenin arkası, ırmak.

(18. A.) Yedi yıllık yol.

(19. A.) Ağacın altı.

(20. A.) Yer.

**B) İç Mekânlar:**

(1. A.) Ev.

(5. A.) Ev.

(9. A.) Sincapların evi.

(11. A.) Yuva.

(1. A.) Yuva, yılanın deliği.



### **3.9. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Mekânların Karşılaştırılması**

Kırgız ve Anadolu insanının masal anlattığı mekânlara genel itibariyle bakıldığında her an ve her yerde masal anlatıldığı görülmektedir. Bunlara örnek olarak havvan gütmeleri, tarla ve ev işleri örnek gösterilebilir. İki halkın da geçmişinin tarım ve hayvancılığa dayanması neticesinde insanlar boş zamanlarında hem eğlenmek hem de çocukları eğitmek için hemen hemen her mekânda masal anlatmışlardır(Aslan vd., 2017, s. 44).

Kırgız ve Anadolu masalları hayvan türleri bakımından genel olarak aynı özellikleri gösterdiği için mekânsal olarak da aralarında çok farklılık bulunmamaktadır. Mekânlarda yer ismi olarak sadece Hacc verilmiştir. Genel olarak bakıldığında ise orman, dağ, ırmak, su kenarı, ağaç, ağaçların altı gibi dış mekânlar ortak özellik göstermektedir.

Masallarda geçen iç mekânlarda ise insan eli değmiş mekânlara çok rastlanmakla birlikte ahır ve ev gibi mekânlar görülmektedir bunun dışında in, yuva, fare deliği gibi mekânlar hayvanlar yolu ile yapılan mekânlardır ve bunun yanı sıra Kırgız ve Anadolu masallarındaki iç mekânlar büyük oranda aynıdır.

### **3.10. Kırgız Hayvan Masallarındaki Eşyalar ve Aletler**

Masallardaki kahramanların kullandıkları bazı eşyalar bulunmaktadır fakat bunlara çok sık rastlanılmamaktadır. Eşyalar kahramanların ihtiyacına göre şekillenmektedir. Bu eşyalar masal numaraları verilerek belirtilmiştir. Eşya bulunmayan masalların numaraları verilmemiştir.

(1. K.) Kapan.

(3. K.) Satır.

(8. K.) Boyunduruk, saban.

(9. K.) Ambar.

(19. K.) Kazık.

### **3.11. Anadolu Hayvan Masallarındaki Eşyalar ve Aletler**

Anadolu masallarında eşya çok kullanılmamakla birlikte ya kahramanın ihtiyacı için ya da dekor için kullanılmıştır. Bu eşyalar şu şekildedir:

- (1. A.) Ocak.
- (3. A.) Satır, Çuval, Fırın.
- (6. A.) Çanak.
- (10. A.) Keser, balta, sopa.
- (13. A.) İp.
- (14. A.) Saz, tuz, torbası.
- (15. A.) Ceviz kabuğundan tekne, Fındıkkabuğundan susak.
- (16. A.) Boyunduruk.
- (17. A.) Yüzük, elbise, mücevher.
- (18. A.) Zil, balta, sopa, çarık.

### **3.12. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Eşyaların ve Aletlerin Karşılaştırılması**

Her iki kültürün masallarında geçen eşyalar kahramanların ihtiyacından kaynaklanan sebeplerle ortaya çıktığı için genel olarak benzerlik göstermezler. Diğer bir ifade ile her eşya kahramana özel işlevde kullanılmıştır. Kahramanın yaşayış şekli ve içinde bulunduğu çevre eşya çeşitliliğini etkilemiştir. Kırgız ve Anadolu masalları eşya benzerliği yönünden değerlendirilirse; sadece satır ve boyunduruk ortaktır.

### **3.13. Kırgız Hayvan Masallarındaki Yiyecekler**

Ele aldığımız masallardaki yiyecekler insan yiyecekleri olmakla birlikte her hayvanın kendi türüne özgü avladığı hayvanlar yiyecek başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede Kırgız masallarındaki yiyeceklerle masal numaraları verilerek ait olduğu masal belirtilmiştir. Yiyecek bulunmayan masallar belirtilmemiştir.

- (1. K.) Tilkinin yiyeceği: Koyun kuyruğu.

(2. K.) Kurdun yiyeceği: Kuzu, orba, kızıl kuşun yavruları, balık, bahçedeki yiyecekler, Hayvan lleri. Tilkinin yiyeceği: Kemik.

(3. K.) Kedinin yiyeceği: Fare.

(4. K.) Kurdun yiyeceği: Tavşan.

(5. K.) Ayının yiyeceği: Bal.

(7. K.) Tilki, kaplumbağa ve kenenin yiyeceği: Ekin.

(8. K.) Eşegin yiyeceği: Yem.

(9. K.) Karıncanın ve tilkinin yiyeceği: Buğday.

(11. K.) Kedinin yiyeceği: Kuzu, dana.

(12. K.) Şahinin yiyeceği: Karga ve yavruları.

(14. K.) Kurdun yiyeceği: Ak oğlak, kara oğlak, Ak oğlak, kara oğlağın yiyeceği:  
Ot.

(15. K.) Kaplanın yiyeceği: Geyik.

(16. K.) Köpeklerin yiyeceği: Tilki.

(17. K.) Baykuşun yiyeceği: Bozdoğan.

(19. K.) Tilkinin yiyeceği: Köstebek.

(20. K.) -

### **3.14. Anadolu Hayvan Masallarındaki Yiyecekler**

Kırız masallarında olduğu gibi Anadolu hayvan masallarında da yiyecekler insanlara özgü olmakla birlikte her hayvanın kendi türüne özel avladığı hayvanlar bulunmaktadır.

(1. A.) Kurt'un yiyeceği: Bir kp bal ve helva.

(2. A.) Bozkurt'un yiyeceği: Atmaca, sucuk, ak oğlak, karakeçi, kısrak.

(3. A.) Aslanın yiyeceği: Tavşan.

(5. A.) Karganın yiyeceği: Bağırsak, köpek leşi.

(6. A.) Tilkinin Yiyeceği: Keklik, tavşan, bal, ayı.

- (7. A.) Kaplumbağanın yiyeceği: Ekin.
- (8. A.) Eşek ve devenin yiyeceği: Ot.
- (9. A.) Tilkinin yiyeceği: Sincaplar.
- (10. A.) Kurt'un yiyeceği: Keçi yavruları, Keçi yavrularının yiyeceği: Ot, süt.
- (11. A.) Kurt'un yiyeceği: Bildircin yavrusu.
- (13. A.) Karganın yiyeceği: Fare.
- (14. A.) Karıncanın yiyeceği: Buğday, arpa, yulaf.
- (15. A.) Sıçanın yiyeceği: Pilav.
- (16. A.) Kurdun yiyeceği: Öküzler, Tilkinin yiyeceği: horoz, Öküzün yiyeceği: Ot, saman.
- (17. A.) Yılanın yiyeceği: Karga yumurtası, Balıkçılın yiyeceği: Balık.
- (18. A.) Evdeki yiyecekler: Süt, yoğurt, kedinin yiyeceği: ekmek.
- (19. A.) Tilki ve Kirpinin yiyeceği: Elma.

### **3.15. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarındaki Yiyeceklerin Karşılaştırılması**

Her iki kültürde de genel itibar ile yiyecekler hayvanların yaşadığı tabii çevreden elde ettikleri yiyeceklerdir. Hiyerarşik yapıya göre güçlü olanın zayıfı yediği doğa kanunları hayvan masallarındaki en önemli unsurdur çünkü her birey bağımlılıktan kurtulduktan sonra hayata atılır ve kendi başının çaresine bakar. Hayvan masallarında da bu özellik açıkça görülmektedir. Bu bağlamda açgözlülük, cimrilik ve aç kalma gibi temalar masallarda sıkça görülmektedir.

Doğal hayatta yiyecek bulmanın zorluğundan dolayı hayvan masallarında yemek bulduktan sonra paylaşım konusunda anlaşmazlıklar ortaya çıkar. Bulunan yiyecek ya dostlukları pekiştirerek paylaşım ile tamamlanır ya da yiyeceğin hepsine sahip olma isteğinden dolayı hayvanlar arasında düşmanca tutumların ortaya çıktığı görülür. Her iki kültürde de hayvanların beslenme şekli benzerlik gösterir. Örneğin: Kırgız ve Anadolu masallarında kaplan, kurt, aslan, çakal gibi hayvanlar genellikle, koyun, kuzu, keçi, öküz

gibi hayvanları yerler, akal ve tilki gibi hayvanlar genellikle tavşan çeşitli kuşları yer.  
Bu sebeple her iki kültürdeki masalların beslenme şekilleri aynıdır.



## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### 4. KIRGIZ VE ANADOLU TÜRKÇESİNDE DİL VE ÜSLUP

Kırgız ve Anadolu masalları dil ve üslup yönünden yedi başlık altında incelenmiştir.

- a) deyimler
- b) ikilemeler
- c) ünlem cümleleri
- d) zaman
- e) intak
- f) hal ekleri
- g) formeller

#### 4.1. Kırgız ve Anadolu Masallarının Dil ve Üslup Özellikleri

##### 4.1.1. Deyimler

Genellikle gerçek anlamdan az çok ayrı kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbekleridir (Akalin, vd., 2011, s. 651).

##### **Kırgız Hayvan Masallarında Deyimler:**

- (1. K.): -
- (2. K.): kanım bolso bir kaşık, da ñ salgan boydon.
- (4. K.): esin cıyıp, kana karmaşıp, kan calagan.
- (6. K.): kulak cazılar, közdün caşı kurgaar.
- (13. K.): -
- (14. K.): tilin aluuga, capgay calaandan.
- (16.K.) Cürögüm tüşüpkaldı.
- (19. K.): -

### **Anadolu Hayvan Masallarında Deyimler:**

- (1.A.): ne yapacağını şaşırarak, karnı zil çalmak.
- (2. A.): aklına eseni yapmak, yere göğe sığmamak, dışının kovuğuna yetmemek.
- (3. A.): karnı zil çalmak.
- (4. A.): -
- (5. A.): içi sızlamak.
- (6. A.): denk gelmek, münakaşa etmek.
- (7. A.): ekin biçmek, kül olmak.
- (8. A.): düşüp kalkmak, yola düşmek.
- (9. A.): takip etmek, yol göstermek.
- (10. A.): karar vermek, kulak vermek.
- (11. A.): kulak vermek, yüreğinden koparmak.
- (12. A.): gözden düşmek, canı sıkılmak.
- (13. A.): -
- (14. A.): ağız açık kalmak, keyfine bakmak.
- (15. A.): yolu tutturmak, rast gelmek.
- (16. A.): kan ağlatmak, dışının dibinde kalmak.
- (17. A.): onurunu korumak, gözden uzaklaşmak.
- (18. A.): rahatına bakmak, yoluna devam etmek.
- (19. A.): -
- (20. A.): kırk kantar yağ erimek, dayanak olmak.

### **4.1.2. İkilemeler**

İkileme, anlamı güçlendirmek, ifade gücünü artırmak, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya gelmesiyle oluşan tekrar grubudur. İkilemeler, yan yana gelen iki kelimeyi anlam ya da şekil ilişkisiyle birbirine yaklaştırır.

Cümle içinde süreklilik, kuvvetlendirme, çokluk, ortalama, birliktelik gibi işlevleri karşılar (Özkan, vd., 2013, s. 44).

**Kırgız Hayvan Masallarında İkilemeler:**

(1. K.): **Yakın anlamlı kelimelerle yapılan ikileme.**

celip cortup,

cele cortu

(2. K.): **Yakın anlamlı kelimelerle yapılan ikileme.**

celip cortup

(4. K.): -

(6. K.): **Aynı kelimelerle yansımadan türeyen kelimelerle yapılan ikileme.**

künü künü

ızın-n ızın-n, ızıldap ızıldap

(13. K.): -

(14. K.): **Zıt anlamlı kelimelerle ve aynı kelimelerle yapılan ikileme.**

arı beri

cürgüp cürgüp

(16. K.): **Aynı kelimelerle ve yakın anlamlı kelimelerle yapılan ikileme.**

közüm közüm,

çala-çarpıt

(19. K.): **Zıt anlamlı kelimelerle yapılan ikileme.**

arı çurkap,

beri çurkap

**Anadolu Hayvan Masallarında İkilemeler:**

(1. A.) **Aynı kelimelerle ikileme yapılan ikileme.**

tembel tembel

parça parça



rahat rahat

(2. A.) **Aynı kelimelerden ve yakın anlamlı kelimelerden oluşan ikileme.**

kıpır kıpır

güç bela

(5. A.): **Aynı kelimelerle yapılan ikileme.**

dilki dilki

(6. A.): -

(7. A.): -

(8. A.): -

(9. A.) : **Anlamsız kelimelerden oluşan ikileme.**

süklüm püklüm

(10. A.): -

(11. A.): **Aynı kelimelerden yapılan ikileme.**

yavaş yavaş

tir tir

(12. A.): **Aynı kelimelerle yapılan ikileme.**

komşu komşunun

yavrum yavrum

(13. A.): **Aynı kelimelerle yapılan ikileme.**

eş eşini

(14. A.): **Aynı kelimelerle yapılan ikileme.**

baka baka

ayrı ayrı

(15. A.): Aynı kelimelerle yapılan ikileme.

kendi kendine

giderken giderken

(16. A.): Aynı kelimelerle yapılan ikileme.

göz gözü

çatal çatal

(17. A.): Aynı kelimelerden oluşan ikileme.

yumula yumula

kendi kendine

(18. A.): Aynı kelimelerden oluşan ikileme.

rahat rahat

güzel güzel

(19. A.): Aynı kelimelerden oluşan ikileme.

birer birer

(20. A.): -

### 4.1.3. Ünlem Cümleleri

Bir hitap unsuru veya seslenme edatı ile bir isim yahut isim grubunun art arda gelmesiyle oluşur (Ergüzel, vd., 2011, s. 147).

#### **Kırgız Hayvan Masallarında Ünlem Cümleleri:**

(1. K.): Kapgan menen kabışıp!, Esesi menen kabışıp!

(2. K.): - Oy, ulak, men seni ceymin!

- Oo-olda kurgan başım!

(4. K.): -Anda tezireek aytıp kal!

Kana karmaşıp körölü!

(6. K.): Kulak cazılaar, közdün yaşı kurgaar, birok uşunça korduk körö turgandayemme cagızım bar!

-Caralsın, kayranım!

(13. K.): -

(14. K.): -

(16. K): -

(19. K): -

**Anadolu Hayvan Masallarında Ünlem Cümleleri:**

(1. A.): “Gidip kürleri açar ki bir de ne görsün ne yağ var ne helva!”

(2. A.): “Karnım aç senden başka yiyeceğim yok!”

“Ey keçi şimdi ben seni yiyeceğim!”

“Ey kısrak şimdi ben seni yiyeceğim!”

(3. A.): -

(4. A.): -

(5. A.): -

(6. A.): -

(7. A.): -

(8. A.): “Deve kardeş!... Deve kardeş!...”

“Aaaa... Aaaa... Aai... Aai!...”

(9. A.): -

(10. A.): -

(11. A.): “Huu komşu!”

“Ölüsü kınalı seni!”

(12. A.): -

(13. A.): -

(14. A.): -

(15. A.): -

(16. A.): “Yaratan, neler yaratırmış meğer!”

“Arkadaş ol onlarla, arkadaş!”

(17. A.): -

(18. A.): “Ey çam!”

“Köpek arkadaşlar!”

(19. A.): -

(20. A.): “A!”

#### 4.1.4. Zamanlar

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süredir.

(Akalm, vd., 2011, s. 2641).

##### **Kırgız Hayvan Masallarında Zamanlar:**

(1. K.): **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

- Anı tegerene karap, salıp koygon apgandı kördü şikeleyin çuburtup emme kılarn bilbey turup kaldı.

A ñgıça celip cortup karışgır keldi.

(2. K.): **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

- Al semiz, oşonu ceseñ cırgabaysıñbı- dep ulak çebelenip can-alı kabaldı.

Anan tişin arsaytıp, tilin sallañdatıp beeni cemekke tap koydu.

(4. K.): **Öğrenilen geçmiş zaman zaman kullanılmıştır.**

Oşentip, koyon amal menen arşandı öltürüp “anık makoo tura” dep sekirip colgo tüş-tü.

Eki cagin karamıp, tişterin arsaytıp, cündörün ürpöytüp tak mañdayında turganarstandı körö koydu da, korkkonunan bir orunda katıp kaldı.

(6. K.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Ölömgö cetkirbese da, esin oodarganga çeyin alparat.

Zınıldagan çirkeydin ünü ayuunun alapayın taptırbayt.

(13. K.): **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Zeynep bir tuuganına kantip camdan bererin bilbey çıypıyı çıgıp çırkırap kala berdi. Kükük oşol boydon dayansız cogoldu.

(14. K.) : **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Ak ulkatı kucaktap boruna kıstı.

Koydu körgöndö kubanganınan eki ulak maarap koe beriştı.

(16. K.): **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

- Oşondo korkup ketipartkı eki butundun ortosuno kire kaçtım.

- Men itterdin konursugan cıtın sezıp saga bildirdim.

(19. K.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Tülkü eç kıymılsız bürküttün zuuldap kele catkan kebesinden köz albay tura beret. Kuu menen kelgen algır bürküt kayra kaytıp keterde kazıktın uçu için carıp, oşol cerde mürt ölümge tuş bollot.

**Anadolu Hayvan Masallarında Zamanlar:**

(1. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Kurt bütün yiyeceklerini yazdan hazırlayarak evine girer.

Kurt misafiriyle biraz sohbet ettikten sonra uykusu gelir.

(2. A.): **Duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır.**

O, suyun başına yerleşeli elli yıl olmuş. Buna rağmen bir türlü istediği gibi doyamamış.

Kurt yazı yazdığı sırada kısrak onun burnunu şiddetlice tepip kaçıvermiş.

(3. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Kedi tekrar haber gönderir.

Farelerin üzerine bir satır atar ve öldürüp hepsini afiyetle yer.

(4. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Tavşan aslanın önüne düşüp onu bir su kuyusuna getirir.

Böylece kendi aksini suda gören tavşan, başka bir aslan zannederek suda boğulur, ölür.

(5. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Bu arada kargada kekliği daha fazla sevmeye başlar, gözlerini sevda bürür.

Karga bununla uğraşırken vaktin geçtiğinin farkına varmaz.

(6. A.): **Duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Bakmışlar bir keklik, keklik de bunlara uymuş, neyse gede gede getmişler.

Başına gozak düşünce başı da acımış, ireliye varmış bir ayı denk gelmiş.

(7. A.): **Duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Onlar ekini biçmiş, bitirmiş sürmüşler harman etmişler, bunu nasıl beelişeceklerini bir türlü halledememişler.

Ekin biçileceği esnada gurnaz tilki ekinin kenarındaki çam ağacının yıkılacağını söylemiş.

(8. A.): **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Kervancı başı geldi eşeğin yükünü deveye yükledi.

Gide gide bir uçurumun kenarına geldiler.

(9. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Tilki sincapların yaşadığı yere yönelir

Tilki ayrıldıktan sonra, sincaplar ağaçtaki işareti görürler.

(10. A.): **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

“Tamam, anneciğim, senden başka kimseye kapımızı açmayız” derlermiş.

Eve gelip kapıyı çalınca, hemen yavrular kapının ağzına yaklaşip sorarlarmış.

(11. A.): **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Karganın sözleri, bildircinin yüreğine bir su gibi serpilmiş.

Bildircin bir daha vurulmuşa dönmüş.

(12. A.): **Öğrenilen geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Bu sözlere peygamber çok kızmış, bir yol sorayım kendisinden de anlayayım diye bülbülü çağırtmış, o sırada bülbül güle dolanmış.

Peygamber iftiraya uğradığını anlamış ve ötekileri oradan kovarak bülbülü yanında alıkoymuş.

(13. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Günlerden bir gün fare kurbağının yanına giderken bir karga bunu görür, hemen aşağıya inerek fareyi kapıp tekrar göğe doğru yükselir.

Fare arkadaşının fikrini çok beğenir.

(14. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Varıp da karıncanın tertibini, düzenini görünce, hayretten ağızları açık kalır.

Bir süre sonra cırcır böceğinin annesi tekrar karıncanın evine gider.

(15. A.): Bir gün Beyoğlu'nun davulları çalmaya başlamış.

Ceviz kabuğundan teknesi, fındıkkağundan; onları da almış giderken kadınlar atlamacından düşmüş aşağı.

(16. A.): **Duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Vaktin birinde bir kurt türemiş.

Günlerden böyle bir gün, gene yolu tutmuş.

(17. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Her gün yanında iki balık götürür fakat balıkçıl balıkları tepenin arkasına götürüp yer.

Bir gün Istakoz balıkçıla yalnız olduğunu kendisini de o ırmağa götürmesini söyler.

(18. A.): **Duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Kedi fareye atlamış, fere çarıklara atlamış, çobanın çarıklarına, çoban köpeklere, köpekler canavara, canavar öküze, öküz suya, su ateşe, ateş baltaya, balta çama aylamış.

Tilki de zilini almış çamdan yoluna devam etmiş.

(19. A.): **Geniş zaman kullanılmıştır.**

Kirpi ağaca çıkar, elmaları atmaya başlar fakat attığı elmaların hepsini, tilki birer birer yer bitirir.

Atlamasıyla birlikte, bütün dikenleri tilkinin ağzına batarak kanatır.

(20. A.): **Duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır.**

Gök gürlüyince yere yatar da ayaklarını havaya kaldırmış.

“Neden yapıyorsun böyle?” diye sormuşlar.

#### 4.1.5. İntak

Kişileştirilen varlıklara, hayali yaratıklara söz söyletme sanatıdır (Akalm, 2011, s. 1198).

##### **Kırgız Hayvan Masallarında İntak:**

(1. K.): “Aldında kapgan bolbosun.”

“Kake, kelñiz keliniz kuyruktan köp cep koyup may kekirip turam.”

(2. K.): “Senin künöñ ele uşol, çolumdan coluktuñ.”

“Kursagım açka, buyurbaptır senden başka.”

(4. K.): “Kadırluu arştan, ceseñ cegin, birok ayta turgan bir sırrım bar.”

“Sen öto küçtüñ, aga toluk işenem, birok teetigi kudukta senden da çoñ, senden da küçtü bir arştan bar.”

(6. K.): “Sen meni korgoy alasındı?”

“Oo, colun, bolgur dese! Men oşol küçtüü degen ayundu uktatpay künü künü tınçm ketirüügö caraymın. Oşonu bilbeysinbi?”

(13. K.): -

(14. K.): “Uzap ketken koydukantip tababız. Balkim toonu aşıp cayloogo barıp kalgan çigar.”

“Özün, appak, suluu ulak ekensin, agan da kelişken neme tura.”

(16. K.): “Ee, kuyruğum, sen emne kızmat kıldın?”

“Buttarım, siler emne kıldınar?”

(19. K.): -

##### **Anadolu Hayvan Masallarında İntak:**

(1. A.): “Aman kurt kardeş soğuktan dondum, içeriye al da biraz ısınayım ” der.

“Seninle ben bir arada kalmamız doğru değildir, Benim canım sıkılır, seni tutup yerim” diye cevap verir.



“Komşun çolak tavşan gelmiş misafirliğe çağırıyor.”

(2. A.): “Ey atmaca tesadüf aç idim şimdi seni yiyeceğim.”

“Niçin? Kurt ağabey, ne günah işledim.”

(3. A.): “Hepiniz burada mısınız? ”

“Buradayız” diye cevap verirler.”

(4. A.): “Dur, hemen sinirlenme benim suçum yok. Sabah sana bir tavşan getiriyordum önüme bir aslan çıkıp tavşanı aldı.”

“O, nasıl bir aslandır ki, bana getirilen yiyeceği alır. Çabuk bana onun yerini göster parça parça edeyim.”

(5. A.): “Hayır, vazgeçmem çünkü ben seni çok seviyorum, mutlaka seninle evleneceğim.”

“Öyleyse, gel seninle padişahın yanına gidelim, derdimizi ona anlatalım, o bize yol gösterebilir.”

(6. A.): “O o, bahtın açık olsun, endişelenme. Ben o güçlü dediğin ayıyı gece gündüz uyutmadan huzurunu kaçırmaya yararım. Bunu bilmiyor musun?”

“ Kulağın acısı diner, gözün yaşı kurur, fakat bu kadar hakarete uğrayacak ne suç işledim! Ayı ormandaki hayvanların büyüğü, güçlüsü; kurt ve tilki ile aralarından su sızmayan iki dost. Şimdi ben kime varıp sığınayım. ”

(8. A.): “Bir goşalım, harman sahasına kim evvel gelebilirse o alsın harmanın tümünü.”

“Ülen sen ne zaman geldin?”

(9. A.): “Aman deve kardeş ne yapıyorsun? Beni düşüreceksin. Biraz hesaplı yürü.”

“Zongurdayacağım geldi, ne yapayım?”

(9. A.): “Günaydın, benim sevimli arkadaşlarım.”

“Vay be, ne kadar ilginç. Bana yeni evinizi göstermeyecek misiniz?”

(10. A.): “Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm,

Aç kapıyı ben gireyim.

“Ağzımda su getirdim,  
Boynuzumda ot getirdim,  
Memelerimde süt getirdim.  
Hım, anladım o hain kurttur.”

(11. A.): “Çakal kardeş, komşu, komşunun yavrularına yan gözle bakar mı, bu nasıl komşuluk böyle?”

“Yuvam yıkılmasın diye bir yavrumu verdim yetmedi...”

(12. A.): “Gideriz Peygamber’e bunu kınarız, senin için şöyle diyor, ağzına geleni savuruyor deriz.”

“Bak bizim dediklerimiz nasıl çıkıyor, işte sözünüzü emrinizi bile dinlemedi.”

(13. A.): “Gel, uzun bir ip bulup bir ucunu senin ayağına, bir ucunu da benim ayağıma bağlayalım.”

“Güzel bir fikir, ben hemen gidip bir ip bulayım.”

(14. A.) “Olsun, üzüm üzüme baka baka kararır”.

“Biz sormadık siz söylemediniz, gelişinizin sebebi nedir?”

(15. A.): “Nereye gidiyorsun, Bokböceği?”

“Haydi, uğurlar olsun.”

(16. A.): “İlahi, tilki kardeş, bir; küpelinin de lafi mı olur?”

“Ne Ese'ye minnet, ne Köse'ye minnet; şunun şurasında gül gibi geçinip gidiyoruz.”

(19. A.): “Niçin üzgün olmayayım? Burada bir zaman hayatımı balık avlayarak geçirdim fakat bugün iki balıkçı buradan geçti.”

“Eğer siz, bizi oraya götürürseniz çok mutlu oluruz.”

(18. A.): “Kedi arkadaş! Demiş. Şurada bir fare var, yesene onu.”

“Öyleyse seni sıçana söyleyeyim de çarıklarını yesin.”

(19. A.): “Sen bilirsin arkadaş, istiyorsan gidip biraz yiyelim.”

“Ben sana yapacağımı bilirim.”

(20. A.): “Korkudan, dermiş, kırk kantar yağım eriyor.”

“Neden yapıyorsun böyle? ”

#### 4.1.6. Yalın Hal

İsmin çekim eki almamış halidir.

##### **Kırgız Hayvan Masallarında Yalın Hal:**

(1. K.): bir, tülkü, koygon, aga, ayak, koydun.

(2. K.): kulaç, ulak, semiz, kırışkır, men.

(4. K.): eki, arştan, baykuş, kün.

(6. K.): ayu, çirkey, sen, bar, kulak.

(13. K.): kuş, ata, Kükük, Zeynep, ün, keç.

(14. K.): til, eç, koy, eçi, can, kün.

(16. K.): tülkü, kuş, boş, azır, koo, ıraazı.

(19. K.): cer, oyun, kürükök, kızıl, eski.

##### **Anadolu Hayvan Masallarında Yalın Hal:**

(1. A.): kış, kurt, gayet, sohbet, helva, fırsat.

(2. A.): kalbur, koyun, aslan, ağa, kardeş.

(3. A.): eski, kedi, kör, tekrar, bütün.

(4. A.): diğer, işte, başka, her, çöp.

(5. A.): keklik, karga, padişah, leş.

(6. A.): gozak, sakız, domuz, ahmak, çarık.

(7. A.): gurnaz, çam, harman, evvel, gengeç.

(8. A.): deve, sene, mola, ömür, tam.

(9. A.): İklbahar, başka, işaret, istifade, şişman.

(10. A.): keçi, ot, süt, tembih, karar.

(11. A.): bildircin, komşu, yan, yeşil, gök.

- (12. A.): gül, kuzgun, tavus, leylek, kırlangıç.  
(13. A.): kurbağa, güzel, kolay, doğru, uzun.  
(14. A.): üzüm, türkü, oğlan, yulaf, karınca.  
(15. A.): mercan, kadın, kısmet, sıçan, davlumbaz.  
(16. A.): sarı, kara, horoz, pay, öküz.  
(17. A.): çakal, yengeç, balıkçıl, kabul, insan.  
(18. A.): zil, köpek, canavar, balta, ateş.  
(19. A.): kirpi elma, bencil, akadaş, bir.  
(20. A.): kınalı, kırk, kantar, mahlûkat, ufacık.

#### 4.1.7. Yönelme Hali

+(y)A bu ek; kelime gruplarında ve cümlede adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur (Korkmaz, 2017, s. 117). Bu ek Kırgız Türkçesinde *kim+ge*, *üy+gö*, *oodargan+ga*, *kuduk+ka*, *eteğin+e*, *ordun+a* gibi çok çeşitli şekillerde görülürken Anadolu Türkçesinde *yer+e*, *zaman+a* gibi iki şekilde görülmektedir.

#### Kırgız Hayvan Masallarında Yönelme Hali:

- (1. K.): siz**ge**, tigib**ge**, üyb**gö**, kuyruk**ka**, kapgana**ga**, çet**ke**.  
(2. K.): oyuna, at**ga**, karçığa**ga**, döbög**ö**, ulak**ka**, duga, eçkib**ge**, özöng**ö**, tuyagıma, tamamına.  
(4. K.): canına, koyong**o**, kuduk**ka**, suuga, arstanga.  
(6. K.): ölümg**ö**, oodargana**ga**, kimge, üstün**ö**, muduna, kanılcarına, çer**ge**, bal**ga**, tübün**ö**.  
(13. K.): başına, orduna, talpına, kırına, tuuganına, küng**ö**.  
(14. K.): berib**ge**, eteğine, cayloog**o**, saga, aldığa, eteğine, üyb**gö**, konokko, tigil**ge**, ulaktarga, kayberender**ge**, aybanattarga, biz**ge**, başına, boruna.  
(16. K.): tülkü**gö**, iyib**ge**, saga, itter**ge**, maga, orduna.  
(19. K.) döbög**ö**, küng**ö**, sırt**ka**, ölümg**ö**.

### **Anadolu Hayvan Masallarında Yönelme Hali:**

(1. A.): evine, kenarına, içeriye, yalvarmalarına, aramaya, eline, misafirliğe, yere, uyumaya, yanına, üzerine, ateşe, tarafına, yerine, taraflarına, üzerime, tilkiye.

(2. A.): aklına, boyuna, buna, üzere, yere, göğe, kovuğuna, keyfine, tepeye, buraya, gönlüne, oğlağa, yanına, sana, aramaya, yatağına, bataklığa, yemeye, ayağıma, tabanına.

(3. A.): farelere, başına, söze, arkadaşlarınıza, Hacca, sözüne, araya, kediye, fırınına, fırına, içeriye, üzerine.

(4. A.): önüne, yere, duruma, karara, aslana, hayvanlara, yanına, araya, başına, tavşana, akşama, çalmaya, üzerine, sana, önüme, bana, kendisine, kuyuya.

(5. A.): kekliğe, kendisine, sevmeye, yanına, ona, bize, söze, konuşmaya, ikisine, kendilerine, pisliklere, gezmeye, başına, yöne, ayrılacağına, gagalamaya, etmeye, köşeye, karıştırmaya, kenarına, evine, zamana, üzerine, pencereye, seyretmeye, yine, peşlerine, akşama, içeriye, geçiştirmeye, düğüne, huzuruna, oyuna, yoluna, buna.

(6. A.): depesine, guyruğuna, ireliye, nereye, başıma, guyruğuma, yanına, ileriye, bunlara, gene, içine, geriye, oraya, ayıya, buna, altımıza, altına, eline, birbirlerine, dışarıya, yanına, ağaca, sona.

(7. A.): tosbağa, ağacına, gölgesine, sahasına, yarışa, içine, sıraya, yürüme, guyruğuna, üzerime, üzerine.

(8. A.): yana, başlarına, geçmeye, yere, sırtlarına, yola, gerilemeye, deveye, sırtına, kenarına, sallanmaya.

(9. A.): yere, evlerine, ağaca, tilkiye, üzerine, kendine.

(10. A.): ormana, ağzına, bunlara, kimseye, yemeye, çalmaya, kapıya, köşeye, yavrulara, kırmaya, arkasına, etmeye, yavrularına, annelerine, ermeyene, oynaya, kapıya, sesine, benzetmeye, içeriye, köşeye, ağlamaya, kırmaya, dışarıya, aramaya, yerlere, tavşana, üstüne, yere, vurmaya, yanına, sana, demirciye, ona, savaşa, yanına, buna, bağına, evine.

(11. A.): gözlerine, bana, yavrularına, gene, damağa, yavrularıma, yüzüne, gözüne, çakala, yuvasına, yavrusuna, gürültüye, çöpüne, tüyüne, yavruma, yüreğine, yuvasına, yavrusuna, bildircına, sana, kendine, altına, üstüne, âleme, girmesine,

kanıma, korktuğuna, göklere, taşta, başına, altına, tuzağa, akılsızlığa, tüye, teleğe, muradına.

(12. A.): yanına, onlara, yapmaya, peygambere, sözlere, güle, çağırmaya, üzerine, birine, buna, buraya, kovuğuna, ikiye, bunlara, kırlangıca, gönlüne, iftiraya.

(13. A.): kenarına, kurbağaya, ayağına, ayağıma, eve, yanına, aşağıya, göğe, fareye, gülmeye, başıma.

(14. A.): yanına, bize, üzümüne, istemeye, komşusuna, ağzına, karıncaya, evine, kapaklıya, başıma, başına, keyfime.

(15. A.): kendine, başıma, kendime, kediye, nereye, bana, aramaya, yoluna, kirpiye, sıçana, çalmaya, üstüne, düğününe, evine, sana, doyurmaya, keyfine.

(16. A.): sürülere, çobanlara, yerlere, elime, arslana, kaplana, bacağına, hayıflanmaya, kimlere, otlara, kırpacağına, dileğe, bana, kucağına, yemeğe, ona, öküzlere, çubuğa, tarlaya, yere, boğazına, kardeşe, bolluğa, kenara, öküze, tüyüne, üstüne, çimene, başına, karşısına, göğe, öldürülmesine, cehennemine, başıma, göğse, baldırına, bana, kurda, üstüne, önüne, kanına, kılına, beynime, başıma, yüzüne, birine.

(17. A.): ağaca, yuvaya, çakala, tehlikeye, öldürmeye, yere, dizlerine, yüzüne, diğerine, buraya, yanına, araya, yerine, oraya, götürmeye, arkasına, ırmağa, tepeye, kendine, kargaya, tehlikeye, kenara, deliğine, deliğe.

(18. A.): yola, fidanına, baltaya, rahatıma, ateşe, suya, öküze, canavara, köpeklerine, çobana, rahatıma, sıçana, kendisine, karıya, kediye, çarıklara, suya, ateşe, baltaya, çama, yoluna.

(19. A.): arkadaşına, oraya, altına, dibine, ağaca, sana, atmaya, harekete, ağzına, yaptığına.

(20. A.): yere, havaya, kendine.

#### 4.1.8. Bulunma Hali

+(y) DA eki; adı fiile bağlayan ve genellikle fiilin, kendine doğru yöneldiği, yaklaştığını belirtmek için kullanılan ektir (Karaman, 1999: s. 286-287). Bu ek Kırgız Türkçesinde *tarabın+da*, *cer+de*, *tübün+dö*, *kuduk+ta* şeklinde görülürken Anadolu Türkçesinde *ora+da*, *orman+da*, *kavak+ta*, *sepet+te* gibi şekillerde görülmektedir.

### **Kırgız Hayvan Masallarında Bulunma Hali:**

(1.K.): **tamanında, aldında,**

(2. K.): **cerde, dōbōdō, çağında,**

(4. K.): **iyinde, kudukta.**

(4. K.): **cerde, iyinde, orunda, kudukta.**

(6. K.): **tokoyda.**

(13. K.): **uyada, ookumda, üstündō, kalganda.**

(14. K.): **çağında, mandayında, çokusunda, tūbündō, artında.**

(16. K.): **talaada, oozunda.**

(19. K.): **tarabında, cerde.**

### **Anadolu Hayvan Masallarında Bulunma Hali:**

(1. A.): **mevsiminde, açıldığında, arada, köşede, sırada, dibinde, evde.**

(2. A.): **orada, tepede, sürede.**

(3. A.): **zamanlarda, nerede, burada.**

(4. A.): **zamanlarda, ormanda, aralarında, burada, orada.**

(5. A.): **zamanlarda, çöplüklerde, arasında, dağda, bayırda, kenarlarında, arada, pisliklerde, günlerinde, sözde, halinde, orada, sonunda, aşağıda, vaziyette, kanadında, birlikte, huzurunuzda, halde.**

(6. A.): **içinde, başında, davşanda, burada, orada, mağarada.**

(7. A.): **esnada, aralarında.**

(8. A.): **kervanda, kaçmakta, gölgede, yatmakta, yerinde, halde.**

(9. A.): **ormanda, geldiklerinde, orada.**

(10. A.): **içinde, boynuzlarında, memelerinde, ağızında, boynuzumda, memelerimde, sıçrayışta, geldiğinde, orda, yerlerinde, sonunda, üstünde, sırada, ocakta.**

(11. A.): **birinde, başında, yuvada, altında, dibinde, nerde, üstünde, oracıkta.**

(12. A.): içinde, orada, sırada, kavakta, kovuklarda, tepelerinde, dediklerinde, yanında.

(13. A.): sonunda, duymadıklarında, şekilde, birlikte, gökyüzünde.

(14. A.): içinde, başlarında, aramızda, senede, arasında.

(15. A.): dünyada, yakında, arada, defasında.

(16. A.): birinde, dağlarında, başında, yanında, dibinde, arasında, orada, boğazında, gökte, ağzında, avucunda, altında, şurasında, kursağında, altında, gözlerinde.

(17. A.): yanında, konuda, orada, yerde, sonunda, çatısında.

(18. A.): kuyruğunda, şurada, burada, yüzünde.

(19. A.): yolda, yakınlarda, birlikte.

(20. A.): -

#### 4.1.9. Ayrılma Hali

+DAn bu ek, eklendiği fiilin gösterdiği işin kendinden uzaklaştığını gösteren durumdur (Korkmaz, 2017, s. 117). Kırgız Türkçesinde, kuyruk+tan, bürküt+tön, kündör+dün, iyin+den, aldı+nan şekillerinde görülürken Türkiye Türkçesinde, yüzden, bun+dan, döktük+ten, açlık+tan gibi şekillerde görülmektedir.

#### Kırgız Hayvan Masallarında Ayrılma Hali:

(1. K.): kuyruktan, tülküdon, uşerden.

(2. K.): kündördün, çolumdan, senden, içinen bataktan, balçıktan.

(4. K.): iyininen, iyinden, suudan, arstandan.

(6. K.): kulagınan, içinen, ordunan, közünön.

(13. K.): uyadan, kündon.

(14. K.): aldınan, aldırınan, artınardın, andan, calaandan, balaandan, cerden.

(16. K.): tigilerden, içinden, iyinden.

(19. K.): artınan, bürküttön, acaldan.



### **Anadolu Hayvan Masallarında Ayrılma Hali:**

(1. A.): yaz**dan**, açlıktan, soğuktan, ettikten, uykudan, yüzden, günlerden, sevincinden.

(2. A.): senden, zayıflıktan, korkusundan, suçumdan, bataklıktan, balçıktan.

(3. A.): günlerden, yüzden, helalleştikten, dolduktan, gitmekten.

(4. A.): bundan, açlıktan, zulümden.

(5. A.): günlerden, yüzden, işten, bundan, pencereden, erkenden, sürüden, kargadan, huzurundan, ayrıldıktan.

(6. A.): yeniden, ondan, aradan, sabahtan, ondan, ayrıldıktan.(7.A.M): garaltısından, akşamdan, bunlardan.

(7. A.): garaltısından, akşamdan, bunlardan.

(8. A.): taşımaktan.

(9. A.): günlerden, yolculuktan, aniden, sevinçlerinden, ayrıldıktan.

(10. A.): yanaklarından, yüzden, günlerden, gittikten, yerden, ormandan, keçiden, oradan, damdan, gözlerinden, aradan.

(11. A.): yuvadan, günlerden, yüreğinden, yavrularından, altından, kulağınan, elimden, dağdan, daldan, kargadan, bildircından, oradan, dallardan, nerden, kanadından, ölümlerden, uçurumdan, taştan, yuvadan.

(12. A): gözünden, gözden, kendisinden, kendinden, ayrıldıktan, çağırdığınızdan, kendimden, dinledikten, kuştan, zamandan, ayağınan, bundan, arayanlardan, bahardan, duygudan, oradan.

(13. A.): günlerden.

(14. A.): günlerden, evlendikten, hayretten, dereden, tepeden, konuştuğuktan, komşulardan.

(15. A.): yaşamaktan, kabuğundan, atlamacından, üstünden.

(16. A.): sürüden, günlerden, benden, bundan, öküzden, bayramdan, yerden, boyunduruktan, aradan, dereden, arkadan, döktükten, neresinden, akılsızlığımdan.

(17. A.): **ondan**, yaşlılıktan, açlıktan, buradan, bitirdikten, dinledikten, balıkçıldan, düşmanından, sözlerden, kurtardıktan, hakkından, önünden, gözden, yilandan, gözünden, delikten.

(18. A.): **çamdan**.

(19. A.): **günlerden**, oradan, arkadaşından.

(20. A.): **tamdan**, korkudan, nereden.

#### 4.1.10. Belirtme Hali

+(y)İ bu eki alan kelimeler yüklem bildirdiği eylemden etkilenen varlığı bildirirler, yani belirtili nesne olurlar (Demiray, 1991: s.105 ). Bu durum Kırgız Türkçesinde *oşon+u*, *kün+ü*, *an+ı*, *çıçkan+dı*, *kursağı+n tokoy+du*, *men+i*, *aşık+tı*, *bürküt+tü*, *eğın+di*, *baykuş+tu*, *tülkü+nü* gibi pek çok farklı şekilde görülürken Türkiye Türkçesinde *kır+ı*, *eviniz+i*, *soluğun+u*, *göz+ü* şekillerinde görülmektedir.

##### **Kırgız Hayvan Masallarında Belirtme Hali:**

(1. K.): **künü**, kuyruğun, tilin, anı, tigin.

(2.K.): kanatı, meni, oşonu, seni, çıkandı, beeni, karçıganı, ulaktı, eçkini,

(4. K.): arştandı, candı, oşogo,

(6. K.): baykuştı, canı, çonu, baldardardı, kolu, tokoydu, aşıktı, baygeni,

(13 K.): atı.

(14. K.): meni, müyüzü, toonu, munu, ürüyü, kumarınardı, eköobüzdü, karışkırdı, ulaktı.

(16. K.): iyindi, közü, iyindi, tili, akendi, tülkünü, cemi

(19. K.): iyini, anı, çıkandı, kursağın, bürküttü, uçtu, tokoydu

##### **Anadolu Hayvan Masallarında Belirtme Hali:**

(1. A.): yiyeceklerini, yapacağını, kapıyı, bunu, kapısını, başını, helvayı, inanmadığını, uyumasını, yağı, kışını.

(2. A.): karşılaştığını, eseni, arzusunu, kanadı, başkasını, uzunluğu, söylediği, dilini, salyasını, kırı, eti, ulaşacağını, beni, dağı, seni, bunu, kısrağı, dişini, dudaklarını, ayağını, burnunu, başını, hikâyesini, atmacayı, sucuğu, ak oğlağı, karakeçiyi.

- (3. A.): hepsini, sözleri, yalancıyı, gözümü, toplanmamızı, dibini, ortasını.
- (4. A.): hayvanı, şartlarını, yiyeceği, yerini, tavşanı, aksini,
- (5. A.): leşlerini, günlerini, kargayı, teklifini, gözlerini, seni, derdimizi, temizliği, uğraştığını, kendini, bunu, birbirlerini, başını, dışarıyı, başı, işi, arkadaşları, kararınızı.
- (6. A.): ağacı, guyrugu, başı, bunu, derisini, balını, garnı, çocuğu, deriyi, ağzı, yüzü, çanağı, tokmağı, sırtığı, ayıyı, masalı.
- (7. A.): ekini, ayaklarını, tümünü, keviği, küvüğü, gardaşı, geldiğini, harmanı.
- (8. A.): çareyi, yüklerini, kulaklarını, soluğunu, sesini, yükünü.
- (9. A.): sabahı, eşyalarını, evinizi.
- (10. A.): kapıyı, otlarını, sütlerini, sularını, sizi, aştırdığını, sularını, çaldığını, diğerlerini, ayaklarını, çocuğunu, yediğini, yavrumu, boynuzlarını, ayağı, aşımı, seni, keçiyi, uğradığını, avazı, karnını.
- (11. A.): birini, hangisini, yavrularımı, yuvamı, uğradığını, kargayı, estiğini, kismetimi, beni, başını, dibi, ömrü, günü.
- (12. A.): bülbülü, bunu, canını, gelmediğini, sözünüzü, emrinizi, kuşunu, bunu, şahitliğini, hasmı, katili, kendisini, hakkını, kırlangıcı, uğradığını.
- (13. A.): arkadaşı, sesini, seni, ucunu, birbirimizi, fikrini, bunu, fareyi, yemi, eşini.
- (14. A.): vaktini, kızı, karıncayı, tertibini, düzenini, yiyeceklerini, emri, yazı, kışı, cevabınızı, oğlunu, torbasını.
- (15. A.): beni, imamı, muhtarını, davulları, elini, karnımı.
- (16. A.): dağı, taşı, gözü, otladığını, öküzleri, dilediğini, aralarını, sizi, yolumu, kendimi, bizi, niyetini, başını, kanı, orasını, uğradığını, belayı, günahımı, dişlerini, aslanını, biteni, tüteni, akı, karayı, ettiklerini.
- (17. A.): gözlerini, hayatını, kafasını, hayatımı, balıkları, bitireceklerini, duyduklarını, götürmesini, kılçıklarını, sonunu, öleceğini, boğazını, hayatını, gerektiğini, etrafı, yüzüğü, bunu, yılanı, öğüdü, elbiselerini, zorbalığı.
- (18. A.): zilini, çamı, sapını, seni, onu, ateşi, kuzuları, sopayı.

(19. A.): ağzını, başını.

(20. A.): ayaklarını, dirhemi, kantarı.

#### 4.1.11. Formeller

Masalın bünyesinde muayyen vazifelere ve muayyen bir şekle sahip olan kalıplaşmış ifadelere *formel* denir (Bakırcı, 2010, s. 79). İncelediğimiz masalarda formeller şu başlıklar altında ele alınmıştır:

1. Başlangıç Formelleri

2. Bağlayış Formelleri

3. Bitiş Formelleri

##### 4.1.11.1. Başlangıç Formelleri

Masalın asıl olaylarına geçmeden önce anlatıcının dinleyenleri masalın sihirli dünyasına hazırladığı sözlerdir (Karadavut, 2006, s. 12).

##### **Kırgız Hayvan masalarında Başlangıç Formelleri:**

(1. K.): Bir күнү түлкү куйруğun bulatıp, тилин салландатıp келе çatıp calgыз ayak colun tamamında catkan koydun куйруğun көрүп кубаруп кетти.

(2. K.): -

(4. K.): - Bir күнү korkup iyinde cata berip kantip күн көrem.

(6. K.): -

(13. K.): İlgeri-ilgeri bir kuş cıgaçtın başına uya salıp eki balapan çıgarat.

(14. K.): -

(16. K.): -

(19. K.): -

##### **Anadolu Hayvan Masalarında Başlangıç Formelleri:**

(1. A.): -

(2. A.): -

(3. A.): Bir varmış, bir yokmuş, çok eski zamanlarda, akıllı bir kedi varmış, bu kedi günlerden bir gün çevredeki farelere haber göndererek “ Bütün farelerle helalleşmek istiyorum” demiş.

(4. A.): Geçmiş zamanlarda, bir ormanda çok zalim bir aslan yaşarmış.

(5. A.): Bir varmış bir yokmuş. Çok eski zamanlarda bir karga ile bir keklik varmış.

(6. A.): Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde galbur saman içinde, dilki paşanın birisi bir gün bir obruğun başına oturmuş.

(7.A.): -

(8.A.):

(9. A.): Günlerden bir ilkbahar sabahı tilki, ormanda yaptığı yolculuktan dolayı çok acıdır.

(10. A.): Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir keçi ile onun üç yavrusu varmış.

(11. A.): Bir varmış, bir yokmuş... Vaktin birinde bir bıldırcın varmış.

(12. A.): -

(13. A.): Günlerden bir gün, bir kurbağa ile fare arkadaş olurlar.

(14. A.): Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir cırcır böceği varmış.

(15. A.): Bir varmış, bir yokmuş... Birbokböceği varmış.

(16. A.): Bir varmış bir yokmuş vaktin birinde bir yıldız türemiş Yıldız Dağlarında...

(17. A.): Bir zamanlar dağın tepesinde bir ağaca yerleşmiş bir karga vardı.

(18. A.): Bir varmış, bir yokmuş. Bir tilki varmış kuyruğunda zili varmış.

(19.A.): Günlerden bir gün, bir tilki ile kirpi arkadaş olurlar.

(2. A.): -

#### 4.1.11.2. Bağlayış Formelleri

Masala konu olan esas durumlara, konulara yer verilir, bir konudan başka bir konuya geçilir (Oğuz, vd., 2015, s. 156).

##### **Kırgız Hayvan Masallarında Bağlayış Formelleri:**

(1. K.): -

(2. K.): Kündördün birinde adatınca cortup kelatıp, karışkır kanatı sıngan Karçığaga kezikti.

(4. K.): -

(6. K.): -

(13. K.): Bir ookumda Zeynep menen Küküktün ata- enesi kelip, Küküktün cardan kulap ketkenin ugup, artınan izdep cönöşöt. Oşol boydon alarda carakaga tüşüp cım bolbu.

(14. K.): Oşentip ak ulak menen kara ulak eköö toonun eteğine kalıp, eki cagın karaşa eç nerse cok, cımcırt.

(16. K.): -

(19. K.9): -

##### **Anadolu Hayvan Masallarında Bağlayış Formelleri:**

(1.A.): Bir de bakar ki ne görsün, köşede bir küp helva ile bir küp yağ duruyor.

(2. A.): -

(3. A.): Günler böylece geçip giderken tavşana sıra gelir.

(4. A.): Günlerden bir gün keklik gezmeye çıkar.

(5.A.): Aradan birkaç gün daha geçmiş biraz daha yolculuk etmişler.

(6. A.): -

(7. A.): -

(8. A.): Gölgede yatmakta oldukları bir gün çan sesleri duyar gibi oldular.

(9. A.): -

(10. A.): Günlerden bir gün kurt, Şengülüm, Şüngülüm, ve Mengülüm'ü yemeye karar verir.

(11. A.):Günün birinde de çalılara süre süre göğsünü, karnını kanatmış ve sürüne sürüne gene oraya gidip kızgın güneşin altına yatmış ölü gibi.

(12. A.): -

(13. A.) Günlerden bir gün fare kurbağanın yanına giderken bir karga bunu görür.

(14. A.):Aradan birkaç gün geçince, Komşulardan karıncaya: “ Geçen dünürleriniz gelmişti ne cevap verdin” diye sorar.

(15. A.): Bir gün Beyoğlu'nun davulları çalmaya başlamış.

(16. A.): Günlerden bir gün kurt sarı öküzü kenara çekmiş.

(17. A.): Bir gün ıstakoz balıkçıla yalnız olduğunu kendisini de o ırmağa götürmesini söyler.

(18. A.): -

(19. A.): -

(20. A.): -

#### **4.1.11.3. Bitiş Formelleri**

Masalın sona erdiğini bildiren formellerdir (Karadavut, 2006, s. 14).

#### **Kırgız Hayvan Masallarında Bitiş Formelleri:**

(1. K.): Şattanıp ırdap, cele-cortu cürüp ketti.

(2. K.): Aç köz açka kırışkır ölüp tınıptır deşet.

(4. K.): Oşentip, koyon amal menen arştandı öltürüp, “anık makoo tura” dep sekirip colgo tüş-tü.

(6. K.): -

(13. K.): -

(14. K.): Çoba:“Caraysın ak ulağım, appagım, ak ulakamak dep mazaktağandardınözdörü akmak” dedi da ak ulaktı kuçaktap boruna kıstı.

(16. K.): Oşentip kuyruğuna açuulanıp, anın cazasın berem dep, an koo tülkü taygandarın cemi boloptur.

(19. K.): Oşentip kuu tülkünün oyuna tüşünböy bürküt böödö ölgön eken.

### **Anadolu Hayvan Masallarında Bitiş Formelleri**

(1. A.): Böylece ev tilkiye kalır ve sıcak evde rahat rahat kışı geçirir.

(2. A.): Hepsi birlikte, kurdun topladığı hayvan leşlerini yerler, sonra herkes kendi evine gider.

(3. A.): Kedinin önünden bir daha geçmediler o da açlıktan öldü.

(4. A.): Böylece kendi aksini başka bir aslan zannederek suda boğulur ölür, diğer hayvanlar da tavşanın yardımıyla bu zulümden kurtulmuş olur.

(5. A.): Karga bakar ki bundan sonra keklığı ikna etmek çok zor olacak, o da tekrar çöplüklere döner.

(6. A.): Böylece ayı ile dilkinin masalı sona ermiş.

(7. A.): Bunun üzerine tosbağa ile yengeç aralarında harmanı paylaşmışlar.

(8. A.): Bir zongurdadı, iki zongurdadı, sonrası belli tabii, Eşek uçurumu boyladı.

(9. A.): Böylece kurnaz tilkinin yaptığı kötülük kendine döner.

(10. A.): Bundan sonra kurt korkusu olmadan rahat rahat yaşarlar.

(11.A.): Bildircin da tüye, teleğe gelen yavrusunu yuvadan uçurup yeşil muradına ermiş.

(12.A.): Peygamber iftiraya uğradığını anlamış ve ötekileri kovarak bülbülü yanında alıkoymuş.

(13. A.): Eş eşini bulamayınca günler kötü geçer.

(14. A.): Cıdırböceği, annesine “ Gel anacığım tuz torbasını başına takar, dağ başına çıkar, yeşil çamların arasında keyfime bakarım” der.

(15. A.): Beyoğlunun düğününe gidiyor yiyip içip keyfine bakıyor.

(16. A.): Eee bu dünyada eden bulur, bunlar da ettiklerini bulmuş.

(17. A.): Yılanı öldürüp mücevheri delikten alırlar. Zekâ ve güç zorbalığı önlemiş olur.



(18. A.): Tilki de zilini almış çamdan yoluna devam etmiş.

(19. A.): Tilki: “Bir daha seninle arkadaş olmayacağım” diyerek başını alır gider

(20. A.):-

#### **4.1.12. Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarının Dil ve Üslup Yönünden Karşılaştırılması**

Çalışmamıza araştırma konusu olan masallar, derleme masallar olmayıp yayımlanmış masallardandır. Bu sebeple konuşma dilinin etkileri masallarda çok az görülmektedir. Kırgız ve Anadolu masalları genel itibariyle dil ve üslup yönünden birbirine benzemektedir. Her iki milletin masalları genel olarak nesir biçimindedir. Masallarda dil unsurları ve intak sanatı hâkim olmakla birlikte: Deyimler, ikilemeler, ünlem cümleleri, zaman, hal ekleri ve formeller Anadolu masallarında daha çok görülmektedir. Bu manada Anadolu masallarında daha sanatlı bir dil ortaya koyulmuş Kırgız masalarında ise daha sade bir anlatıma gidilmiştir. Zaman açısından bir karşılaştırma yapmak gerekirse Anadolu masallarında duyulan geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve geniş zaman hâkim iken Kırgız masallarında, duyulan geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman hâkimdir. Burada öne çıkan faktör şudur: Toplumların yaşadığı coğrafyalar, iklim çeşitliliği ve kültürel etkileşim dili etkilemekte ve kullanım farklılığı yaratmaktadır.

## SONUÇ

Masallar, insanlığın var oluşundan beri süregelen, bulunduğu toplumun kültür süzgecinden geçerek gelişen, içinde insan, hayvan, dev, cin peri gibi varlıkların yer aldığı, gerçek veya olağanüstü konuları içiren, en eski edebi türlerden biridir.

İnsanın gelişim aşamasında masalların işlevi çok büyüktür, bu dönemde birey, dinlediği masalların eğiten ve öğüt veren tarafı sayesinde iyi ve kötü davranışları ayırt edip kişiliğini şekillendirir. Bu da bireyin davranış oluşumu sırasında güzel alışkanlıklar kazanmasına vesile olur. Özellikle, toplumların değer yargılarının gelecek kuşaklara aktarılmasında ve çocuk eğitiminde masalların üstlendiği rol yatsınamayacak kadar büyüktür çünkü eşyalar ve çeşitli ifadeler masalarda çocuğun anlayabileceği seviyeye indirilerek onun iç dünyasına giden kapıları aralar. Çocuğun doğrudan anlayamayacağı kavramlar masalların içindeki mesajlar yolu ile onun bilincine iletilir.

Bu sayede çocuk muhakeme yeteneği kazanarak, iyi ve kötü davranışları, sevmeyi, sevilmeyi ve saygı duymayı öğrenir. Bununla birlikte tarihin sayfalarından süzülerek gelen dil özelliklerini ve kelime yapısını sözcük hazinesine katarak dilin daima canlı kalmasını sağlar.

Bu minvalde Kırgız Türkleri ve Anadolu Türkleri aynı kültürün farklı renklerini barındıran iki millettir. Her iki toplumun masal kültürü üzerinde yapılacak olan karşılaştırmalı bir araştırma, kültürler arasındaki benzer unsurların ne kadar da çok olduğunu ortaya çıkaracaktır. Bu sebeple Anadolu ve Kırgız masallarını karşılaştırmalı ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Biz de bu eksiği görerek coğrafyaları çok uzak ama yaşayış şekilleri aynı olan iki milletin masal kültürü üzerinde araştırma yapmaya karar verdik ve kahramanları ve karakterleri tamamen hayvanlardan oluşan masalları çalışma alanımız olarak belirledik.

Bu tezi yazarken çalışmamızı konusuna göre sınırlarındandık. Çalışmamızın sağlam verilere dayanması için inceleyeceğimiz masalları yayınlanmış kaynaklardan seçtik ve masal araştırmalarında milletlerarası uygulanan masal metotlarını esas alarak, masalarda belirlenen unsurları inceledik. Unsurlar arasındaki farklı ve benzer yönleri ortaya çıkardık.

Çalışmamızın ilk bölümünde, masal kavramı, masalın kaynakları ve sınıflandırma çalışmaları, hayvan masalının kavramı, özellikleri, yazılı ve sözlü

kaynakları hakkında bilgiler verdik, alanda yapılan akademik çalışmalarını kısaca tezimizde belirttik. İkinci bölümde ise, Kırgız ve Anadolu masallarına ait olmak üzere 40 adet hayvan masalını inceleyerek motif sırasını ortaya koyduk.

Çalışmamızın üçüncü kısmında masalların içerikleriyle unsurlarını ele aldık. Bu bağlamda hayvanları vahşi hayvanlar, evcil hayvanlar, kuşlar, sürüngenler ve diğerleri olmak üzere gruplara ayırarak inceledik. Daha sonra masallarda kullanılan tema, mekân, eşya ve yiyecekleri gruplandırarak karşılaştırdık, masalların farklı ve benzer yönlerini ortaya koyduk.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde ise masalların dil ve üslup yönünü ele alarak yedi kategori belirledik. Bu bağlamda masallarda geçte deyimler, ikilemeler, ünlem cümleleri, zaman ve intak sanatı, hal ekleri ve formellerden örnekler vererek karşılaştırmalı bir çalışma yaptık. Ortaya çıkan sonuca göre ise Anadolu masallarının dil ve üslup açısından daha çok özellik barındırdığını belirledik.

Yukarıda verdiğimiz bilgiler doğrultusunda elde ettiğimiz bulgular, her iki kültürde de pek çok özelliğin ortak olduğunu göstermektedir. İki kültüründe inanç geçmişinin aynı olması ve ekonomik geçimlerinin hayvancılığa dayanması buradaki en büyük faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Masallardaki kahramanlar, tema ortaklıkları, mekânlar ve yiyecekler çok benzerlik göstermekle birlikte, masallarda kullanılan eşyaların büyük oranda farklılık gösterdiğini belirledik.

Bu alanda yaptığımız çalışma, ilk olması açısından alana katkı sağlayacağına Kırgız ve Anadolu sahası masal araştırmalarındaki eksik olan açığı bir nebze de olsun kapatacağına inanıyoruz. Ayrıca, her iki kültür arasındaki masal metinlerinin tanıtılmasına ve kültürel bağların perçinleşmesine etki edeceğini düşünüyoruz.

## EKLER

### Masalların Kırgızca Metinleri

#### BİRİNCİ MASAL

##### TÜLKÜ MENEN KARIŞKIR

“Bir künü tülkü kuyrugun bulaktatıp, tilin salañdatıp, een cerde kele catıp, calgız ayak coldun tamanında catkan koydun kuyrugun körgöndö kubanıp ketti. Ani tegerene karap, salıp koygon kapkandı kördü da, şilekeyin çuurtup, emne kilaarın bilbey turup kaldı. Aşgıça celip - cortup karışkır keldi. Tülkü cagaldanıp:

- Kake, keliniz, keliniz, kuyruktan köp cep koyup may kekirip turam. Aldağını sizge saktap koydum, - dedi.

“Astında kapkan bolbosun?” dep şektengen karışkır ancılık köñülsünböy mıkçıya tigildi.

- Keede uşintip kekireyip kalasız... cebeseniz özüm üygö alıp keteyin, - dep tülkü bayagi may kuyrukka tap bergende, karışkır tülküdon murda ozunup sugunmak boldu ele, tumşugu kapkanga çabilıp kaldı. Kuyruk çetke ırgıdı. Tülkü anı ilip aldı da:

- Cat, böörü ake, cabışıp, Kapkan menen kabışıp! Erten erte uşerden, Eesi menen tabışıp, - dep şattanıp irdap, cele corto cürüp ketti.”(Aslan vd., 2017, s. 61).

#### İKİNCİ MASAL

##### AÇ KARIŞKIR

“Çoñ suunun boyun ceke eelep, oşol cerde oyuna kelgendi kilgan, colukkandı titip cep mookum kandırgan kök cal boluptur. Oşol su unun boyun eelegenine elüü cıl bolot. Birok topuk kılıp toyboy, akırı “aç karışkır” 122oyun atka konuptur.

Kündördün birinde 122oyunca122 cortup kelatıp, karışkır kanatı sin gan Karçigaga kezikti. Anın kubanışı koynuna batpay:

- Oy Karçiga, iras bolbodubu aç elem, emi seni ceym!- deyt.

- Emne üçün, Kake. Emne künöö kıldım?- dep surayt Karçığa. : - Senin künööñ ele uşul, 123oyunca123 coluktuñ. Kursagim açka, tappadım senden başka,- dedi tilin salañdatıp, şilekeyin agızıp.

- Anday kalba, Kake. Meni cegeniñ menen karınıña kak, cumu ruña cuk bolboym. Karap körsöñ arkaygan gana söögüm turat. Min dan arı 123oyunc, teetigi döbödü uzundugu bir kulaç çuçük catat. Oşonu ceseñ 123oyunc toyboysuñbu?- dedi Karçığa.

- Senin aytkanıñ da iras,- 123oyun karışkır cortup döböğöyğıp bar dı. Karşığa aytkanday ele bir kulaç çuçük catkan eken. Kubanıp:

- Oy, Uzun Çuçük, 123oyu cettim çurkap uçup, azır seni ceym! – Emne üçün ceysiñ, Kake?- dep surayt Çuçük.

- Kursagim açka, buyurbaptır senden başka,- 123oyun Karışkır tilin salañdatıp, şilekeyin 123oyunc.

- Cook, Kake, meni cegeniñ menen tişiñe tigin da bolboym. An dan köröö teetigi kirdi 123oyun, ak ulak oynop cüröt. Oşonu ceseñ, ulak tin eti kapşıtuñdı çigarbaybı! Munu ukkanda karışkır içinen kımıñday tüşüp, celip-cortup kır di aşıp, ulakka kanday cetkenin özü da bilbey kaldı.

- Oy, Ulak, men seni ceymin! – Emne üçün?- dep suradı Ulak. – Kursagim açka, buyurbadı senden başka!

- Cook, Kake, meni cebe. Körçü kanday arıkmin, etim kök caşık, kanım bolso bir kaşık. Meni cegeniñ menen toyboysuñ. Minabul to onun arı 123oyunca çoñ kara Eçki cüröt. Al semiz, oşonu ceseñ cırgabay-.. siñbi- dep ulak çebelenip can-alı kalbadı.

Karışkır buga da makul bolup, dan salgan boydon toonu aşıp, çoñ kara Eçkige cetip bardı.

- Oy, Eçki azır men seni ceymin!- dedi Karışkır.

- Emne künööm üçün ceysin?- dep suradı Eçki. – Kursagim açka, buyurbaptır senden başka.

- Men bir cegenden çıkpaym, 123oyun da tamak izdeysinbi anan.. Andan körö teetigi özöngö 123oyunc, çoñ boz Bee batakkı tigilip catat. Ani ceseñ üç-tört kündük ookat bolboybu,- deyt Eçki.

- Senin aytkanıñ akıl eken,- 124oyun aç Karışkır cele-corto özön boylop cetip bardı. Beenı körgöndö közü kızarıp, çilekeyi agıp, emi munu cebesem bolboyt, dep süyündü.

- Oy, Bee, men azır seni ceymin!- dedi Karışkır. – Emne üçün ceysiñ?- dep suradı Bee. – Kursagim açka, buyurbaptır senden başka.

- Boluptur emese,- 124oyun Bee makul boldu. – Obolu meni batak tan çigarıp, anan cegin da...

Karışkır makul bolup, çoñ beeni bataktan 124oyu çigardı. Anan tişin arsaytıp, tilin salañdatıp beeni cemekke tap koydu.

- Tokto, karışkır, sen obolu menin artki tuyagıma 124oyunca kim 124oyunca124 cazıp koyup, anan ceseñ dele cetişesiñ,- dep Bee tuyagin toz du.

Karışkır aga makul bolup, tuyagına kat cazıp catkanda, Bee kelti rip turup karışkırdı tumşukka tepti da, özü oyun salgan 124oyunca cö nöp ketti. Aç karışkır sendirektep ordunan turup, kan calagan başın mikçip, armanın aytat deyt:

“Karçigani cebegen, kayran başım. Kulaç çuçük cebegen, kurgan başım. Ak ulaktı cebegen, añkoo başım. Kara eçkini cebegen, katkan başım. Balçıktan baytal suurgan, balban başım. Tamanına kat cazgan, moldo başım. Tars ettire teptirip, Ölüp kala cazdagan, Oo-olda kurgan başım! Bee tepken baş soo kalçubu, bat ele kabıldap, köp uzabay bayagi aç köz açka karışkır ölüp tınıptır deşet”(Karadavut, 2006, s. 153,154).

## DÖRDÜNCÜ MASAL

### ARSTAN MENEN KOYON

“Kalın tokoydun çetindegi karaganduu cerde bir koyon çaşap, korkoktugunan kazıp algan iyininen alıs çıkçu emes. Bir küni: “Kor kup iyinde cata berip kantip kün körem. Atasının körü, bir baatır bo lup köröyün”,- dep oylodu da, oşol zamat iyinden çıktı. Eki cagın ka ranıp, tişterin arsaytıp, cündörüin ürpöytüp tak mañdayında turgan arstandı körö koydu da, korkkonunan bir orunda katıp kaldı.

Arstan koyondun canına kelip:

- Bakırañ közüm, kolgo tüştüñ-ee! Emi seni ceyin,- dep tişterin kaçıratıp, eki çaynap, bir cutçuday boldu. Koyon baykuş esin cıyıp kantip kutuluştun amalın izdedi. Akırı arstanga:

- Kadırluu arstan, ceseñ cegin, birok ayta turgan bir sıırım bar,- dedi.

- Anda tezireek aytıp kal!

- Sen ötü küçtüñ, aga toluk işenem, birok teetigi kudukta sen den da çoñ, senden da küçtü bir arstan bar. Al baya küñü seni ceymin dep açuulanıp catkanın ukkan bolçumun. Obolu oşogo bir betteşip kör. Senin küçündü da körüp kalayın, men kayda kaçmak elem, anan dele ceysiñ, Sırttanım,- dep calooruy karayt.

Özünön küçtüü candi ukkan arstan çındap açuulanıp:

- Kana, menden küçtüü arstandı körsötçü? Al kaysi cerde? Eerçi tip bar!- dep koyongo buyruk kıldı.

Koyon arstandı tereñ kudukka eerçitip barıp: - Uşul kudukta... Özüñ karap körsöñ,- dedi.

Arstan kudukka eñkeyip karap, özünün sölokötün suudan kördü da:

- Men uşul saksaygan arstandan kantip ele kem kalayın! Kana, karmaşıp körölü!- dep açuusu menen kudukka sekirip tüşöt. Suuga barıp şalp etip tüşüp, tumçugup ölot.

Oşentip, koyon amal menen arstandı öltürüp, “anik makoo tura” dep sekirip colgo tüş-tü.”(Karadavut, 2006, s. 100).

## ALTINCI MASAL

### AYUU MENEN ÇİRKEY

“Döbödöy bolgon çon ayuu muştumday bolgon koendu karmap alıp, eç cazigi cok baykuştı kulagınan çoygulap kiynayt. Ölümgö cetkirbese da, esin oodarganga çeyin alparat. Oşondo canı keyigen koen:

“ Kulak cazılaar, közdün caşı kurgaar, birok uşunça korduk körö turganday emne cazigim bar! Ayuu tokoydogu andardın çonu, küçtüüsü, karışkar menen tülkü aralarından kil ötpögön isik dostor. Emi men kimge barıp korgoloym.” dep arman kılat.

*Oşol ubakta kalın kemiş içinen:*

*“Mana korgolo!” degen bir abdan içke ün çın ete tüşöt. Koen közüünün kıyığı menen akırın karasa, ün çigargan çirkey eken.*

*- “Sen meni korgoy alasinbi? Ayuu andardin çonu, küçtüüsü, sen bolso kiçinekey çirkeysin. Senin kolundan emne kelet?” deyt koen.*

*“Oo, colun, bolgur dese! Men oşol küçtüü degen ayuundu uktatpay küünü-künü tinçin ketirüügö caraymin. Oşonu bilbeysinbi?” Oşentip caydın aptabında tokoyda çabittap cürgön ayuu canın koergo cer tappadı. Tinçi ketip, büldürköndün calbıragının üstünö dem alayın dep catsa, kulagının tübünön izin-n, izin-n degen dabış çigat. Ayuu çirkeydin dabışın ugup, taaniyt. Çirkey emi ayuunun muduna kelip konup, kanılcarına kirip ketet. Ayuu çıdabay küçünüün bardağınça aldınkı kolu menen murdun urgulap, cerge oonalaktap esi ooyt. Dinildagan çirkeydim ünü kulagınan ketpeyt. Ayuu andan cüröksüp korkup, “Emi kaysi cerime konor but cagında ızılap cürüp, bir kezde in-cinsiz cok bolup ketet.*

*“Aa, çirkey uçup ketti go” dep oyloguça bolboy ayuun kulagının tübünö kono kalıp “tiz” ettire çagıp alat. Ayuu közünön ot çagılıp, ordunan tura kalat. On kolu , menen kulagın kagıp, önkölöndöp kaçıp cönödü. Çirkey tokoydu kıldırıp, butak, badaldardı koyboy tintip binıldap ayuunun artınan tüştü. Zinildagan çirkeydin ünü ayuunun alapayın taptırbayt.*

*Cügürüp oturup bir cerge kelgende ali ketken ayuu es algısı kelp, başın badalga cölöp uktap ketse tüş köröt. Tüşündö tokoydun içinen aarının uyugun taap alat. Aarının uyugundagi balga butun sala bererde “zın-n, zin-n” degen ündü dagı ugat. Bayağı çikekey ayuunu dagı kuup cönöyt. Közü umaçtay açılıp, zımırılıp kaçıp cönöyt.*

*Ayuu kañçalık kaçsa da çirkey tinçtik berbedi. İzıldap ızıldap kelip kayradan cok bolup kalat. Ayuu şektengendey tinşap turup cangak cigaçının tübünö caşırınat. Bir azdan son kiynalgan şorduu közün cuump ürgülöp ketet. Birok çirkey murdagiday ele ızılap ayuunun canın cay aldırbay tan atıp küün çıktı. Uypalanıp tüktyüyüp, tünü boyu uktabagan neme sendelip kele catsa, çirkeydin ızıldagan ünü kulagina kayradan uguldu. Al selt ete tüştü.*

*Alistan baykap turgan koen çirkeyge:*



“Caralsın, kayranım!” dep közünön caşı çıkkança küllüp iraaızı bolup çirkeyge irakmatin aytip catti. Çirkey bolso ayuuga:

“Koendun küyöörü cok dep oylogonsun go. Emi baatır akesi, aga korduk körsötkönündü koygun. Eger koyboson, ayandı ketirip, bul düynödön titinip cürüp ötösün!” dep korkutup, anan ızıldap uçup ketiptirdeyt.”(Bakırcı, 2010, s. 513).

## ON ÜÇÜNCÜ MASAL

### KÜKÜK MENEN ZEYNEP

“İlgeri – ilgeri bir kuş cigaçtın başına uya salıp, eki balapan çigarat. Al balapandarının birinin ati Kükük, ekinçisinin ati Zeynep eken. Balapandar bat ele çojoyup, uyadan uçuuga cakındap kalat. Uçup ketüü aldında Kükük menen Zeynep dayardık körüp, almak - salmak kanattarın küülöp, maşıga baştayt.

Bir küünü Zeynep kanattarin küülöp bütüp, - orduna kelip catkan çoş, Kükük uyanın kırına çıgıp talpına baştayt. Oşentip catıp Kükük kulap ketet da ankildek atıp oturup cerdin tübündögü carakaga kirip ketken eken.

Uyada kalgan Zeynep bir tuuganına kantip cardam bererin bilbey çıyıpıyı çıgıp çırkırıp kala berdi. Kükük oşol boydon dayınsız cogoldu.

Bir ookumda Zeynep menen Küküktün ata – enesi kelip, Küküktün cardan kulap ketkenin ugup, artınan izdep cönöşöt. Oşol boydon alar da carakaga tüşüp cim boldu. Bir neçe küün uyada calgız “Kükük” dep sayrap oturup, akırı Zeynep da uçup ketet. Oşol kündön uşul küngö çeyin Zeynep bir tuuganın çakırıp “Kükük” degen boyunca cüröt eken. Al emi Kükük bolso, cer aldında caşap, cer üstündö kalgan bir tuuganı Zeynepti saginganinan “Zeynep” dey beret eken. Alar birin biri izdep, ün alışıp sayrap, colugarına cakın kalganda taş atıp ketet eken da, cer aldındagısı “erteş izdeyinçi” dep kaşanday tüşöt. Al emi cer üstündögüsü bolso, “keç kirip, taş atsınçı” deyt eken da eköo teş tabışalbay cüröt imiş.”(Arslan vd., 2017, s. 56).

## ON DÖRDÜNCÜ MASAL

### EKİ ULAK

“Ak ulak menen kara ulak arı cügürüp, cügürüp, tak sekirip ıylaktaşat. Bir cagında kalın badal, ekinçi cagında kalın tiken, eç kaday koy-eçki körünböyt.

“Sen ak ulaksın, til ukpagan akmaksın! Meni arı-beri süyröp cürüp, akırı adaştırdın. Emi canın barında enebizdi tap.” deyt karası.

Kara ulak bir kün murun tuulgan. Denesi çımır, mandayında çun-cumuru eki müyüzü bar. Ak ulaktı, boorum dep, can tartçu emes. Kiçine ele bir deme bolso; “Ak ulaksın, akılı çok akmaksın” dep şıldındap açuulana müyüz matap, böyrök talaştıra süzüp da ciberçü. Kara ulak calakor, ak ulak cakin kelse ele; “Minabu cerdin çöbün cep koydu” dep gana turat. “Ay ak ulak, akmak, canın barda tüş teymın, basdeymin!” dep kara ulak sekirdi. Ak ulak arı oylonup, beri oylonup, zirek nemenin baskan turgan cerleri esine tüşüp, berkige kayrıldı.

“Uzap ketken koydu kantip tababız. Balkim toonu aşıp cayloogo barıp kalgan çigar. Cayloogo coltaap baruu kiyin bolso da, col izdep köröyün. Saga aytayın degenim, eçki menen eregişpegin, menin aytkanımdı iştegin. Munu atkarbasan adaşıp ölobüz.” dedi. Ak ulaktın “Ölobüz” degen sözün ukkan kara ulaktın üröyü uçtu. Kara ulak kaçta tentek bolgonu menen, ak ulaktın tilin aluuga ubada berdi. Ak ulak col baştap aldiga tüşöt. Kalın çöptü capırıp, aldınan an, taş çıksa sekirip ötüp cürüp oturuştı.

Oşentip ak ulak menen kara ulak eköotoonun etegine kelip, eki cagın karaşa eç nerse çok, cimcirt. Anan kapısınan aldırınan bir tülkü çiga kalat da, coypularıp:

“Özün, appak, suluu ulak ekensin, agan da kelişken neme tura.”

“Çarçap kalgan çigarsınar bizdin üygö barıp daam sızıp ketkile. Menin dagı silerdey eki balam bar, birge oynop, kumarınardi cazıp es alasınar.” dep, içinen bolso “Ak ulak kiçinekey eken, ebin taap cep alayın.” dep niyeti buzulat.

Ayta turganın murdatan oylap koygon ak ulak:

“Tükö, tetigi döbönün çokusunda, kara taşın astında bizdi karışkır kütüp oturat. Al kara ulak eköobüzdü konokko çakırgan, sizdi cerçip ketkenibizdi körsö açuusu kelet go, kaşakendin kaarı katuu ekenin bilesiz. Eger kaalasanız özünüz dele biz menen barınız.”

*"Carayt, carayt. Siler aldiga bara bergile. Men artınardın cetip barıp kalam."*  
*dep tülkü kuuluk kılıp kalıp kalat.*

*Andan arı eki ulak ketip baratışkanda aldılarının kök cal karışkır karşı cigip, oozun araanday açıp, tigilerge tap beret çin ele karışkırdı körgön tülkü sayga kire kaçat.*

*"Kardım açıp kurkuldap kelattım ele, minday cakşı boşorbu. Men silerdi ceymin." deyt karışkır ulaktarga tap berip. Anda ak ulak:*

*"Kaşake, tetigi döbönün tuu çokusunda, kara taştın tübündö bizdi arstan kütüp catat. Al toodogu cortup cürgön kayberenderge uçkan kuş, aybanattarga padişa bolup keçee ele keliprir. Erten meninki tamagina eki muzoonu, tüşkü tamagina eki ulaktı, keçkisine eki kozu ceyt eken. Sizdin bul kılıgınızdı bilse, burkan-şarkan bolup açuulansa özünüz cazdın bolup kalbanız. Meyli, bizge baarı bir, ceseniz cey beriniz." deyt.*

*Angıça bolboy kara ulak tilçilindep; "Karışkır, tigiine arstandı karagin. Seni çakırıp catat." dep kıykırıp ciberet. Karışkırdın şaştısı ketip; "Bakbay balaandan, cakpay calaandan." degen boyunca kaçıp cönöyt.*

*Eki ulak, cügürgön boyunca bir toonun başına çığışat. Eki cagin karşsa, toonu böksülüp bir koroo koy cayılıp cüröt. Koydun artında atçan itin eerçitken koyçusu kele catat. Koydu körgöndö kubanganınan eki ulak maarap koe beriştı.*

*Çolpon-ata col baştap kelgen ak ulaktı cerden kötörüp alıp:*

*"Men cilerdi oy-kır koyboy izdep tabalbay koydum ele. Özünördün taap kelgeninerci karaçı. Caraysın ak ulagım, appagım, ak ulakamak dep mazaktagandardın özdörü akmak." dedi da ak ulkatı kuçaktap booruna kıstı." (Bakırcı, 2010, s.727-728).*

## ON ALTINCI MASAL

### KUYRUGUN CAZALAGAN TÜLKÜ

*"Tülkü talaada coylop cürsö, it agitip kuş salgan ançılar körüp kalat. Alar daroo taygandarın agitip, tülkü 129uyr beriştet. Tülkü cantalaşıp kaçıp oturup, baarı bir taygan uzatpasın bilgenden kiyin oşol aradagi çooçun iyinge kire kaçat. Kuday calgan al iyin da boş eken, tülkü tigilerden kutuldum degendey demin 129uyru. Al emi*

*taygandar tülkü baarı bir çigat degendey iyindi tegerektep tura berişet. Biraz es algan tülkü denesin bir sıyra karmalap körüp, anan:*

*“Közüm, közüm, sen emneni kördün?” dep közünön surayt.*

*“Men bolgon okuyanın baarin körüp turdum. Taygandar cakındap kelip kalğanın körüp, anan daroo uşul iyindi taptım.” deyt közü.*

*“Kulagim sen emne kep uktun?” dep kulagınan surayt.*

*“Ançıldarın kuup kele catkandığı kıykırıktarın, arsızdagan itterdin ünün uktum. Saga alardın cer cargan dabışın bilgizdim.”*

*“Ee, murdum, sen emne kıldın?” dep tülkü murdunan suradı. “Men itterdin konursugan citin sezip, saga bildirdim.” deyt. “Buttarım, siler emne kıldınar?” dep buttarınan surayt.*

*“Biz küçübüzdün kelişinçe tez çurkap, itterge cetkirbey, seni uşul iyinge alıp kelbedikbi.” deyt buttari.*

*Alardın cooptoruna maaşırlangan tülkü iraaızı bolup, itterge miyiginan külüp şıldındap oturup, anan 130uyruğu esine tüşöt da:*

*“Ee, 130uyruğun, sen emne kızmat kıldın?” dep andan surayt.*

*“Men baarınardın artınarda kele 130uyruğ. Taygandardın tili çala-çarpıt tiyit öttü. Oşondo korkup ketip, artkı eki butundun ortosuna kire kaçtım. Cürögüm tüşüp kaldı.” dep coop beret.*

*Kuyrugunun coobuna naarazı bolgon tülkü abdan açuusu keldi.*

*“Sen maga koldoo kılıştın orduna cantalaşıp çurkap kelatkan buttarıma toskool bolgon turbaysınbi. Senin oyun aram turbaybı. Maga minday müçönün keregi emne? Oşonduktan seni azır ele itterge salıp berip, akendi taanitayın!” dep artı menen cılıp, 130uyruğun içinden çıgarip bultaktatat. İyindin oozunda andıp turgan taygandar daroo kuyruktan tiştep tülkünü iyinden suurup çığışat da, bir zamatta alkımdap öltürüp koyup, ançıldardı kütüp kalışat.*

*Oşentip,uyruğuna açuulanıp, anın cazasın berem dep, an koo tülkü taygandardın cemi boluptur.”(Bakırcı, 2010, s. 720-721).*

## ON DOKUZUNCU MASAL

### ALDANGAN BÜRKÜT

“Kuu tülkü coylop cürüp, akarı bir ayıldın cetindegi döbögö tuş kelet. Al döbönün kün batış tarabında momoloy çıçkandardın bir neçe iyini bar eken, anı körüp tülkü kubanıçka batıp, ılayıktuu cer taap oşogo caşınıp catat. Bir maalda küngö kaktanganı çıkkın çıçkandar biri birine kabar bergensip çiyıldeşip catıp sırtka çığışat. Uşunu ele kütüp turgan kuu tülkü bir eki sekirüü menen eki çışkandı karmap cep kursagın kam paytıp emi özü küngö kaktanıp catkanda arki döngö çiga kelgen bür kütçü daroo tülkünü körüp, kolundagi bürkütün koyo beret.

Kilaktap döñdü aylana kaçkan kızıl tülkünü körgön bürküt anın artınan tüşöt. Bürkütü körgön tülkünün da aylası ketip, kayda kaç a rin bilbey, tuş keldi çurkap oturup eski konuştun orduna tuş kelet. Ari çurkap, beri çurkap baarı bir bürkütön kutula albasiña közü cetip, ay lasın tappay turganda, eski curtun çetindegı kazıktı köre koyup süüyü nüp ketip acaldan araçalap kala turgan nerse tabıldı degendey daroo kazıktı eki butunun ortosuna kipçiy çokçoyup oturup beret.

Kuu tülkünün oyun tüşünböğön er kökürök bürküt bir az biyik tey tüşüp, anan bürkütü karay şuksurulup cönöyt. Tülkü eç kıymıl siz bürkütün zuuldap kele catkan kebetesinen köz albay tura bèret. Bürküt mina çapçıp alarda bult etip kazıktan çiga beret. Kuu menen kelgen algır bürküt kayra kaykıp keterde kazıktın uçu için carıp, oşol cerde mürt ölümögö tuş bolot.

Bürkütün artınan çap kele catkan münüşkördü şıldıñdaganday kuu tülkü çokçoyup tura kalıp, anan ıldıyki tokoydu közdöy zımildap cönöy berdi. Oşentip kuu tülkünün oyuna tüşünböy bürküt böödö öl gön eken.”(Karadavut, 2006, s. 186).

## BİRİNCİ MASAL

### TİLKİ VE KURT (Kırgızistan)

“Bir gün tilkikuyruğunu sağa sola sallayarak, dilini dışarı sarkıtmış bir vaziyette ıssız bir yerde giderken, kimselerin olmadığı bir yolun kenarında bir koyun kuyruğunu görünce çok sevinmiş. Onun etrafında dönerek kurulmuş olan kapıyı görüp ağzından salyalar akıtarak ne yapacağını bilmeden öylece durup beklemiş. O, beklerken o sırada koşarak bir kurt gelmiş. Tilki oturarak beklemiş ve şöyle demiş:

*-Dostum, siz buyurun, ben kuyruğu fazla yemişim. Hep yağ geğirip duruyorum. Bunu da sizin için saklamıştım.*

*“ Bunun altında bir kapan olmasın”, diye şüphelenen kurt kuyrukla pek o kadar ilgilenmeden kamburunu çıkarıp öylece beklemeye başlamış.*

*Bazen çok kibirli davranıyorsunuz. Eğer canınız yemek istemiyorsa o zaman kendim inime götüreyim, diyerek tilki kapandaki kuyruğa yaklaştığında kurt tilkiden önce yetişip kapmak istemiş fakat ağzı kapana kısılmış. Kuyruk ise kenara fırlamış. Tilki oradaki kuyruğu alıp:*

*Yat, kurt abi, yapışarak*

*Kapan ile dövüşerek*

*Yarın erken burada*

*Sahibi ile buluşarak, diye sevinerek şarkı söyleyip oradan uzaklaşmış.” (Aslan, vd., 2017, s. 189).*

## İKİNCİ MASAL

### AÇ KURT (Kırgızistan)

*“Büyük suyun kenarını mesken tutup orada aklına eseni yapan, karşılaştığını parçalayarak yiyip arzusunu kandıran bir bozkurt varmış. O, suyun boyuna yerleşeli elli yıl olmuş, buna rağmen bir türlü istediği gibi doyamamış, bu yüzden de adı” aç kurtta” çıkmış.*

*Günlerden bir gün alışık olduğu üzere dolaşırken kanadı kırılan bir atmaca ile karşılaşmış. Sevincinden yere göğe sığmayarak:*

*“Ey atmaca, ne tesadüf, aç idim, şimdi ne yiyeceğim” demiş.*

*“Niçin kurt ağabey, ne günah işledim?” diye sormuş atmaca.*

*“Senin suçun şu ki, karşıma çıktın. Karnım aç, senden başkasını da bulamadım” demiş salyasını akıtarak.*

*“Böyle yapma kurt ağabey, ben senin dişinin kovuğuna bile yetmem. Bak, zayıflıktan kemiklerim çıkmış. İleri doğru gitsen şu tepede uzunluğu bir kulaç sucuk yatmaktadır. Onu yersen keyfine doyarsın ,” demiş atmaca.*

“Senin söylediklerin de doğru,” diyen kurt koşarak tepeye çıkmış. Gerçekten de atmacanın söylediği gibi bir kulaç sucuk yatmaktaymış. Sevinerek:

“Ey, uzun sucuk, güç bela geldim buraya, şimdi seni yiyeceğim!”

“Niçin yiyeceksin kurt ağabey? Diye sormuş sucuk.

“Karnım aç, senden başka da yiyeceğim yok,” diyen kurt dilini yalayıp salyasını aktırmış.

“Yook kurt ağabey ben senin dişinin kovuğuna bile yetmem. Şu kırı aşsan, orada ak oğlak oynamaktadır. Onu yersen, oğlağın eti gönlüne göre olmaz mı?”

Kurt bunu duyar duymaz içi kıpır kıpır etmiş. Koşarak kırı aşmış. Oğlağa nasıl ulaşacağını kendi de bilmiyormuş.

“Ey oğlak, ben seni yiyeceğim!”

“ Niçin?” diye sormuş oğlak.

“Karnım aç, senden başka da yiyeceğim yok!”

“Yook ağabey, beni yeme. Bak ne kadar ağırım, etim yavan, kanım ise bir kaşık. Beni yemekle doymazsın. İşte şu dağın diğer tarafında büyük bir kara keçi var. O semiz onu yersen tadı damağında kalır,” demiş korkusundan dizlerinin bağı çözülerek. Kurt buna da razı olmuş, neşeli bir şekilde gürültü kopararak dağı aşip karakeçinin yanına varmış.

“Ey keçi, şimdi ben seni yiyeceğim!” demiş kurt.

“Hangi suçumdan dolayı yiyeceksin?” diye sormuş keçi.

“Karnım aç senden başka kismetim yok.”

“Ben sana bir seferlik yemek olurum, tekrar yemek aramaya çıkarsın. Oysa şu nehir yatağına varsan, Orada büyük bir kısrak bataklığı saplanmış durmaktadır. Onuyersen sana üç dört günlük yiyecek olmaz mı? Demiş keçi.

“Senin söylediklerin de akıllıca,” diyen aç kurt, koşarak nehir yatağına varmış. Kısrakçı görünce gözleri kızarıp salyası akmış. Şimdi bunu yemezsen olmaz.” diyerek sevinmiş.

“Ey kısrak ben şimdi seni yiyeceğim demiş!” kurt.

*“Niçin yiyeceksin? diye sormuş kısırak.*

*“Karnım aç, kısmetimde sen varmışsın,” demiş kurt.*

*“Peki, öyleyse, diyen kısırak kabul etmiş. “Önce beni bataklıktan çıkar, sonra ye.”*

*Kurt derhal kısırağı bataklıktan çıkarmış. Sonra dişini bileyip dudaklarını yalayarak kısırağı yemeye hazırlanmış.*

*“Dur! Kurt, sen önce benim arka ayağıma kim olduğunu yaz, biraz sonra yesen de olur,” diyerek arka ayağını uzatmış. Kurt yazı yazdığı sırada kurt onun burnunu şiddetlice tepiverip kaçıp gitmiş. Aç kurt sendeleyerek kan içindeki başını sıkıca tutup hikâyesini şöyle söylemiş:*

*“ Atmacayı yemeyen zavallı başım.*

*Bir kulaç sucuğu yemeyen bahtsız başım.*

*Ak oğlağı yemeyen bahtsız başım.*

*Karakeçiyi yemeyen kaba başım.*

*Balçıktan kısırak çıkararak pehlivan başım.*

*Tabanına mektup yazan molla başım.*

*Gürültüyle teptirip*

*Az daha ölecek olan*

*Ey bahtsız başım!”*

*Kısırağın teptiği baş sağ kalır mı? Açgözlü, aç kurt kısa sürede ölüp gitmiş”*

*( Karadavut, 2006: 153-156).*

### ÜÇÜNCÜ MASAL

#### KEDİ VE FARELER (Kırgızistan)

*“Bir zamanlar bir kedi vardı. Yaşlandı ve fareleri yakalayamaz oldu. Çok üzüldü ve farelerin yanına gitti.*



*“Değerli kardeşlerim, ben artık yaşlandım. Size karşı bir kusurum olduysa affedin. Dostça yaşayalım. Daha sizi yakalamayacağım, denemek isterseniz günde üç kez art arda yanımdan geçin. Gelirseniz sevinirim; benim eskisi gibi olmadığımı göreceksiniz”.*

*Fareler ona inandılar ve günde üç kez onun önünden geçmeye başladılar. Kedi sakın sakın oturuyor, farelerin geçmesine izin veriyordu fakat en son fareyi yakalıyordu. Böylece her gün üç fareyi yiyor, karnını doyuruyor ve seviniyordu. Farelerin başkanı kalkık burunlu ve sivri Burunlu, farelerin azaldığını fark etti. Birinin önde birinin de arkada gitmesine ve sayım yapılmasına karar verdiler. Fareler kedinin yanından geçiyorlar. O da öylece oturuyor ve bakıyordu. Fareler geçtiklerinde Kalkık Burunlu şöyle bağırdı:*

*“Sivri Burunlu neredesin?”*

*“Buradayım, hepsi tamam,” diye cevap verdi. Kedi Sivri Burunlu’ya saldırmadı, farelerin kuşkulandığını fark etti. Aradan birkaç gün geçti. Kedi acıkmıştı. Sonunda sondaki Sivri Burunluyu yakalamaya karar verdi. Tam saldıracakken fare bunu anladı ve deliğine kaçtı.*

*Böylece fareler kedinin onları aldattığını anladılar. Kedinin önünden bir daha geçmediler ve o da açlıktan öldü” (Brudniy, vd., 2017, s. 304-305).*

## *DÖRDÜNCÜ MASAL*

### *ASLAN İLE TAVŞAN (Kırgızistan)*

*“Sık ormanın kenarındaki karanlık yerde bir tavşan yaşarmış. Korkak olduğu için kazdığı ininden uzağa gidemezmiş. Bir gün:*

*“İnde korkuyla yatarak nasıl gün göreceğim? Haydi, şöyle bir kahraman olayım”, diye düşünerek hemen ininden çıkmış. Şöyle bir etrafına bakmış, tam karşısında sivri dişlerini parlatıp tüylerini kabartan aslanı görünce, korkusundan olduğu yerde kaskatı kesilivermiş.*

*Aslan, tavşanın yanına gelip:*

“İşte, şimdi elime düştün, ödle! Seni yiyeceğim”, deyip dişlerini gıcırdatarak iki çiğneyip bir yutacak gibi olmuş. Zavallı tavşan aklını toplayıp nasıl kurtulacağını çaresini aramaya başlamış. Sonunda aslana:

“Kıymetli aslan, yiyeceksen ye; fakat söyleyeceğim bir sırrım var,” demiş.

“O zaman çabucak söyle!”

“Şüphesiz sen çok güçlüsün, buna inanıyorum, fakat şu kuyuda senden de büyük, senden de güçlü bir aslan var. Onun geçen gün, seni yiyeceğim diye öfkelenip dolaştığını duydum. Önce onunla bir karşılaş, senin gücünü göreyim, ben nereye kaçabilirim ki, beni sonra da yiyebilirsin, sırtlanım, diyerek yalvarırcasına bakmış.

Kendinden güçlü bir canlının bulunduğunu duyan aslan cidden kızıp:

“Hadi! Benden güçlü aslanı göster? O nerede? Beni oraya götür,” diye tavşana emir vermiş.

Tavşan aslanı derin kuyunun yanına götürüp:

“Şu kuyuda... Kendin bakıp görsene,” demiş.

Aslan, eğilerek kuyuya bakmış. Kendi yankısını suda görünce:

“Ben şu uyuz aslandan nasıl aşağı kalırım! İşte kapışıp görelim!” deyip kızgınlıkla kuyuya atlamış ve orada boğularak ölmüş. Böylece tavşan kurnazlıkla aslanı öldürüp, “tam bir aptalmışsın”, deyip zıplayarak yoluna devam etmiş” (Karadavut, 2006, s. 101).

## BEŞİNCİ MASAL

### KARGA VE KÖSTEBEK (Kırgızistan)

“Bir gün karga yüksek bir ağacın tepesine kondu ve yuva yapmaya başladı. Bu arada yerin altından köstebek çıktı ve şöyle dedi:

“Karga bu ağaca yuva yapma, rüzgâr ve yuvanı düşürür”.

Karga güldü ve şöyle cevap verdi:

“Sen her zamanki gibi körsün köstebek. Görmüyor musun, bu en yüksek ağaç?”

*Karga ağaca yuvasını yaptı, yavruladı; fakat bir gün şiddetli bir rüzgâr esmeye başladı. Ağaç sallandı ve kırıldı.*

*Ağaç yere yıkıldı, kargayı ve yavrularını ezdi. Bu arada köstebek yerin altından çıktı ve ölmek üzere olan kargaya şöyle dedi:*

*“Benim tavsiyemi dinlemedin, bana kör dedin; ama ben toprağın altında bu ağacın köklerinin çürük olduğunu gördüm. Meğer köküne bakmakta yarar varmış” (Brundny vd., 2017, s. 324).*

## ALTINCI MASAL

### AYI İLE SİVRİSİNEK (Kırgızistan)

*“Dağ gibi kocaman ayı, yumruk kadar tavşanı yakalamış. Günahsız, zavallının kulağından çekerek eziyet etmiş. Öldürmese de aklını başından alana kadar işkence etmiş. Canı yanan tavşan:*

*“ Kulağın acısı diner, gözün yaşı kurur, fakat bu kadar hakarete uğrayacak ne suç işledim! Ayı ormandaki hayvanların büyüğü, güçlüsü; kurt ve tilki ile aralarından su sızmayan iki dost. Şimdi ben kime varıp sığınayım”, diyerek kederlenmiş.*

*O sırada sık kamışların içinden:*

*“Bana sığın!” diye ince bir ses çıkmış. Tavşan yavaşça gözünün ucuyla bakmış ki o sesi çıkaran sivrisinekmış.*

*“Sen beni koruyabilir misin? Ayı hayvanların büyüğü, güçlüsü, sen ise küçücük sivrisineksin, senin elinden ne gelir?” demiş tavşan.*

*“Oo, bahtın açık olsun, endişelenme. Ben o güçlü dediğin ayıyı gece gündüz uyutmadan huzurunu kaçırmaya yararım. Bunu bilmiyor musun?”*

*Böylece baharın sıcağında av arayarak dolaşan ayı, şöyle rahatça dinlenebileceği bir yer bulamamış. Huzuru kaçıp dinlenmek için çilek yapraklarının üstüne yatınca kulağının dibinde ‘vızzz, vızzz’ diye bir ses duymuş. Ayı sivrisineğin sesini tanırmış. Sivrisinek ayının bıyığına konup oradan da genzine girmiş. Ayı dayanamamış, olanca gücüyle, sağ pençesiyle birkaç defa burnuna vurmuş. Yere yuvarlanıp ağlamaya başlamış. Vızıldayan sivrisineğin sesi kulağından gitmemiş. Ayı ondan korkup hadi*

*bakalım nereme konacak diye kımıldamadan uyuyor gibi yatmış. Sivrisinek ayının bacakları tarafında bir müddet vızıldadıktan sonra sesini kesmiş.*

*Sivrisinek, “Aa, sivrisinek gitti galiba” diye düşünmeye başlayan ayıya fırsat vermeden “vızzz” diye kulağının dibine konuvermiş. Ayının gözünden ateş saçılıp yerinden fırlayıvermiş. Sağ pençesiyle kulağına vurarak yuvarlanırcasına kaçıp gitmiş. Sivrisinek dal budak demeyip ormanı dolaşarak ayının peşinden gidiyormuş. Vızıldayan sivrisineğin sesi ayıyı devam etmiş.*

*Koşmaktan bitkin düşen ayı, bir yere geldiğinde dinlenmek istemiş. Baş çalılara düşer düşmez uyuyakalmış. Gözlerini yumar yumaz düş görmeye başlamış. Düşünde ormanın içindeki arıların yuvasını bulmuş. İçerdeki bala kolunu uzatınca vızzz vızzz diye vızıldayan sesi tekrar duymuş. Sivrisinek ayıyı tekrar kovalamış. Gözü fal taşı gibi açılan ayı böğürerek kaçmış”(Bakırcı, 2010, s. 632).*

## YEDİNCİ MASAL

### TİLKİ, KAPLUMBAĞA VE KENE (Kırgızistan)

*“Tilki, kaplumbağa ve kene ortak olup ekin ekmeye karar vermişler. Tilki yaylaya çıkıcı, kaplumbağa ekin bakıcı ve kene de ekin biçici olmuş. Tilki, ekin biçilip ürün hazır olunca yayladan inip: “Bunlara ekinin ne gereği var, bunları kandırıp ellerinden ekini alayım,” diye düşünmüş ve:*

*“Ortaklar! Bu kadar ekinin nesini paylaşıp vakit kaybedeceğiz, haydin yarışalım, hangimiz birinci olursa, ekinin tamamını o alsın,” demiş.*

*Tilki aksakalın teklifini kaplumbağa ve kene kabul etmişler. “Yarışalım” deyip anlaşmışlar yere varıp sıralanmışlar. O sırada kene tilkiye yapışıp kulağına kadar çıkmış. Yarış başlamış.*

*Tilki çeçin kenarına gelip silkinince kene yere düşmüş. Hemen buğday yığının üzerine çıkıp oturmuş. Tilki, “buğday benim oldu,” diye çeçe şöyle bir bakmış ki, kene buğdayın üstünde oturuyormuş. Tilkinin yüreği hop edip:*

*“Ne zaman geldin?” diye sormuş:*

*“Ben geleli çok oldu. Çeçin tepesine çıkıp sizleri gözlüyorum,” demiş kene rahat bir şekilde. Böylece ödülü, küçük olsa da, kene alıp gitmiş. Tilkinin amacı gerçekleşmemiş” (Karadavut, 2017, s.137).*

## SEKİZİNCİ MASAL

### EŞEK İLE ÖKÜZ (Kırgızistan)

*“Evvel zaman içinde bir adam yaşıyordu. Çayı demli içiyor, yağlı koyun eti yiyordu. Çalışkan bir öküzü ve akıllı bir eşeği vardı.*

*Bu adam, hayvan dilinden anlıyordu. Bir gün öküz ile eşeğin konuşmalarını duydu.*

*Öküz şöyle şikâyet ediyordu:*

*“Sen, bizim kadar çalışmıyorsun. Ben ise sabah erkenden başlayıp akşama kadar çalışıyorum. Hem toprağı sürüyor hem de yük taşıyorum. Boyunduruktan boynum yara oldu. Yoruldum. Doyuncaya kadar yiyemiyorum, hep senin artıklarını yiyorum. Sen de bütün gün ahırda duruyorsun. Sahibimize nasıl yaranıyorsun, anlatsana? Seni besliyor. Bir yere gidiyor sonra yine ahıra bağlıyor. Ne güzel hayat! Beni nasıl anlayabilirsin ki?”*

*Eşek buna şöyle cevap verdi:*

*“Hey öküz! Sen her zaman götürdükleri yere gidiyorsun, bu yüzden boyunduruktan kurtulmuyorsun. Beni dinle. İşe götürürlerse yerinden kıpırdama”.*

*“Döverlerse ne yapayım?”*

*“Sabret. Sonra gözlerini kapa hiçbir şey yeme, su bile içme.*

*Sonra dinlenir ve güçlenirsin.”*

*Sahibi ne olacağını beklemeye başladı. Ertesi gün işçiler öküzü işe götürmeye geldiler. Öküz yerinden bile kıpırdamadı, hastaymış gibi yaptı. Sahibine durumu anlattılar.*

*“Öküz hastalandıysa işe eşeği götürün” dedi.*

*Eşeği tarlada sabahtan akşama kadar çalıştırdılar. Sabanı doğru düzgün çekemediği için acımadan dövdüler.*

*Akşamleyin eŖeęi ahıra getirdiler. EŖek ayakta zor duruyordu. Öküz eŖeęin ayakta zor durduğunu görünce yanına geldi ve Ŗöyle sordu:*

*“EŖek dostum nasılsın? TerlemiŖsin, herhalde çok yorulduñ.”*

*Üçüñcü gün yine çift sürmeye götürdüler. Akşamleyin ahıra zor geldi. Öküz Ŗöyle sordu:*

*“EŖek dostum kendini nasıl hissediyorsun? Hiç gücün kalmamıŖ. Tarla sürmek o kadar zor mu?”*

*“Ah dostum! Sürmek o kadar zor değil, beni baŖka bir Ŗey üzüyor. Sana iyi bir akıl verdim. Ŗimdi piŖmanım. Sahibimizin iŖçilere Ŗöyle dediğini duydum:” Yarın öküz iyileŖmezse kasap onu kesip etini satsın. İŖin kötü. Sana yardım edemem. Beni senin yerine kesmezler ki. İnsanlar benim etimi yemiyorlar.”*

*Öküz korktu, titredi ve gözyaŖları ile eŖeęe yalvarmaya baŖladı. “Ne diyeceğimi bilmiyorum. Sana yem getirdiklerinde bolca ye, çok su iç, neŖelice bağır. Sahibimiz iyileŖtięini görsün. Belki o zaman seni kasaba götürmez, böylece ölümden kurtulabilirsin”.*

*Öküz sevindi ve gece bütün yemi yedi. Sabahleyin sahibine öküzün iyileŖtięini söylediler. “Onu götürün, eŖek kalsın.” O zamandan sonra eŖek kimseye öğütte bulunmadı, öküz de iŖten kaçmadı” (Brundny, vd., 2017, s. 322-323).*

## **DOKUZUNCU MASAL**

### **TİLKI VE KARINCA (Kırgızistan)**

*“Tilki ve karınca dost olmaya karar verdiler ve birlikte buğday ektiler. Kurnaz tilki her gün karnının ve baŖının ağrıdığından Ŗikâyet ediyor ve kımızı içmek için yaylaya gidiyordu. Karınca tarlada sabahtan akŖama kadar tek baŖına çalıŖıyordu, hem tarlayı suluyor hem de kazıyordu.*

*Sonunda buğdaylar olgunlaŖtı.*

*Tilki harmandaki dövülmüŖ buğdayları görünce karıncayı aldatıp bütün mahsulü kendisi almak istedi.*

*“Karınca dostum, buğdayı bölmemize ne gerek var? Hadi koşu yarışması yapalım. Kim birinci gelirse o hepsini alsın.”*

*Karınca düşündü ve kabul etti. Yan yana durdular. Tilki kuyruğunu kaldırdı, kulaklarını dikti, bütün gücü ile koşmaya başladı; fakat karınca da ondan geri kalmadı, tilkinin kuyruğuna yapıştı. Tilki harmana geldi, silkindi. Karınca ileriye fırladı. Buğday yığınının üzerine düştü ve oradan şöyle bağırdı:*

*“Hey tilki! Niye geç kaldın?”*

*Tilki şaşırıldı.*

*“Sen buraya ne zaman geldin?”*

*“Çoktan! Dinlemedim bile. Sen ise soluk soluğa kalmışsın.”*

*Böylece tilki yarışmayı kaybetti.*

*Başka bir kurnazlık aklına gelmedi ve gitti. Karınca mahsulleri ambara taşıdı ve rahat rahat yaşadı. Tembel tilki ise kış boyunca aç kaldı” (Brudnyy, vd., 2017, s.310).*

## ONUNCU MASAL

### BAŞKASININ KAFASI (Kırgızistan)

*“Bir gün köpek bülbülü misafir etti. Neyi var neyi yok ikram etti. Ondan bir türkü söylemesini istedi. Bülbül dağlar ve hayvanlarla ilgili bir türkü söyledi.*

*Köpeğin öyle hoşuna gitti ki ağzı açık kaldı, kuyruğunu salladı ve düşündü: “Ne biçim kafası var bülbülün, kafa değil tam bir hazine, kulağı da çok hassas. Tarladaki otun hışırtısını bile duyuyor. Benim böyle kafam olsaydı, kurtların düşüncelerini öğrenir, onların ayak seslerini daha dağların arkasındayken duyardım.”*

*Köpek bülbülden yine bir türkü söylemesini istedi.*

*Bülbül, “Bütün türkülerini söyledim,” dedi.*

*Köpek, “Hayır olmaz. Dünyada o kadar türkü var ki sen yüzde birini bile söylemedin,” dedi.*

*“Elbette sen böyle diyebilirsin; çünkü senin kafan kocaman. Benim kafam da büyük olsaydı, daha fazla türkü söyleyebilirdim.”*

*Kafaları değiştirmeye karar verirler. şerefe birer bozo içtiler ve kafalarını değiştirdiler. Bülbül köpeğin kafası ile yaşamaya başladı köpek de bülbülünki ile.*

*Bir güz gecesinde sahibi köpeğe şöyle dedi:*

*“Koyunları iyi koru, çevrede bir sürü kurt var uyuma!”*

*“Merak etme efendim, şimdi öyle bir kafam var ki kurtların düşüncelerinin önceden hissedebilirim ve öyle bir kulaklarım var ki dağların arkasındaki kurtların ayak seslerini duyabilirim.”*

*Köpek sürünün yanına gitti ve kurtların geldiğini duydu. Havlamak istedi fakat onun yerine ince bülbül sesi çıktı. Köpek kendinden geçti, sinirden neredeyse patlayacaktı bülbül gibi ötüyordu ve kurtlar bütün koyunları yiyene kadar ötmeye devam etti.*

*Sabahleyin sahibi geldi ve koyunların yerine kemiklerini gördü. Köpeğe çok kızdı ve onu kovdu. Köpek üzüntüsünden ağladı ve bülbülü bulmak için yola koyuldu. Bu arada bülbül ormanın üzerinde uçuyordu ve aşağıda duran tavşanları gördü.*

*Tavşanlar, “Bizim cesaretimiz hakkında türkü söylesene ,” dedi.*

*Bülbül dala kondu ve türkü söyleyince havlamaya başladı. Tavşanlar korktular, av köpeğinin geldiğini zannedip kaçıştılar. Bülbül, gölün üzerinde uçarken yüzen ördekleri gördü*

*Ördekler:“Bize bir türkü söylesene, çoktandır sesini dinlemedik.” dedi. Bülbül yanlarına kondu ve havlamaya başladı. Ördekler korktular, av köpeğinin artlarından koştuğunu zannedip kaçıştılar.*

*Köpek kafası bülbülün kuşlarla, hayvanlarla konuşmasına mani oluyor ve hep havlıyordu.*

*Hayvanlar bülbülün köpek kafası ile onun kabalıklarından bıktılar. Ormanın sahibi ayıya şikâyet ettiler. Ayı bülbülü çağırdı ve şöyle dedi:*

*“Niçin bütün hayvanlara kaba davranıyorsun?” Sana herkes iyi davranıyor, sen buna kötü bir biçimde karşılık veriyorsun.”*

*Bülbül ayıya başına gelenleri anlatmak istedi fakat yine köpek gibi havlamaya başladı.*



Ayı, “Terbiyesiz! Büyüklerine karşı saygı göstermiyorsan ormandan defol! Gözüm görmesin seni,” diye kızdı. Böylece bülbülü kovdu. Bülbül üzüldü ve köpeği aramak için yola koyuldu. Uzun süre birbirlerini aradılar ve sonunda buluştular, konuştular. Köpek bülbüle şöyle sordu: “Dostum benim kafamla yaşamak nasıl” Bülbül “Çok kötü, senin kafan yüzünden ormandan kovuldum,” diye cevap verdi.

Köpek, “Ben de çok kötüyüm. Beni de senin kafan yüzünden sahibim kovdu,” dedi.

Bülbül, “Başka bir kafa ne kadar iyi olursa olsun insanın kendi kafası gibi olmuyormuş. Kafamı geri ver,” dedi. Böylece kafaları değiştiler” (Brudniy, vd., 2017, s., 285-287).

## ON BİRİNCİ MASAL

### KEDİ, TİLKİ, AYI VE KURT (Kırgızistan)

“Günlerden bir gün kediyi it kovalarken karşısına bir tilki çıkmış ve:

“Ey, sen kimsin?” diye kediyeye sormuş. Korkudan büzülüp küçülen kedi:

“Ben vahşi hayvanların padişahıyım, senin evin nerede, misafirlige geliyorum,” demiş.

“Benim evim işte” diyen tilki bir o tarafa bir bu tarafa gitmiş ve kediyi yanına alarak bir ine girmiş.

“Sen gidip vahşi hayvanlara haber ver, beni iyi misafir etsinler,” demiş kedi.

Tilki kavas olup vahşi hayvanlara giderken karşısına kurt çıkmış ve: nereye gidiyorsun diye sormuş tilkiye. Tilki:

“Bizim eve vahşi hayvanların padişahı misafirlige geldi. Beni yemek bulup getirmem için gönderdi.” demiş. Kurt hediye olarak yanına bir koyun almış. Yola kurtla devam eden tilkinin başına bu sefer bir de ayı çıkmış.

O da: Tilki böyle acele acele nereye gidiyorsun?” diye sormuş.

Tilki:

“Bizim eve vahşi hayvanları padişahı misafirlige geldi, yemek hazırlamasan olmaz,” demiş. Ayı da yanına bir dana almış.

*Ayı, kurt tilki üçü kedinin üstüne varmışlar*

*Kurt ile ayı:*

*“Padişah için hediye toplayan sensin, yemeği de sen ver,” diyerek koyun ve danayı da tilkiye vermişler.*

*“Padişahı uzaktan da olsa göreyim,” diyen ayı, köknar ağacının tepesine çıkmış.*

*“Ben de buradan göreyim,” diyen kurt ise, inin arkasındaki otların arasına gizlenmiş. Tilki:*

*“Padişah ağabey, dışarı çıkıp yemek yiyiniz,” diyerek kediyi çağırmış. İninden çıkan kedi hırıldayarak yemeği yemeye başlamış. Ayı korkudan köknarın tepesinde sessizce oturmuş. Padişahı görmek isteyen kurt ise otları kımıldatmış. Kedi, otların arasında sıçan var zannederek o tarafı sessizce süzüvermiş. Kurt, ‘beni gördü galiba’ diyerek olduğu yerde donakalmış. Bir müddet sonra dayanamayıp tekrar otları kımıldatmış. Kedi otların arasına fırlamış. Kurt da ‘deminki beni kovalayan it herhalde diyerek tekrar köknar ağacının tepesine çıkmış. Ayı ise, ‘köknarın başında beni gördü herhalde’ diyerek yere düşüp ölmüş” (Karadavut, 2006, s. 141-143).*

## *ON İKİNCİ MASAL*

### *CİMRİ KARGA (Kırgızistan)*

*“Bir zamanlar cimri bir karga yaşıyordu. Elindeki her şeyin başkalarınınkinden az olduğunu zannedirdi.*

*Bir gün yumurtladı. Onlara baktı az geldi.*

*Şahinin yuvasından ayrılmasını bekledi. Onun yuvasına gitti, iki yumurtasını çaldı, yuvasına getirdi ve kuluçkaya yattı.*

*Bir süre sonra yavrular yumurtadan çıktı. Karga onları besliyor, büyütüyordu. Yavrular çabucak büyüdüler, kanatlandılar, güçlendiler. Yuvadan kendi başlarına uçmaya başladılar. Şahinler de büyüdü. Önce yavrularını ardından da kargayı yediler, böylece karga cimriliğinin cezasını çekti” (Brudniy, vd., 201, s. 290).*

## ON ÜÇÜNCÜ MASAL

### KÜKÜK İLE ZEYNEP (Kırgızistan)

“Bir varmış, bir yokmuş, kuş ağacın tepesinde yuva yapıp iki yavru çıkarmış, birinin adı Kükük, öbürünün adı ise Zeynep’miş. Yavrular çabuk büyümüşler ve yuvadan uçma zamanları yaklaşıyor. Uçup gitmeden önce Kükük ile Zeynep hazırlanıp sırayla kanatlarını gererek uçuş denemeleri yapmaya başlamışlar. Bir gün Zeynep kanatlarını düzeltip yerine dönerken, Kükük yuvanın kenarına çıkıp çırpınmaya başlamış, böyle yaparken Kükük, ağaçtan yere düşerek sızlanarak yerdeki bir yarığın içine yuvarlanmış.

Yuvada kalan Zeynep, kardeşine nasıl yardım edeceğini bilemediğinden ciyak ciyak bağırarak kalmış. Kükük ise kaybolmuş.

Bir müddet sonra Zeynep ile Kükük’ün annesiyle babası gelmiş ve Kükük’ün yardan düştüğünü duyunca arkasından onu aramaya gitmişler. Böylece onlar da bu yarığa düşüp kaybolmuşlar. Birkaç gün yuvada yalnız başına kalıp “Kükük’e diyen Zeynep de sonunda uçup gitmiş. O günden bu güne kadar Zeynep kardeşini çağırarak hala Kükük diye ötmekteymiş. Kükük ise yeraltında yaşayarak yer üstünde kalan kardeşini özlediğinden devamlı “Zeynep” diyormuş. Onlar birbirini arayarak seslenip ötüyorlarmış, görüşmelerine az kaldığında şafak söküp yeraltındaki “Yarın arayayım” diye üşeniyormuş. Yerin üstündeki ise “Gece olup şafak söksün, sonra ararım” diyerek ikisi de birbirleriyle buluşamıyormuş” (Aslan, vd., s. 2017, 184).

## ON DÖRDÜNCÜ MASAL

### İKİ OĞLAK (Kırgızistan)

“Ak oğlak ile kara oğlak sağa sola koşturup etrafına bakmayarak sığıyorlarmış. Bir taraflarında çalılık, bir taraflarında dikenlik etrafta hiç koyun keçisi görünmüyormuş.

“Sen ak oğlaksın, laf dinleyen ahmaksın! Beni oraya buraya sürükleyip sonunda şaşırıttın! Şimdi onları nasıl bulacağız? Diyerek kara oğlak, ak oğlağa söylenmiş.

Kara oğlak bir gün önce doğmuş. Besili bir oğlakmış, alnında yusuvarlak iki boynuzu varmış. Ak oğlakla kardeş olmasına rağmen ilgilenmezmiş. Azıcık kımıldansa: “Ak oğlaksın akıllı olmayan ahmaksın!” diye alay eder, öfkelenince boynuzunu kıvrıp

böğürünce tos vururmuş. Kara oğlak aynı zamanda yalancıymuş. Ak oğlak ne zaman yanına gelse “ İşte yerdeki otları yiyiverdi, be-e be-e!” diye yaygara edermiş. Şimdi ise yolu kaybedince çaresiz “Ak oğlak” diye seslemiş. “Ay ak oğlak ahmak! Canımız tehlikede yürü diyorum” diyerek kara oğlak sıçramış. Ak oğlak sağa sola bakıp sürünün geçtiği yerleri hatırlamaya çalışarak geri dönmüş.

“Uzaklaşan sürüyü nasıl bulacağız, dağı aşarak yaylaya varmış olmalılar. Yaylaya giden bir yol bularak oraya varmak çok zor olsa da yolu arayalım. Sana söylüyorum, biz keçiyile çekişilmez, benim söylediğimi yapalım, bunu yapmazsan yolu şaşırıp öleceğiz.”

Kara oğlak, ak oğlağın “Öleceğiz” sözünü duyunca korkudan ödü patlamış.

Kara oğlak, bütün yaramazlığına rağmen ak oğlağın söylediklerini yapmaya karar vermiş. Ak oğlak da kılavuzluk etmek için önüne düşmüş, Otları yara yara önüne çıkan çukurların, taşların üstünden atlayarak yürümeye başlamış.

Böylece ak oğlakla kara oğlak bir dağın eteğine gelmişler. Sağa sola bakmışlar ama görünürde hiçbir şey yokmuş.

Ansızın önlerine bir tilki çıkmış:

“Bembeyaz güzel bir oğlaksın. Ağabeyin de senin gibi. Yorulmuş olmalısınız, bizim eve gidip yemek yiyelim. Benim de sizin kadar iki yavrum var. Birlikte oynarsınız. Onlar da sizinle birlikte coşarlar.” diyen tilki içinden “Ak oğlak küçücükmiş bir fırsatını bulayım da onu yutayım.” diye düşünmüş.

Söyleyeceklerini önceden düşünen ak oğlak:

“Tilki amca, işte şu tepenin üstündeki kara taşın altında kurt sizi bekliyor. Kara oğlakla ikimizi akşam yemeğine çağırmıştı. Sizinle gittiğimizi görürse öfkelenir. Kurt amcanın öfkelenmesi kötü değil mi? Şimdi siz de bizimle gelirsiniz.” demiş.

“Peki, o zaman siz gidin, ben arkanızdan gelirim.” diyerek tilki kurnazlık etmiş.

İki oğlak yollarına devam ederlerken birdenbire yollarına kır yeveli bir kurt çıkmış ve ağzını kocaman açarak iki oğlağı yemeye kalkmış. Kurdu gören tilki nehir yatağına kaçmış. Kurt hemen söze girmiş:

“Midem açlıktan gurulduyordu, bunda daha iyi fırsat mı olur. Sizi yiyeceğim” demiş o zaman ak oğlak yine melemiş:

*“Kurt amca işte şu tepenin ardında kara taşın altında aslan bizi bekliyor. O dağdaki bütün hayvanların padişahı. Sabah kahvaltısında iki buzağı, öğle yemeğinde iki oğlak, akşam yemeğinde de iki kuzu yermiş. Sizin bu yaptığınızı görürse öfkelenerek kükrer. Yaptığının cezasını çekersiniz, o yüzden bizi yemeyin!” Bunun üzerine:*

*“Meee, kurt aslana bak bizi çağırıyor.” kara oğlak öfkeyle böğürmüş.*

*Kurt şaşkınlıkla:*

*“Bela bakmadan, iftira yakmadan.” diyerek oradan kaçmış. Daha sonra iki oğlak bir dağın başına tırmanmışlar. Etraflarına bakınca dağın yamacında bir koyun sürüsü görmüşler. Sürünün arkasından da atı yanında köpeğiyle çoban geliyormuş. Sürüyü görünce iki oğlak sevinçle melemişler.*

*Çoban iki oğlağı kucaklayıp:*

*“Ben sizleri dere tepe demeden aramıştım. Kendiliğinizden yolu bulup geldiniz. Ak oğlağım süt beyazım.” “Ak oğlak ahmak!” diye dalga geçenlerin kendisi ahmak.” diyerek ak oğlağı kucaklayıp bağrına basmış” (Bakırcı, 2010, s. 728-730).*

## ON BEŞİNCİ MASAL

### EŞEK İLE KAPLAN (Kırgızistan)

*“Eşek ormanın başına geldi ve anırdı.*

*Kaplan ormandan çıktı, eşeğe tam saldıracaktı ki birden korktu. Daha önce hiç böyle uzun bacaklı bir hayvan görmemişti.*

*“Sen de kimsin?”*

*Eşek, “Ben Mankan bahadırırım. Beni tanımıyor musun?” diye cevap verdi.*

*“Gerçek bir bahadırsan ormandaki bütün geyikleri kovala ben de onları yakalayayım.”*

*Eşek ormana girdi ve anırdı.*

*Geyikler daha önce hiç eşek anırtısı duymamışlardı, korktular ve ormandan kaçmaya başladılar. Kaplan ormanın kıyısında onları bekliyordu.*

*Kaplan kanıncaya kadar geyik eti yedi.*

*Eşek ormandan çıktığında Kaplan ona şöyle dedi:*

*“Ben hayvanların en güçlüsü olarak tanınıyorum ama sen benden aşağı değilmişsin. Arkadaş olabilir miyiz?”*

*Eşek razı oldu.*

*Böylece arkadaş oldular.*

*Birkaç gün sonra kaplan avlamak için eşeği çağırdı.*

*“Makan bahadır, şimdi sen otur, ben avı getireceğim.”*

*Kaplan ormana girdi. Hayvanların her biri bir yana dağıldı ve eşeğin karşısına sadece tavşan çıktı. Eşek tavşanın ardından dikenli çalılıkların arasına koştu, yaralandı, halsiz düştü ama onu tutamadı. Eşek dinlenmek üzere yattı. Saksığan onu gördü, sırtına kondu ve gagalamaya başladı. Eşek sabretti, sabretti, sonunda saksığan kafasına geldiğinde onu ezdi:*

*Kaplan geldi ve eşeğin yatıp avlanmadığını gördü. Kaplan kızdı ve şöyle sordu:*

*“Niye avlanmıyorsun Makan bahadır?”*

*“Kuş etinden başkasını beğenmedim. O yüzden kuş avladım.”*

*Kaplan ölü saksığanı gördü.*

*Eşeğin ustalığına şaşırıp ve ondan geri kalmamaya karar verdi. Kuşları avlamak için koştu bütün ormanı ayağa kaldırdı ama hiçbir şey yakalayamadı. Kaplan yorgun ve kızgın eşeğin yanına döndü:*

*“Bir kuşu yakalayacak kadar bile gücüm yoksa sen benden daha beceriklisin.”*

*Eşek “İşte bunu hiçbir zaman unutma,” diye cevap verdi.*

*Bir gün kaplanın canı oyun oynamak istedi ve eşeğin yanına geldi.*

*“Eşek ne oynayalım?” diye sordu.*

*“Uzun atlama oyunu oynayalım.”*

*“Neyse tamam.”*

*Kaplan adımladı adımladı ve ırmağın öbür yanına atladı. Eşek atladı, suya daldı ve geri çıktı.*

*“Niye suya daldın.”*

*Eşek kaplana baktı, silkindi ve kulaklarından iki küçük balık düştü. Eşek şöyle dedi:*

*“Sen ancak karnını nasıl doyuracağını düşünüyorsun? Ben başkalarını da düşünüp onlara yardım etmeye çalışıyorum. Atlarken bu zavallıların boğulduğunu gördüm, daldım kurtardım.”*

*Kaplan eşeğin bu becerikliliğine ve gücüne daha da şaşırıldı.*

*“Bu kadar güçlü ve becerikli ise beni sağ bırakmaz.” diye düşündü ve kaçmaya karar verdi.*

*Kaplan uzun süre koştu ve iki kurt ile karşılaştı.*

*“Kaplan bahadır kimden kaçıyorsun.”*

*“Mankan bahadırdan.”*

*“Bu korkunç bahadır nasıl birisi?”*

*“Kulakları upuzun, kafası kocaman, ata benziyor. Anırırken sağır olursun.”*

*Kurtlar, “Kaplan bahadır o bir eşektir. Ondan niye korkuyorsun? Hadi gel onun kulaklarını koparalım.” dedi.*

*Kaplan bunu kabul etmekte direndi. Sonunda kurtlar onu ikna ettiler.*

*Eşek onları uzaktan gördü ve şöyle dedi:*

*“Kurtlarım, çok teşekkür ederim. Benden üç kaplan borç almıştınız. Herhalde borcunuzu getirdiniz. Çabuk getirin,” dedi ve onlara doğru koştu.*

*Kaplan daha da çok korktu, kurtları öldürdü ve ardına bakmadan kaçtı .*

*Böylece eşek kaplanı alt etti”(Brudnıy, vd., 2017, s. 319-321).*

## ON ALTINCI MASAL

### KUYRUĞUNU CEZALANDIRAN TİLKİ (Kırgızistan)

*“Tilki günlerden bir gün kırdan avlanmak köpekleriyle gezen avcıları görmüş. Avcılar tilkiyi yakalamaları için köpekleri salmışlar. Tilki tabana kuvvet kaçarak köpeklerden kurtulduğunu anladıktan sonra yakınındaki bir ine girmiş. Böylece köpekler avını kaçıran kurt gibi sinirlenerek inin ağzında yayılıp beklemeye başlamışlar.*

*İne girip biraz dinlendikten sonra tilki:*

*“Gözüm gözüm sen ne gördün?” diyerek gözüne sormuş.*

*O zaman gözü:*

*“Ben olayın başlangıcını görerek köpekler yaklaştığında buradaki ini fark ettim.” demiş.*

*Tilki:*

*“Kulağım sen ne işittin?” diye sormuş.*

*O zaman kulağı:*

*“Avcıların beni yakalamaya geldiğini, köpeklerin havladığını işiterek seni haberdar ettim.” diye cevap vermiş.*

*“Burnum burnum sen ne yaptın?” diye sorunca o zaman burnu:*

*“Ben kötü kokulu olan köpeklerin yaklaştığını sezerek sana bildirdim.” demiş.*

*Tilki:*

*“Bacaklarım bacaklarım siz ne yaptınız.” diye sorunca bacakları:*

*“Biz gücümüz yettiğince hızlı koşarak, köpekler yetişmeden seni bu ine getirdik.” diye hep birlikte cevap vermişler.*

*Onların bu cevaplarından memnun kalan tilki:*

*“Kuyruğum kuyruğum bunlar bana yardım etti, sen ne yaptın?” diye sorunca kuyruğu:*

*“Ben köpekler gelirken korkumdan başka çare bulamadığım için arka bacaklarımın arasına saklanıverdim.” demiş.*

*O zaman tilki öfkelenip:*

*“Sen benim bacaklarıma dolanıp hızlı koşmama engel mi oldun? Kötü fikirliymişsin ya köpekler seni yakalasin. Ben seni köpeklere vereyim de gününü gör.” diye söverek kuyruğunu inden dışarı çıkarıp yüzükoyun yatmış. İnin ağzında bekleyip duran köpekler bu duruma sevinip tilkiyi kuyruğundan yakalayarak dışarı çıkarmışlar ve parçalamışlar.*

*Böylece kuyruğunu cezalandırmaya kalkan akılsız tilki, belasını bularak ölmüş*



(Bakırcı, 2010, s. 720-721).

## ON YEDİNCİ MASAL

### BAYKUŞ VE BOZDOĞAN (Kırgızistan)

*“Bir zamanlar bir baykuş vardı. Ne bulursa yiyordu ve sonunda hastalandı. Yuvasında yatıyor, inliyordu. Sonra açlıktan ölebilirdi.*

*Fakat bir gün karşısından bir bozdoğan geçti. Baykuş onu kısık sesi ile yanına çağırdı ve yalvarmaya başladı.*

*“Yiğit bozdoğan bir iyilik yap. Ölmek üzereyim. İyileşmeme yardım edersen ve ben eski gücüme kavuşursam, yemin ederim ki bunu hiçbir zaman unutmam.”*

*Doğan bu iyiliği yapmaya razı oldu. Baykuşu beslemeye başladı ve baykuşu iyileştirdi.*

*Günün birinde ikisi yiyecek aramak için yola koyuldular fakat hiçbir şey bulamadılar.*

*O zaman baykuş, bir kötülük düşündü. Bozdoğanı yanına çağırdı ve şöyle dedi:*

*“Seni yiyeceğim.”*

*Bozdoğan üzgün üzgün, “Nasıl yani? Seni ölümden kurtarmadım mı? Bunu hiç unutmayacağına yemin etmiştin,” dedi.*

*“İyiliğe iyilikle ancak eşekler karşılık verir,” dedi baykuş bozdoğana saldırdı fakat bozdoğan hiç telaşlanmadı, geri çekildi ve göğe yükseldi. Bilindiği gibi baykuşlar gündüz zor görür. Bozdoğana saldırmak istedi fakat kayaya çarptı ve yere düştü.*

*Bunu oradan geçen büyük kuşlar gördü ve baykuşu nankörlüğü yüzünden kınadılar, küçük bozdoğanı ise iyi yürekliliğinden dolayı takdir ettiler” (Brudnıy, vd., s. 2017:298).*

## ON SEKİZİNCİ MASAL

### MAĞRUR TAVŞAN (Kırgızistan)

“Aladağların eteklerinde, büyük ırmağın kıyısında, çalılıarın arkasındaki yuvasında bir mağrur tavşan yaşıyordu.

“Kurttan korkmuyorum, tilkiden hiç söz etme,” diye bağıyordu.

Bir gün tavşan yine böyle övünürken birden kurt geldi ve bağırdı. Mağrur korkudan titredi ve kaçarken kurdun alnına çarptı. Kurt birden korktu ve kaçtı.

Tavşan da çalılara saklandı ve akşama kadar orada oturdu.

Akşamleyin inine döndü ve tavşan arkadaşlarına gururlu gururlu şöyle sordu?

“Nasılsınız arkadaşlarım, sağ mısınız? Kurttan korktunuz mu?”

“Sen nasılsın sağ mısın? Gerçekten cesur birisin! Kurdun üzerine atlayıp kafasına öyle vurdun ki acısından ulumaya başladı. Sonra herhalde ardından koştu. Anlatsana ne yaptın orada?”

Mağrur da zaten bunu bekliyordu bir masal uydurdu.

“Önce onu yakaladım. Arkasına öyle vurdum ki beyni dört yana dağıldı.”

Tavşanlar onun bu kahramanlığına hayran kaldılar.

“Hepimizi kurtardın. Bunu hiçbir zaman unutmayacağız. Şimdi tilkiyi de yok edersen rahatça yaşayabiliriz.”

“Tilkiyi de yok edeceğim.” Mağrur tavşan çevresine baktı, kimse yoktu. “Karşılaşırsam onu paramparça edeceğim, derisi postum olacak inan bana!”

Aptal tavşanlar ona inandılar, Mağrur yine övünmeye devam etti bir zamana kadar”

(Brudny, vd.,017, s. 296).

## ON DOKUZUNCU MASAL

### APTAL KARTAL (Kırgızistan)

“Kurnaz tilki dolaşırken bir köyün kenarındaki tepeye varmış. O tepenin batı tarafında köstebeklerin yuvaları varmış. Onları gören tilki sevinerek uygun bir yer bulup

saklanmış. Bir ara güneşlenmek isteyen birbirine haber verircesine ses çıkararak dışarı çıkmışlar. Bunu bekleyen kurnaz tilki, bir iki sıçramayla iki köstebeği yakalayıp yiyerek kursağını şişirmiş ve güneşe doğru yatmış. Bu sırada diğer tepeden çıkagelen avcı tilkiyi görüvermiş. Hemen kolundaki kartalını tilkiye doğru salmış.

Hızlıca tepeyi dolanıp kaçan kızıl tilkiyi gören kartal, onun peşine düşmüş. Kartalı gören tilki de çaresizlikten nereye gideceğini bilmeden sağa sola kaçmaya başlamış. Sonunda eski yaşadığı yere varmış. Kartaldan nasıl kurtulacağını düşünürken birden eski yurdunun kenarındaki kazığı görüvermiş. Beni ecelden kurtaracak nesne bulundu der gibi sevinerek doğru kazığın yanına varmış ve kazığı iki arka ayağının arasına sıkıştırarak oraya çöküvermiş.

Kurnaz tilkinin planını anlamayan cesur kartal, biraz yükselip tilkiye doğru ok gibi fırlamış. Tilki hiç kımıldamadan kartalın zıpkın gibi gelişi seyretmiş. Kartal, iyice yaklaşıp pençelerini uzatınca, tilki kazıktan çıkıvermiş. Hızla gelen kartal, tekrar havalanmak isterken kazığın ucu göğsüne saplanarak hemen oracıkta ölüvermiş.

Kurnaz tilki, koşarak gelen kartalın sahibine alay edercesine dikilip şöyle bir baktıktan sonra, aşağıdaki ormana doğru gitmiş. Böylece tilkinin düşüncesini anlamayan kartal boşuna ölmüş” (Karadavut, 2017, s. 187).

## YİRMİNCİ MASAL

### GÜZEL BAKBAKAY (Kırgızistan)

“Evvel zaman içinde kurbağanın Bakbakay adında güzel bir kızı vardı. Ay sineği ona aşık oldu ve onu istemeye geldi.

Kurbağa, “Bu güzel ziyaret için teşekkür ederim, vadilerimi ve geçitlerimi hayvanlarla doldur, bu dileklerimi yerine getirirsen sana kızımı vereceğim.”

“Güzel Bakbakay için hayvanları değil canımı bile vermeye hazırım.”

At sineği koyunların yanına geldi ve şöyle dedi:

“Güzel Bakbakay ile evleneceğim. Hepinizi ona karşılık olarak vereceğim.”

“İster birimizi ver ister hepimizi, biz her şeye razıyız.”

At sineği keçilerin yanına gitti:

*“Biz kurbağanın yanına gitmeyiz, onun yanında işkence çekemeyiz,” dediler ve kayalığa doğru kaçtılar.*

*At sineği develerin yanına gitti:*

*Develer birbirine danıştılar ve kurbağanın yanına gitmeyi reddettiler.*

*At sineği böğeleği çağırdı ve atların yanına gitti. Böğelek atları ısırmağa başladı.*

*At sineği, “ Kurbağanın yanına gidecek misiniz, gitmeyecek misiniz?” diye sordu.*

*Atlar dayanamadılar ve kabul ettiler.*

*At sineği ineklerin yanına gitti ve şöyle dedi:*

*“Güzel Bakbakay ile evleneceğim ve sizi başlık olarak kurbağaya vereceğim. Vadiye kurbağa annenın yanına gidin. “İnekler, “ Kurbağanın yanına gitmeyiz. Onun yanında işkence çekmek istemiyoruz,” diye cevap verdi.*

*At sineği kızdı ve inekleri öyle ısırmağa başladı ki her biri bir yana koştu; o sırada güzel Bakbakay’ı ezdiler.*

*Kurbağa çok üzüldü ve at sineğine şöyle bağırdı:*

*“Vereceğin başlığa lanet olsun!”*

*Öbür kurbağalar onu avutmaya çalıştılar ve hala avutmaya çalışıyorlar.*

*At sineği de sevgilisini öldürdüklerinden dolayı öcünü almak için hala inekleri ısırıyor”(Brudny, vd., 2017, s. 302-303).*

## *BİRİNCİ MASAL*

### *TİLKİ VE KURT (Anadolu)*

*“Her tarafın karlarla kaplı olduğu bir kış mevsiminde, kurt, bütün yiyeceklerini yazdan hazırlayarak evine girer. Fakat yazın tembel tembel dolaşp, hiçbir hazırlığını yapmayan tilki, soğuklar bastırınca ne yapacağını şaşırır. Karnı açlıktan zil çalarken kurdun kapısını çalar. Kapı açıldığında, bir de bakar ki, kurt gayet neşeli, ocağının kenarına oturmuş dinleniyor. Tilki kapıyı çalar:*

*“Aman kurt kardeş, soğuktan dondum, içeriye al da biraz ısınayım”.*

*Kurt:*

*“Seninle benim bir arada kalmamız doğru değildir. Benim canım sıkılır, tutup seni yerim”, diye cevap verir. Ancak, daha sonra tilkinin yalvarmalarına dayanamayarak, acır ve kapıyı açar. Kurt, misafiriyle biraz sohbet ettikten sonra, uykusu gelir ve ocağın kenarına uzanır. Çok acıkan tilki, bunu fırsat bilerek, evde yiyecek aramaya başlar. Bir de bakar ki, ne görsün, köşede bir küp helva ile bir küp yağ duruyor. Tam eline alıp yiyeceği sırada:*

*“Ben bunları yerken, birden kurt uyanırsa, beni parça parça eder”, diye düşünür ve gidip kurdun kapısını çalar. Kurt, uykudan uyanıp;*

*“Benim kapımı çalan kim?” diye sorar.*

*Tilki, ona cevap verir:*

*“Komşun çolak tavşan gelmiş, seni misafirliğe çağırıyor.”*

*Kurt:*

*“Benim çok uykum var, gidemem”, diye cevap verir. Sonra da başını yere koyup, tekrar uyumaya başlar. Tilki, bakar ki, kurdun çok uykusu var, gidip yağ ile helvayı bir güzel yer, gelip onun yanına yatar. Biraz sonra uykudan uyanan kurdun canı helva yemek ister. Gidip küpleri açar ki ne görsün, ne yağ var, ne de helva! Hemen tilkinin üzerine sıçrayıp:*

*“Benim yağ ve helvamı sen yedin. Şimdi seni parça parça edeceğim”.*

*Tilki yalvarır:*

*“Vallahi ben yemedim”, der. Fakat kurdun sözüne inanmadığını anlayınca:*

*“Ocağın kenarına yatalım. Hangimizin ocağa bakan tarafındaki yağı erirse, suçlu odur”.*

*Kurt razı olur. Her ikisi de ateşe doğru uzanırlar. Tilki, kurdun uyumasını bekler, sonra da küpün dibinde kalan yağı alıp, kurdun ateşe bakan tarafına sürer, gidip yerine yatar. Bir süre sonra ikisi de uyanıp yan taraflarına bakarlar. Kurdun ateşe bakan tarafı yağlı olduğu için erir. Tilki:*

*“Yağı ve helvayı sen yemişsin, benim üzerime atıyorsun”, der. Kurt, söyleyecek cevap bulamaz, fakat çok kızar. Evini terk edip gider. Böylece, ev tilkiye kalır, sıcak evde rahat rahat kışını geçirir.” (Alptekin, 1991, s. 13-14).*

## *İKİNCİ MASAL*

### *AÇ KURT (ANADOLU)*

*“Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir kurt varmış. Bu kurt, çevresindeki bütün koyun ve keçileri yiyip bitirir ama yine de karnı doymazmış.*

*Günlerden bir gün, bir aslan ile pars yola çıkarlar. Az giderler uz giderler, sonunda kurdun inine varırlar. Kapıdan baktıklarında, bir de görürler ki, kurt, yan gelmiş yatıyor. Pars sorar:*

*“Nasılsın kurt kardeş?”*

*“Pars ağa, çok açım. Üç gündür ağzıma bir şey koymadım”,*

*Aslan söze karışır:*

*“Haydi, beraber çıkalım, belki önümüze bir av çıkar”,*

*Kurt:*

*“Bende, yürüyecek takat kalmadı”, der.*

*Pars:*

*“O zaman sen burada kal, biz gidelim. Yiyecek bulursak, sana da getiririz”, der.*

*Aslan ile pars gittikten sonra, kurt hemen yerinden kalkarak diğer inine gidip, daha önceden yakalamış olduğu iki kuzuyu parçalayıp yer. Sonra, tekrar eski yerine gidip yatar.*

*Diğer tarafta, aslandan ayrılan pars, kurda yiyecek bulmak için dolaşmaya başlar. Az gider, uz gider, sonunda bir ırmağın kenarına varır. Bir de bakar ki, bir balıkçı uzanmış yatıyor, yanında da bir sürü balık var. Pars, bir sağına bir de soluna bakar, balıkları kaptığı gibi kurdun yanına varır:*

*“Ağam, ben de acıktım, fakat görüyorum ki, sen açlıktan ölmek üzeresin, al, bu balıkları sen ye. Bakalım, sonra ne olur”.*

*Kurt:*

*“Çok teşekkür ederim pars kardeş. Yoksa acımdan ölecektim” der. Pars, balıkları ona bırakıp gider. Kurt kendi kendine konuşmaya başlar:*

*“İyi iş buldum. Ne kendimi yoruyorum, ne de boz köpeğin yüzünü görüyorum. Bu aptallar, avladıklarını bana getirip kendileri aç kalıyorlar”, deyip ayağa kalkar. Parsın getirdiği balıkları diğer hayvan ölülerinin yanına bırakıp tavşanın yanına gider.*

*Ona:*

*“Tavşan ağa, böyle olmaz, bahçedeki yiyecekleri yalnız başına yiyorsun. Beni hiç düşünmüyorsun”, der.*

*Tavşan:*

*“Kusura bakma, kurt ağa, bu sene bahçede güzel yiyecek olmadı ki, sana da getireyim”, diye cevap verir.*

*Kurt:*

*“ Ben karışmam, bundan sonra benim hakkımı getireceksin”, der ve kızılkuşun yanına varır:*

*“Kuş kardeş, on gündür bana yiyecek getirmedi, böyle iş mi olur?”*

*Kızıl kuş:*

*“Çorbam yoktu, onun için getiremedim, kusura bakma”.*

*Kurt:*

*“Ben karışmam, nerden olursa olsun, bana çorba bulup getireceksin. Yoksa yavrularını yerim”, diye kuşu korkutur.*

*Kurt böyle dolaşırken, pars da geze geze bir tilkiye rast gelir. Bir de bakar ki, tilki, bir parça kemik almış onu kemiriyor. Pars hemen sorar:*

*“Tilki baba, ne yiyorsun?”*

*Tilki cevap verir:*

*“Ne yediğimi görmüyor musun?”*

*Pars:*

*“Tilki baba, açlıktan ölen bir kurt var, çok da yaşlanmış, az önce biraz balık bulmuştum, hepsini ona götürdüm”.*

*Bu sözleri duyan tilki başlar gülmeye. Pars sorar:*

*“Niçin gülüyorsun?”*

*“O kurtta bulunan hayvan ölüleri bende olsaydı, bir yıl başka yiyecek aramazdım”, der. Pars sinirlenir:*

*“Yalan söylüyorsun,”*

*“İstersen iddiaya girelim, gidip bakalım,”*

*Tilki ile pars bahse girip yola koyulurlar. Yolda aslan ile karşılaşırlar. Aslan bunlara sorar:*

*“Nereye gidiyorsunuz, böyle?”*

*Pars, tilkinin söylediklerini aslana anlatır, aslan da bunların peşlerine takılır. Bunların üçü birlikte giderken yolda kızıl kuşa rastlarlar. Kızıl kuş, kanadını sallayıp, der:*

*“Tilki baba, filan yerde bir kurt var, yuvamızı darmadağın etti”,*

*“Tilki, yine gülerek arkadaşlarına döner:*

*“Bu da birincisi”, der.*

*Bunlar biraz ilerleyince tavşana rastlarlar. Tavşan da kurttan şikâyet eder. Pars:*

*“Tilki baba, sen gerçekten doğru söylemişsin”, der.*

*Tilki, pars, aslan tavşan ve kızıl kuş hep birlikte yollarına devam ederler. Az giderler, uz giderler, sonunda kurdun yanına varırlar. Kurt, bir de bakar ki bunlar geliyor, hemen karnını tutup yere oturur, çok acıkmış gibi davranır. Pars söze başlar:*

*“Kurt ağa nasılsın?”*

*“Açlıktan öliyorum”, diye cevap veren kurt, yere yatıp ölü numarası yaparak, yanındakilerin gitmesini bekler; tilki söze karışır:*

*“Ağamız, dünyada çok kötü günler geçirdi, gelin onu güzelce defn edelim” der ve hemen bir mezar eşip:*



*“Daha ne duruyorsunuz, çabuk gelin de kurt ağamıza biraz ağlayalım” diye arkadaşlarını çağırır.*

*Bunlar kurdun başına oturup yalandan biraz ağlarlar. Kurt bakar ki, işler kötü. Bunların elinden kaçıp kurtulmayacak, kara kara düşünmeye başlar, boğazı iyice kurur, Tilki, aslana seslenir:*

*“Haydi, gel de kurt ağamızın ölüsünü mezara koyalım,”*

*Hemen kurdu alıp, mezarın başına getirirler. Kurt, kendi kendine konuşur:*

*“Düze çıktığımız zaman kaçırım,”*

*Kurdun konuşmalarını duyan tilki, gözünü açar ve mezara koyar koymaz üzerini toprakla kapatır. Kurt da oracıkta can verir. Tilki arkadaşlarına dönerek:*

*“Şimdi, kurt ağanın kapısını açın”,*

*Bunlar kapıyı açınca bir de ne görsünler, içerisi hayvan ölüsü ile dolu. Tilki:*

*“Hainleri diri diri gömüp, malını da yerler. Canınız ne istiyorsa ondan yiyin,”*

*Hepsi birlikte, kurdun topladığı hayvan leşlerini yerler, sonra da herkes kendi evine gider”(Alptekin, 1991, s. 34-37).*

## ÜÇÜNCÜ MASAL

### KEDİ İLE FARE (Anadolu)

*“Bir varmış, bir yokmuş, çok eski zamanlarda, akıllı bir kedi varmış. Bu kedi, günlerden bir gün, bütün çevredeki farelere haber göndererek:*

*“Bütün farelerle helalleşmek istiyorum, hepsini bana çağırın”, der. Farelerin hepsi başına toplanınca, kedi söze başlar:*

*“Ben Hacc’a gideceğim, o yüzden hepinizle helalleşmek istiyorum, siz gelmeyen arkadaşlarınıza haber verin de, bir gün ayrıca toplanalım ”, der.*

*“Ey arkadaşlar, bizim kedi arkadaşımız, bizimle helalleşmek istiyor. Helalleştikten sonra Hacc’a gidecekmiş”, der. Bu sözleri duyan kör bir fare:*

*“Yahu, bırakın o yalancıyı. Benim gözümü de o kör etti. Bu devamlı böyle yalan söyler” der. Fakat kör farenin sözüne kimse inanmaz ve hepsi bir araya toplanarak, kediye haber gönderirler:*

*“Kedi arkadaşımız, nerede toplanmamızı uygun görür”, diye.*

*“Hepiniz, Ali Bey’in fırınına toplanın”, diye, kedi tekrar haber gönderir. Bütün fareler, fırına dolduktan sonra, kedi de içeriye girerek:*

*“Hepiniz burada mısınız?” diye sorar.*

*Fareler:*

*“Buradayız”, diye cevap verince, kedi:*

*“Artık, Ben Hacc’a gitmekten vazgeçtim. Şimdi söyleyin bakalım, hanginiz çuvalın dibini, hanginiz çuvalın dibini, hanginiz ortasını deldi? Ama en iyisi hepimizi yiyeyim”, diyerek, farelerin üzerine bir satır atar ve hepsini öldürüp, afiyetle yer.”* (Alptekin, 1991, s. 85).

## DÖRDÜNCÜ MASAL

### ASLAN İLE TAVŞAN (Anadolu)

*“ Geçmiş zamanlarda, bir ormanda çok zalim bir aslan yaşarmış. Bu aslan, önüne çıkan hayvanı parçalarmış. Artık bu duruma dayanamayacak hale gelen hayvanlar bir yere toplanıp, kendi aralarında bir karara varırlar. Bundan sonra, her gün aslana bir hayvan götürecekler, aslan da diğer hayvanlara dokunmayacak.*

*Tavşan aslanın yanına gider, şartlarını belirtir. Aslan kabul eder. Artık ormandaki hayvanlar, her gün bir araya gelip çöp atarlar, çöp kimin başına düşerse, onu aslana gönderirler. Günler böylece gelip geçerken, bir gün sıra tavşana gelir. Tavşan orada burada biraz oyalanır, akşama doğru aslanın yanına varır. Açlıktan karnı zil çalmaya başlayan aslan, tavşanı görür görmez hemen üzerine atlayıp parçalamak ister. Tavşan:*

*“Dur, hemen sinirlenme, benim suçum yok. Sabah sana bir tavşan getiriyordum, önüme bir aslan çıkıp tavşanı aldı,” der.*

*Aslan öfkeyle kükrer:*

*“O, nasıl bir aslandır ki, bana getirilen yiyeceği alır. Çabuk bana onun yerini göster, parça parça edeyim,”*

*Tavşan, aslanın önüne düşüp, onu bir su kuyusunun yanına getirir.*

*“ İşte, senin tavşanını alan aslan, bu kuyunun içine girdi.”*

*Aslan, eğilip kuyuya bakınca bir de ne görsün. Suyun içinde koskocaman bir aslan duruyordu. Hemen, bunu kendisine getirilen tavşanı yiyen aslan zannederek, kuyuya atlar. Böylece, kendi aksini başka bir aslan zannederek suda boğulur ölür. Diğer hayvanlar da tavşanın yardımıyla bu zulümden kurtulmuş olur” (Alptekin, 1991, s. 39).*

## *BEŞİNCİ MASAL*

### *KARGA İLE KEKLİK (Anadolu)*

*“Bir varmış bir yokmuş. Çok eski zamanlarda, bir karga ile bir keklük varmış. Günlerden bir gün bu karga kekliğe aşık olur fakat keklük sürekli hayvan leşlerini karıştıran, çöplüklerde gezen, pislikler arasında günlerini geçiren kargayı kendisine layık görmez. Çünkü keklük günlerini dağda, bayırda, su kenarlarında geçirir, her zaman üstü başı temiz olur. Bu yüzden bir türlü karganın teklifini kabul etmez. Bu arada, karga da gün geçtikçe kekliği daha çok sevmeye başlar, gözlerini sevda bürür, başka bir şey görmez.*

*Günlerden bir gün, kargayı yanına çağırarak:*

*“Gel sen bu işten vazgeç. Çünkü ben seni istemiyorum,”*

*Karga:*

*“Hayır, vazgeçmem, ben seni çok seviyorum, mutlaka seninle evleneceğim.”*

*Keklik:*

*“Öyleyse, gel seninle padişahın yanına gidelim, derdimizi ona anlatalım, o, bize yol gösterebilir”, der.*

*Karga ile keklük, dertlerini anlatmak için kalkıp padişahın yanına giderler. Söze önce keklük başlar:*

“Ey padişahım, bu karga benimle evlenmek istiyor fakat o, devamlı pisliklerde gezer, leşleri yer, ben ise temizliği severim. Şimdi ben bununla nasıl evleneyim?”

*Karga:*

“Söz veriyorum padişahım, eğer benimle evlenirse, bundan sonra hiç leş yemeyeceğim, devamlı temiz dolaşacağım”, der.

*Keklik, tekrar konuşmaya başlar:*

“Eğer söz veriyorsa evlenirim fakat pisliklerle uğraştığını gördüğüm gün terk ederim,”

“Tamam, kabul ediyorum, bir daha pisliklerle uğraşmayacağım,” Keklik: “Pekâlâ evlenelim”, der.

*Padişah, bunların ikisine nikâh kıyar. Karga ile keklik, kendilerine göre küçük bir düğün yaparlar. Düğünün ilk günlerinde, karga verdiği sözde durarak hiç leş yemez, pisliklere gitmez, tertemiz oturur fakat leş yiyen arkadaşlarını gördükçe de içi sızlar, kendini tutamayacak hale gelir, kekliğe söz verdiği için bunların yanına yaklaşamaz.*

*Günlerden bir gün, keklik gezmeye çıkar. Karga da yalnız başına sıkışıp pencereden dışarıyı seyrederken, bir de bakar ki ne görsün! Büyük bir karga sürüsü, grup halinde bir yöne doğru ilerliyorlar. Hemen, o tarafta bir leşin olduğunu anlayarak, bu da hemen onların peşine takılır. Az giderler uz giderler, bir müddet yol aldıktan sonra, gidip bir eşek leşinin başına konarlar. Başlarlar bunu yemeye. Diğer kargalar, bir birlerini iteleyerek yerken, karga kekliğe bunlardan ayrılacağına söz verdiği için diğer kargalar bunu tanımayarak gagalamaya, rahatsız etmeye başlarlar. Bizim karga da zorla bir parçacık bağırsak kopararak, bir köşeye çekilip, başlar bunu didip karıştırmaya. Karga bununla uğraşırken, vaktin geçtiğinin farkında bile olmaz. Biraz sonra başını kaldırıp bakınca ne görsün! Hava kararmak üzere. Hemen leşi bırakıp bir suyun kenarına varır. Orada güzelce yıkanır, tertemiz olup çıktıktan sonra, evine döner keklik, bunu daha kapıda karşılayarak:*

“Bu zamana kadar nerelerdeydin?”

*Karga:*

“Arkadaşlarımda düğünleri vardı da oraya gitmişim”, der.

*Keklik, bunun üzerine hiçbir şey söylemez.*

*Ertesi gün keklik yine erkenden dışarıya çıkar. Karga da yine önceki gün olduğu gibi pencereye oturup dışarıyı seyretmeye başlar, bir de bakar ki, dünkü kargalar yine sürüler halinde bir tarafa doğru uçuşuyorlar. Hemen bizim karga da çıkıp bunların peşlerine takılır. Giderler giderler sonunda bir köpek leşinin başına konarlar. Bunlar akşama kadar, o leş ile uğraşırlar. Akşam olunca karga sürüden ayrılarak, doğru suyun başına gidip güzelce yıkanır, temizlendikten sonra eve döner. Keklik ise, kargadan çok önce gelmiş, kapıda onu beklemektedir. Karga başı aşağıda, doğru içeriye girerek bir köşeye büzülüp kalır. Keklik sinirli bir vaziyette bunun yanına gelerek:*

*“Bu saate kadar neredeydin?” diye sorar.*

*Karga, yine yalan uydurarak, işi geçiştirmeye çalışır fakat tam o sırada, keklik, bunun kanadında bir pislik göstererek:*

*“Peki, bu ne? Hani sen düğüne gittim diyordun? sen bana yalan söylüyorsun gidip leş yemişsin, Çabuk kalk padişahın huzuruna çıkacağız. sen sözünde durmadın, bizi boşasın. Artık, bundan sonra ben seninle birlikte yaşayamam”, der.*

*Karga, yaptığına pişman olarak yemin eder:*

*“Vallahi bir daha gitmeyeceğim, ne olur affet,”*

*Keklik:*

*“Hayır, sen bu oyuna bir kere alıştın, bir daha bırakamazsın, hadi kalk padişaha gidiyoruz”, der.*

*İkisi birlikte doğru padişahın huzuruna çıkarlar. Önce keklik, Padişaha anlatır:*

*“Padişahım, bu sizin huzurumuzda, bana söz verdiği halde, yine yalan söyleyerek arkadaşları ile pisliklere gitti, leş yedi, artık kararınızı verin, işte hali”, diyerek, karganın kanadındaki pislikleri gösterir.*

*Padişah bakar ki, gerçekten karganın kanadında bir sürü pislikler var:*

*“ Peki”, diyerek karga ile kekliği boşar. Bunlar ikisi birlikte, padişahın huzurundan ayrıldıktan sonra, keklik kargaya dönerek:*

*“Ey karga, senin layık olduğun yer çöplükler, benim layık olduğum yerler ise su kenarıdır. Bundan sonra, kendi yoluna git, ben de kendi yoluma. Ben seni adam etmeye uğraştım ama sen bir türlü buna yanaşmadın”, diyerek evine döner.*

*Karga, bakar ki, bundan sonra kekliği ikna etmek çok zor olacak, o da tekrar çöplüklere döner” (Sakaoğlu, 1991, s. 139).*

## ALTINCI MASAL

### AYI İLE TILKI (Anadolu)

*“Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde galbur saman içinde, dilki paşanın birisi bir gün bir obruğun başına oturmuş, otururken mağaranın başında bir çam ağacı varmış. Otururken depesine bir gozak düşmüş. Gakıvereyim demişmiş, guyruguna da bir sakız yapışmış, gakarkan hemen guyruguna da bulaşınca guyruğu acımış. Başına gozak düşünce başı da acımış, ireliye varmış bir ayı denk gelmiş.*

*“Nereye geden arkadaş?”*

*“Yav başıma gozak düşdü, guyruguma da sakız bulaşdı, artık başımı alıp gedyom.” demiş.*

*“Eeee... arkadaş, beni de yanına yoldaş eder misin?”*

*“Ederim.” demiş.*

*Neyse ikisi bir olmuşlar, ileriye varmışlar bi davşan denk gelmiş, davşan da bunlara uymuş. Bakmışlar bir keklik, keklik de bunlara uymuş, neyse gede gede getmişler, garınları acıkmış.*

*Demişler ki:*

*“Yav garnımız acıkdı ne yapacağız?”*

*Şimdi dilki saymış:*

*“Dilki dilki dilber, guyruğun ucu tülber, ayı ahmak, domuz tokmak, çakal çarık, davşan arık, keklik ekmek.” demiş.*

*Keklik demiş:*

*“Beni siz yiyeceksiniz ama ben size bir sekelemecik oynayıvereyim de öyle yen.” demiş.*

*Şimdi keklik bunlara bir oyun oynamış. Oynarkana fır diye uçmuş getmiş.*

*“Ülen geddi ne edeceğiz?”*

*“Onun çaresi var yahu yeniden sayacağız.” demiş.*

*Tekrar gene yeniden saymaya başlamış:*

*“Dilki dilki dilber, guyruğun ucu tülber, ayı ahmak, domuz tokmak, çakal çarık, davşan ekmek.” demiş.*

*Bu sefer de davşan demiş ki:*

*“Yav size bi oyun oynayayım da ondan sonra yeyin.” demiş.*

*Davşanda oynarken bi kaçmış, ee... O da getmiş.*

*“Ee... ne edeceğiz?”*

*Dilki demiş:*

*“Haydi, arkadaş gedelim bakalım, belki bir şey buluruz.” demiş.*

*Şimdi giderken bir geçi bulmuşlar. Yani davar dutmuşlar bunu parçalamışlar, derisini omuzlamışlar giderken bi arı bulmuşlar. Dutmuşlar arının balını kesmişler, derinin içine basmışlar. Neyse oradan bir yere goymuşlar. Gidiyollar gari yola.*

*Dilki demiş ki:*

*“Yav demiş tabi dilkinin garnı acıkmuş, benim oğlanın bir gızı olmuş, onun adını goyvereyim geleyim sen burda dur.” demiş ayıya.*

*Ayı orada beklemiş, neyse gelmiş balı yemiş geriye varmış:*

*“Ne göydün çocuğun adını?”*

*“Başlamacık goydüm” demiş.*

*Aradan birkaç gün daha geçmiş biraz daha yolculuk etmişler, dilki gene demiş ki:*

*“Yav benim gızın bir oğlu oldu adını goyvereyim geleyim.” demiş.*

*Ayı orada galmış, dilki gene getmiş, belli bir zaman sonra dilki tekrar geri gelmiş.*

*“Ne göydün arkadaş?”*

*“Ortalamacık göydüm” demiş.*

*Neyse bi gün daha geçmiş aradan, yav her neyse:*

“Gızım mı, oğlum mu, akrabam mı demiş bir çocuğu olmuşadını goyayım geleyim.” Ayı gene galmış orada. Dutmuş neyse dilki balı yemiş bitirmiş, içine de derinin kül basmış. Deriyi gene oraya bırakmış:

“Ne göydün arkadaş?”

“Küllemecik” demiş.

Bir gün daa geçmiş aradan, ayı demiş:

“Arkadaş benim ayakya duracak halim galmadı.”

“Ee... Ne olacak?”

“Balımızı yiyelim.”

Tamam, gelmişler dilki ayıya demiş:

“Al da gel bakalım.” demiş.

Ayı varmış, bir deriyi gucaklamış, kül bi poğsurmuş, ayının ağzı yüzü hep kül olmuş.

“Arkadaş buna ne oldu?”

“Ee... Arkadaş sen ne etdi isen, sen etdin.”

O demiş:

“Sen yedin.”

“Arkadaş bunu kimin yediği belli olur, o zaman altımıza birer çanak goyacağız, çanağı altımıza goyduğumuz zaman kimin yediği belli olur.”

Şimdi dilki paşa kendi çanağını ayının altına ayının çanağını kendi altına göymüş, ayı tabi uyuyor.

Sabahdan uyanmışlar ki balı ayı yemiş.

“Arkadaş balı sen yemişsin.”

Sen yedydin bir münakaşa ederler. Şimdi bunlar bir mağarada mücadele etmişler. Dilki paşa eline bir zomb almış, ayı da eline bir sırık almış, birbirlerine girişmişler, Dilki zombu ve tokmağı yapıştırmış ayıya

Ayı bu sefer demiş ki:



“Çıkalım arkadaş, bu iş burada olamadı hadi dışarı çıkalım.”

Dilki:

“Orada bana sırtığı vereceksin.” diyor, ayıya,

Dışarıya çıkmış, sırtığı ayıya dolayı dolayı vermiş.

“Arkadaş olmayacak dövülmüşler filan- demiş- arkadaş ayrılalım. Bi şey bulabilirsek yiyelim. Bulamazsak bakalım ne yaparız. Ondan sonra bakalım ne olur?”

Ayrıldıktan sonra, bi yerde davar mı bulmuş ne bulmuş, yemiş ve ayının yanına gelmiş.

“Arkadaş hende ciğeri nerde buldun?”

“Bu ciğer benim ciğerim”

“Ülen benim ciğeri de çıkarıversene.”

“Golay çıkarıveririrm” demiş.

“Bir top kendir, bi balta getirmiş, ayıyı bir ağaca asmış, parçalamış, ciğerini çıkarmış.

Böylece ayı ile dilkinin masalı sona ermiş” (Alptekin, 2002, s. 211-213).

## YEDİNCİ MASAL

### KURNAZ KAPLUMBAĞA (Anadolu)

“Şimdi, dilki, tosbağa arkadaş olmuşlar ve yengeçle barabar bir ekin ekmişler. Ekin biçileceği esnada, gunaz dilki ekinin kenerındaki çam ağacının yıkılacağını söylemiş.

“Siz ağacı tutamazsınız, siz ekini biçin ben de ağacı titeyim.” demiş ve ayaklarını çam ağacına tiyeyerek, çam ağacının gölgesine yatmış.

Onlar ekini biçmiş, bitirmiş sürmüşler harman etmişler, bunu nasıl beelişeceklerini bir türlü halledememişler. Şimdi dilki demiş ki:

“Bir goşalım, harman sahasına kim evvel gelebilirse o alsın harmanın tümünü” demiş.

*“Gardaş ben bunlarla yarışa giremeyeceğim gel bir gün evvel Kaldırdığımız zeğrenin keviğinin içine gir, biz birez yaklaşınca deki: buranın keviği küvüğü hepsi benim.”*

*Bu şekilde söz etmişler. Öbür gardaşı sıraya girmeyerek keviğin içine yerleşmiş. Şimdi bu arada ayının garaltısından istifade ederek gengeç hemen yürüme esnasında, gengeç dilkinin guyruguna sığınmış. goşarak gelmişler, tabii ayının goşusu hafif dilkinin goşusu şapık. Hemen gelince birez yaklaşınca, keviğin içine akşamdan galan tosbağa çıkmış:*

*“Buranın keviği küvüğü hepsi benim.” diyerek bunlardan evvel geldiğini söylemiş.*

*Bu esnada dilki “heyhah” deyip de oturuvereceği esnada gengeç:*

*“Dilki dayı üzerime oturdun.” demiş.*

*“Ülen sen ne zaman geldin?” demiş dilki.*

*“Ben senden evvel geldim” demiş. Gengeç.*

*Bunun üzerine tosbağa ile gengeç aralarında harmanı paylaşmışlar.”( Alptekin, 2002, s. 210).*

## SEKİZİNCİ MASAL

### EŞEK İLE DEVE (Anadolu)

*“Aynı kervanda gidip gelen bir eşekle bir deve arkadaş olmuşlardı. Yük taşımaktan yana dertliydi. Ne yolculuk bitiyordu, ne ömür.*

*Nihayet çareyi kaçmakta buldular. Sözleştiler.*

*Kervanın sulak, ağaçlık bir yerde mola verdiği bir gün, yüklerini yıkıp sıvıştılar. Tam bir sene başlarına buyruk gezdiler, tozdular, Otlayıp semirdiler.*

*Gölgede yatmakta oldukları bir gün çan sesleri duyar gibi oldular. Eşek, kulaklarını kabarttı. Bu bir kervan olsa gerekti. Az sonra develer birer ikişer geçmeye başladı. İki de bir yıl önce terk ettikleri kervanlarını tanıdılar. Deve adeta yattığı yere yapıştı, soluğunu bile kesti fakat eşek yerinde duramıyordu:*

*“Deve kardeş!... Deve kardeş!...”*

*“Kes sesini yakalanacağız.”*

*“Deve kardeş ben duramıyorum zongurdayacağım tuttu.”*

*“Sırasımı şimdi, kes sesini.”*

*“Deve kardeş duramıyorum dedi ve başladı.:*

*“Aaaa... Aaaa... Aai... Aai!...”*

*Kervancı başı hemen sesi tanıdı. Geldi etten kıpırdayamayan iki ahbab çavuşu yakaladı. “Sizi gidi kaçaklar.” deyip sırtlarına iki misli yük yükledi.*

*Yola koyuldular. Gittiler, gittiler. Eşek başladı gerilemeye, nihayet düşüp kaldı. Kervancı başı geldi eşeğin yükünü deveye yükledi. Deve öfkesinden kuduruyordu ama sesini çıkaramıyordu.*

*Tekrar yola düştüler, bir zaman gittiler. Eşek boş olduğu halde yine kaldı. Kervancı “Anlaşıldı sen yürüyemeyeceksin.” deyip eşeği de devenin sırtına yükledi.*

*Gide gide bir uçurumun kenarına geldiler. Yol çok sarptı. Deve sallanmaya başladı.*

*Eşek:*

*“Aman deve kardeş ne yapıyorsun? Beni düşüreceksin. Biraz hesaplı yürü.” dedi.*

*“Zongurdayacağım geldi, ne yapayım?” dedi. Bir zongurdadı, iki zongurdadı. Sonrası belli tabii. Eşek uçurumu boyladı” (Bakırcı, 2010, s. 762).*

## *DOKUZUNCU MASAL*

### *TİLKİ İLE SİNCAPLAR (Anadolu)*

*“Günlerden bir ilkbahar sabahı tilki, ormanda yaptığı yolculuktan dolayı çok acıktır. Aniden küçük şişman arkadaşları sincapları hatırlar. Tilki sincapların yaşadığı yere yönelir.*

*Tilki sincapların evlerine ulaştığında, sincapların eşyalarını hazırlayıp başka bir ağaca taşınmak için hazırlık yaptıklarını görür.*

*“Günaydın, benim sevimli arkadaşlarım.” diye onları selamlar.*

*“Günaydın, biz de bugün taşınıyoruz.” diye cevap verir sincaplar.*

*Tilki:*

*“Vay be, ne kadar ilginç. Bana yeni evinizi göstermeyecek misiniz?” der.*

*“Elbette, bizi takip edin.” diyerek sincaplar tilkiye yol gösterirler. Yeni evlerinin olduğu yere geldiklerinde tilki, sincapların sevinçlerinden istifade ederek onların yeni evleri olacak ağaca işaret koyar.*

*Tilki ayrıldıktan sonra, sincaplar ağaçtaki işareti görürler. Sincaplar orada bulunan bütün ağaçların üzerine aynı işareti koyarlar. Böylece kurnaz tilkinin yaptığı kötülük kendine döner” (Bakırcı, 2010, s.488).*

## ONUNCU MASAL

### ŞENGÜLÜM, ŞÜNGÜLÜM, MENGÜLÜM (Anadolu)

*“Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir keçi ile onun üç yavrusu varmış. Bu yavruların birinin adı Şengülüm, diğerinin Şüngülüm, küçüğünün de Mengülüm imiş. Anne keçi her gün ormana gider otlar, ağzında su, boynuzlarında ot, memelerinde de süt getirirmiş. Eve gelip kapıyı çalınca, hemen yavrular kapının ağzına yaklaşır sorarlarmış.*

*“Kapımızı çalan kimdir?”*

*Keçi bunlara cevap verirmiş:*

*Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm,*

*Aç kapıyı ben gireyim*

*Ağzımda su getirdim,*

*Boynuzumda ot getirdim,*

*Memelerimde süt getirdim.*

*Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm, sevinerek kapıyı açarlar. Anne keçi içeriye girerek otlarını, sütlerini ve sularını verir, yiyip içip yatarlarmış. Sabah olunca, anne keçi yine, üçünün de yanaklarından öpüp: “Şengülüm, Şüngülüm ve Mengülüm, beni iyi dinleyin. Bir gün kurt gelip sizi yiyebilir. O yüzden kim kapıyı çalarsa çalsın, benim söylediğim sözleri söylemeden sakın kapıyı açmayasınız”, diye tembih edermiş. Yavruları da:*

*“Tamam, anneciğim, senden başka kimseye kapımızı açmayız” derlermiş.*

*Günlerden bir gün kurt, Şengülüm, Şüngülüm ve Mengülüm’ü yemeye karar verir. Hemen, anne keçi gittikten sonra, yavaş yavaş saklandığı yerden çıkarak, yavruların kapısını çalmaya başlar. Şengülüm, Şüngülüm ve Mengülüm iki sıçrayışta kapıya gelerek seslenir:*

*Kurt, keçinin kapıya geldiğinde söylediği sözleri bilmediği için:*

*“Ben keçiyim yavrularım ormandan geliyorum, haydi kapıyı açın”, Şengülüm, Şüngülüm ve Mengülüm, hemen gelenin kurt olduğunu anlayarak birer köşeye saklanırlar. Kurt, ne kadar, orda bekleyip yalvardıysa da yavrulara bir türlü kapıyı açtıramaz. Tam kapıyı kırmaya karar vermişken, bir de bakar ki anne keçi geliyor, hemen kaçarak ağacın arkasına saklanır ve onun kapıyı nasıl açtırdığını takip etmeye başlar. Anne keçi eve gelince, kapıyı çalarak:*

*“Kapımızı çalan kimdir?”*

*“Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm,*

*Aç kapıyı ben gireyim*

*Ağzımda su getirdim,*

*Boynuzumda ot getirdim,*

*Memelerimde süt getirdim,” diye seslenince ”,*

*Şengülüm, Şüngülüm ve Mengülüm, oynaya oynaya gelip kapıyı açarlar. Keçi, hemen yavrularına sarılır, onları yanaklarından öper, her zaman olduğu gibi ot, süt ve sularını verir, oturup sohbet ederler. Yavrular, annelerine kapının çaldığını, kendilerinin de açmadığını haber verirler. Anne keçi:*

*“Hım, anladım o hain kurttur. Benim söylediğim sözleri tekrar ermeyene kadar sakın kapıyı açmayın”, der.*

*Ertesi gün, yine keçi alacaklarını alır, yavrularının yanaklarından öperek, ormana gider. Daha, keçi evden uzaklaşır uzaklaşmaz onun söylediklerini ezberleyen kurt, yavaş yavaş saklandığı yerden çıkarak kapıyı çalar. Yavrular oynaya oynaya kapıya gelerek:*

*Hain kurt sesini keçinin sesine benzetmeye çalışarak:*

*“Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm,*

*Aç kapıyı ben gireyim*

*Ağzımda su getirdim,*

*Boynuzumda ot getirdim,*

*Melerimde süt getirdim.” deyince”, Şengülüm, Şüngülüm ve Mengülüm, hemen sevinerek kapıyı açtıkları. Kurt, içeriye girer girmez, hemen Mengülümü yakalayıp yer. Bunu gören Şengülüm ile Şüngülüm kaçarak bir köşeye gizlenirler. Kurt çak arar ama diğerlerini bulamaz, keçiden korkarak hemen kaçıp saklanır. Şengülüm ile Şüngülüm, gizlendikleri yerden çıkıp kapıyı bağlayarak oturup ağlamaya başlarlar.*

*Biraz sonra anne keçi gelip ne kadar kapıyı çaldıysa da hiçbir cevap alamaz. Zavallı yavrular, gelenin yine kurt olduğunu zannederek yerlerinde tir tir titrerler. Keçi, bakar ki yavruları kapıyı açmayacak, boynuzuyla kırmaya karar verir. Şengülüm ile Şüngülüm kapının kırılacağını anlayınca yaklaşp dışarıya kulak verirler. Bir de bakarlar ki anneleri, hemen seslenirler*

*“Kapımızı çalan kimdir?”*

*Keçi aynı sözleri tekrara eder:*

*“Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm,*

*Aç kapıyı ben gireyim*

*Ağzımda su getirdim,*

*Boynuzumda ot getirdim,*

*Memelerimde süt getirdim,”*

*Yavrular hemen koşup kapıyı açarlar. Anneleri sorar:*

*“Hani Mengülüm nerede?”*

*“Mengülümü kurt yedi” diye cevap verirler.*

*Bu sözleri duyan keçi çok sinirlenir ve hemen kurdu aramaya koyulur. Az gider, uz gider, dere tepe düz gider, sonunda bir tavşanın kapısına varır. Ayakları ile yerlere vururken tavşan çıkar:*

*“O kimdir, damım üstünde,*

*Duvarım, damım üstünde,*

*Tapır tuppur dövüyor,*

*Ayağını damım üstünde?”*

*Keçi tavşana cevap verir:*

*“Çocuğumu sen mi yedin?”*

*“Hayır, ben yemedim git de kimin yediğini tilkiye sor”, der.*

*Keçi, bu sefer de tilkinin damım üstüne çıkarak ayakları ile yere vurmaya başlayınca, tilki çıkıp:*

*“O kimdir, damım üstünde,*

*Duvarım, damım üstünde,*

*Tapır tuppur dövüyor,*

*Ayağını damım üstünde?” deyince Keçi:*

*“Yavrumu sen mi yedin?” diye sorar.*

*Tilki:*

*“Hayır, ben yemedim git de kurda sor der,” der.*

*Keçi önce demircinin yanına gidip:*

*Demirci kardeş, şu boynuzlarımı kılıç gibi yap, uçları da şiş gibi sivri olsun. Sana bir kova süt ile bir kova kaymak vereceğim”, der.*

*Demirci, keçinin dediklerini yapar, o da demirciye süt ve kaymak vererek oradan kaybolur. Doğru kurdun damının üstüne çıkarak, ayağı ile yere öyle kuvvetli vurur ki damdan içeriye topraklar dökülür ve o sırada ocakta pişen yemeğin içi toprak olur.*

*Kurt, dışarıya çıkıp:*

*“O kimdir damım üstünde,*

*Damım direğim üstünde,*

*Aşımı şor eyledi,*

*Gözümü kör eyledi,” diye seslenince keçi ona cevap verir:*

*“Benim benim, ben paşa,*

*Boynuzum çifte çifte,*

*Yavrumu sen yemişsin,*

*Gel girelim savaşa, Kurt:*

*“Çok güzel, zaten ben de seni arıyordum, haydi savaşalım”, der.*

*Keçiyi yemeyi isteyen kurt, hemen onun yanına yaklaşır. Keçi, buna öyle bir boynuz vurur ki kurt, neye uğradığını şaşırır. Avazı çıktığı kadar yüksek sesle bağıırıp yere yığılır. Keçi hemen kurdun karnını yırtarak Mengülümü çıkarır. Onu bağrına basarak, gözlerinden öper. Kurt, can acısıyla yattığı yerden inler:*

*“Vay karnım,”*

*Keçi:*

*“Mengülümü yemeseydin,*

*Vay karnım, demeseydin,” der. Aradan biraz zaman geçince hain kurt ölür. Anne keçi, sevinerek yavrusunu evine götürür.*

*Şengülüm ile Şüngülüm, kardeşleri Mengülümü görünce çok sevinirler, onun gözlerinden ve yanaklarından öperler. Bundan sonra da kurt korkusu olmadan rahat rahat yaşarlar” ( Alptekin, 1991: 78-82).*

## *ON BİRİNCİ MASAL*

### *ÖLÜSÜ KINALI ÇAKAL (Anadolu)*

*“Bir varmış, bir yokmuş... Vaktin birinde bir bildircin varmış. Bu bildircinin da bir ağacın başında yeşil bir yuvası, bu yuvada da mini minnacık üç yavrusu varmış. Bunları kanatları altında öpüp okşayarak büyütüyor, yuvadan uçuracağı günü dört gözle bekliyormuş. ·*



Günlerden bir gün, görmez olası çakalın biri görmüş, gözlerine kestirmiş bunları:

“Huu komşu !” diye seslenmiş bildircına "ya tutar yavrularının birini bana verirsin, ya da yuvam yıkarım senin!" Bildircın vurulmuşa dönmüş, hangisini yüreğinden koparıp verebilir:

“Çakal kardeş, komşu, komşunun yavrularına yan gözle bakar mı, bu nasıl komşuluk böyle? Yavrularımın eti ne ki, budu ne olsun, dışının dibinde bile kalmaz. Gel etme, eyleme, yavrularımı bana bağışla...” diye yalvarıp yakarmış. Söz geçiremeyince çakala yavrularından birini çıkarmış kanatlarının altından, yuvasını kurtarmak için feda etmiş çakala. Arsız çakal, kan alacak damarı buldu ya, daha durur mu? Ertesi gün gene ağacın altına gelip gözdağı ermeğe başlamış bildircına:

“Huu komşu; bugün de yer demir, gök bakır; dişe, damağa dokunur bir şey bulamadım. Yavrularından birini daha verirsen, ver bana; yoksa iki bir demem, yuvanı yıkarım senin!”

Bildircın bir daha vurulmuşa dönmüş:

“Çakal kardeş; demiş. Komşu komşunun yuvasını yıkar mı? Bu nasıl komşuluk böyle? Daha yavrularım tüye, tele bile gelmedi. Yuva yıkan el onar mı? Gel etme, eyleme; yuvamı yavrularıma bağışla!”

O, böyle yalvarıp yakarmış ama çakalın bir kulağından girip öbür kulağından çıkmış. O zaman bildircın, yavrularından birini daha çıkarmış kanatlarının altından; yüzüne, gözüne sürmüş çaresiz. Yuvasını kurtarmak için bu yavrusunu da feda etmiş çakala... Sonra, bir yuvasına bakmış, bir de kalan yavrusuna ve başlamış bir söyleyip iki dökmeğe, “Yuvam yıkılmasın diye bir yavrumu verdim yetmedi... Korku belası birini daha verdim, korkun bitmedi. Varım, yoğum bir bu yavrucuğum kaldı. Bunu da elimden aldırırsam, gayrı yuva benim neyime! Yıkılsın bu iller, kırılsın dallar; dağdan dağa konar giderim; yavrum, yavrum diye yanar giderim.”

Böylesine ah ü vah ederken karganın biri "gak! " demiş bir daldan : “Bre deli” demiş, bildircına; ne diye varsın, yıkılsın diye beddua ediyorsun; dalların ne günahı var! Suçun, günahın büyüğü sende... Neden kuru gürültüye pabuç bırakıyor da kendi yavrularını kendi elinle veriyorsun. O uyuz çakal da kim oluyor! Ne bir yuvanın çöpiüne dokunabilir, ne bir yavrunun tüyüne... O yüzüstü bir daha aklına eser de gelirse: "Haydi sen de bayırın çakalı; ne keserin var, kesecek; ne baltan var, devirecek! Kol olsan,

uzanamazsın; urgan olsan, ulaşamazsın; ne yuvamı yıkabilirsin, ne yavruma dokunabilirsin, dersin, ağzının payını verirsin.”

Karganın sözleri, bildircinin yüreğine bir su gibi serpilmiş: “Karga kardeş”, demiş. “Seni bana Allah mı gönderdi. En dar günümde Hızır gibi yetiştin. Ben seni, bunca kuşun en akıllısı bilirdim ama komşuluğunu bilmezdim. Doğrusu, komşuluk dediğin böyle olur; birbirinin yuvasına, yavrusuna kol kanat olur; yuvamı sana borçluyum ...” demiş. Nerde var, nerde yok, uyuz çakal gene gelmiş ve başlamış eskisi gibi üremeye! İşte o zaman bildircin: “Haydi sen de, bayırın çakalı !” diye başlamış ve kargadan öğrendiklerini bir bir sayıp sıralamış... Çakal, bu zehir, zemberek sözleri duyunca bildircinden, neye uğradığını bilememiş, süklüm, püklüm oradan ayrılmış ama dallardan bir dalın üstünde kargayı görünce, rüzgârın nerden estiğini anlamış : “Alacağın olsun alacakarga; demek bu akli sen verdin bildircine dur, ben de sana öyle bir oyun, oyun edeyim ki, felek de beğensin !” diye söylenmiş kendi kendine... Günün birinde de çalılara süre süre göğsünü, karnını kanatmış ve sürüne sürüne gene oraya gidip kızgın güneşin altına yatmış, ölmüş gibi. . . Alacakarga, onu öyle ölmüş gibi, bir okla vurulmuş gibi alkanlar içinde görünce, “ölüsü kınalı seni !” deyip leş üstüne sağılır gibi sağılmış ama üstüne, düzenci çakal kanadından yakalamış kargayı: “Ala leş kargası; demiş, el âleme talkın verecek bir sen mi kaldın; kismetimi kestin de ne buldun sanki? Demiş şimdi ölümlerden ölüm beğen: ktır ktır yiyeyim mi seni? Yoksa şu uçurumdan atayım mı? “Karga ne desin”: Çakal dayı; demiş, ben ettim, sen etme desem de nafîle, girmesine kanıma gireceksin; bari şu uçurumdan atma da, yiyeceksen ye beni! “Budala çakal, başını sallamış : “Ya öyle mi! ?” demiş. Öyleyse, şu dibi görünmeyen uçurumdan atayım da seni, korktuğuna uğratayım...” deyip uçurumdan fırlatmış kargayı... Karga, “Gak!” demiş, kanat açıp süzölmüş göklere... Çakal, bunu görünce : “Vay benim akılsız başım, vay benim akılsız başım!” deyip başını taştan taşa vurmuş, taş yarılmış baştanbaşa ama akli başına gelmemiş çakalın. Gene çalılara süre süre karnını kanatmış, gene oraya varıp güneşin altına yatmış ama, bile bile kim bu kanlı tuzağa düşer! Çakal gözleye gözleye yaralan göz göz olmuş ömrü, günü oracıkta dolmuş! Karga görmüş, bu akılsızlığa gülmüş. Bildircin da tüye, teleğe gelen yavrusunu yuvadan uçurup yeşil muradına ermiş ...” (Güney, 1971, s. 113-117).

## ON KİNCİ MASAL

### BÜLBÜL İLE KUZGUN (Anadolu)

“Süleyman Peygamber kuşlar içinde en çok bülbülü severmiş. Başka kuşlar bunu çekemezlermiş. Hele kuzgun büsbütün deliriyormuş. Kuzgun bir gün yanına birçok kuşlar toplamış. Onlara demiş ki:

“Bizim gibi büyük ve kuvvetli kuşlar varken bülbülün sevilmesi şüphesiz hepimizin canını sıkıyor, buna bir çare düşünelim. Bunu Peygamber’in gözünden düşürelim demiş.”

Orada olan bütün kuşlar:

“Pekâlâ, bunu yapalım fakat nasıl gözden düşürürüz. Onu bulalım.” demişler. Derhal kuzgun:

“Gideriz Peygamber’e bunu kınarız, senin için şöyle diyor, ağzına geleni savuruyor deriz.” demiş. Öyle yapmaya karar verip Süleyman Peygambere gitmişler. Bülbülü ona güzelce kınamışlar.

Bu sözlere peygamber çok kızmış, bir yol sorayım kendisinden de anlayayım diye bülbülü çağırtmış, o sırada bülbül güle dolanmış. Sarhoş kendinden geçmiş yatıyormuş. Çağırmaya gelenleri duymamış bile.

Bülbülün gelmediğini fırsat bilen kuzgun doğru Peygamber’e gitmiş:

“Bak bizim dediklerimiz nasıl çıkıyor, işte sözünüzü emrinizi bile dinlemedi.” diye peygamberi adam akılı doldurmuş.

Gül açılıp bülbül ayrıldıktan sonra Peygamberin emri üzerine yanına gitmiş peygamber gazaplı gazaplı onu kabul etmiş ve:

“Çağırdım neye gelmedin.” diye sormuş.

Bülbül:

“Sizin çağırdığınızdan benim haberim yok, ben gülün aşkıyla yanıp tutuştuğum sırada rast geldi. Ben o vakit kendimden geçerim, Hiçbir şey görmem, duymam ölü gibi sünerim.” demiş. Peygamber bülbülün bu sözlerini dinledikten sonra:

“Ey sen benim için kötü düşünüyormuşsun, söylenmedik söz bırakmıyormuşsun.” deyince:

*Bülbül:*

*“Haberim yok iftiradır.” demiş.*

*Peygamber:*

*“Şahitler var.” demiş.*

*Bülbül:*

*Gelsinler göreyim, söylesinler, dinleyeyim.” demiş.*

*Evveli tavus kuşunu getirmişler. Bülbül bunu görünce:*

*“Ben bu (hormul)un şahitliğini kabul etmem.” demiş.*

*Peygamber “Niye ?” diye sorduğunda:*

*“Onu Allah her kuştan güzel yarattı. Tüylerinin her birine bir renk verdi. Birinci etti de sonra bunu hormullandı. Hormulun hasmı da Allah’tır, tuttu buna en çirkin bir ayak verdi. O zamandan beri ayak ayak diye bağırır durur ve ayağından ötesini göremez.” demiş.*

*Bundan sonra kekliği getirmişler. “Buna ne dersin.” demişler. Bülbül bunu görünce yerinde titremiş ve “ Bu katili buraya kim getirdi. Bu Peygamber kendisini öldürmek için arayanlardan kurtulmak için bir ağaç kovuğuna gizlenmişti. Bu kavakta kavakta diye bağırdı da Peygamberi orada ikiye biçirtti. Bunu hiç dinlemem, katildir, ne derse kabul etmem.” demiş.*

*Üçüncü kargayı çağırmışlar. Bülbül: “Bu leşe konar ceviz ağaçlarının altında bekleyen masum çocukların hakkını yer.” demiş, onu da kabul etmemiş.*

*En son leylek ile kırlangıcı getirmişler, “Bunlar için bir diyeceğin var mı?” diye sormuşlar. “Yok, bunlar ne derse razıyım. Çünkü bu ikisi bahardan zevkte duygudan anlar. Karga gibi kovuklarda, çıplak ağaçların tepelerinde oturup durmazlar. Çok bahar gördükleri, gurbet gezdikleri için bunlara emniyet ederim. Yalan söylemezler. Halden anlarlar.” demiş. Sonra leylek ile kırlangıca:*

*“Bülbül Peygamber’e kötü söyledi mi?” diye sormuşlar.*

*Onlar da:*

*Hayır, bülbülün gönlüne kötülük girmez. Biz böyle şey duymadık.” dediklerinde Peygamber iftiraya uğradığını anlamış ve ötekileri oradan kovarak bülbülü yanında alıkoymuş”( Bakırcı, 2010, s. 675-676).*

## ON ÜÇÜNCÜ MASAL

### EŞ EŞİNİ BULMAYINCA (Anadolu)

*“Günlerden bir gün, bir kurbağa ile fare arkadaş olurlar. Bunlar o kadar güzel anlaşurlar ki birbirlerinin sesini duymadıklarında vakit duramazlar. Fare, arkadaşı kurbağanın sesini durmak için her gün çayın kenarına gelir fakat çayın sesi, kurbağanın sesini bastırıldığı için, bir türlü arkadaşının sesini işitemez sonunda kurbağaya şöyle der:*

*“Ben çayın kenarına geldiğim zaman, seni bulup sesini işitemiyorum. Ne yapalım ki geldiğim zamanlar, hemen sesini bulayım?”*

*Kurbağa:*

*“Gel, uzun bir ip bulup bir ucunu senin ayağına, bir ucunu da benim ayağıma bağlayalım. Böylece birbirimizi daha kolay bulabiliriz”, der.*

*Fare arkadaşının bu fikrini çok beğenir ve:*

*“Güzel bir fikir, ben hemen gidip bir ip bulayım.” der.*

*Fare, bir eve girip uzun bir ip alır. İpin bir ucunu kendi ayağına, bir ucunu da kurbağanın ayağına bağlar. Bir süre bu şekilde görüşüp sohbet ederler.*

*Günlerden bir gün fare kurbağanın yanına giderken bir karga bunu görür, hemen aşağıya inerek fareyi kapıp tekrar göğe doğru yükselir. Kurbağa da fareye bağlı olduğu için o da birlikte yükselir. Çevredeki insanlar, bunların halini görünce gülmeye başlarlar. İçlerinden birisi:*

*“Ah, aptal kurbağa, sen karganı yemi değilsin, niçin gökyüzünde sallanıyorsun.” deyince, kurbağa:*

*“Bu benim başıma gelenler, dengim olmayan kurbağa ile arkadaş olmam sebebiyledir”, der. Adamlar da:*

*“Eş eşini bulamayınca günleri kötü geçer” derler”( Sakaoğlu, 1991, s. 43).*

## ON DÖRDÜNCÜ MASAL

### CIRCIR BÖCEĞİ İLE KARINCA (Anadolu)

“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir circir böceği varmış. Bütün vaktini ağaç başlarında saz çalıp türkü söyleyerek geçiren bu circir böceği, günlerden bir gün annesinin yanına vararak “Karakızın” kızı karıncayı istemesini söyler. Annesi:

“Oğlum,” “Karakız” bize bize kızını vermez, onlar çalışkan ve tertiplidir, sen ise tembelsin tekisin,”

Oğlan:

“Olsun, üzüm üzüme baka baka kararır. Evlendikten sonra beraber çalışırız”, diye ayak diretince, annesi dayanamayıp komşusu ile birlikte kızı istemeye giderler. Varıp da karıncanın tertibini, düzenini görünce, hayretten ağızları açık kalır. Mercimek, arpa, yulaf, burçak vs. gibi yiyeceklerini ayrı ayrı düzenli bir şekilde yerleştirmiş. Bunlar dereden tepeden konuştuğuktan sonra, karıncanın annesi “Karakız”:

“Biz sormadık siz söylemediniz, gelişinizin sebebi nedir?” diye circir böceği ile komşusuna sorar. Circir böceğinin annesi:

“Allah’ın emri, peygamberin kavli le kızınızı istemeye geldik”, der. Ev sahibi:

“Biz kendi aramızda bir konuşup görüşelim, sonra size haber verimiz”, der.

Bunlar eve gelince circir böceği oğluna:

“Ah oğlum, gitsen de görsen, evleri ağzına kadar yiyecek dolu”, der.

Aradan birkaç gün geçince, komşulardan birisi karıncaya:

“Geçen, dünürleriniz gelmişti, ne cevap verdiniz?” diye sorar.

Karınca:

“Henüz kesin bir cevap vermedik ama ben kızımı ona vermem. Yazı kışı circirle geçer, benim bir senede topladığım yedi yıl yeter”, diye cevap verir.

Bir süre sonra circir böceğinin annesi tekrar karıncanın evine gider. Karınca:

“Niçin geldin?” diye sorar.

“Niçin geldiğim belli olmuyor mu? cevabınızı öğrenmeye geldim”, der.

Karakız’ın babası:

*“Ben, altı ay azıklı arkası kapaklıya kız vermen”, diye ayak direr.*

*Kadıncağız üzülerek dönüp oğlunu bulur ve olanları anlatır.*

*Oğlan:*

*“Gel anacığım gel, tuz torbasını başıma takayım, dağ başına çıkar, yeşil çamların arasında keyfime bakarım”, der ( Sakaoğlu, 1991,s. 48-49).*

## *ON BEŞİNCİ MASAL*

### *BOKBÖCEĞİ (Anadolu)*

*“Bir varmış, bir yokmuş... Bir Bokböceği varmış. Bir gün bu Bokböceği kendi kendine: “ Şu fani dünyada tek başıma yaşamaktan usandım. Varayım bir kocacık arayayım kendime,” demiş.*

*Giderken giderken bir kediye rasgelmiş. Kedi demiş ki:*

*“Nereye gidiyorsun, Bokböceği?”*

*“Benim adım bokböceği mi?”*

*“A, neymiş ya senin adın?”*

*“Bürümcekli Bürce kadın, Tirinçekli Tirce kadın nereye gidiyorsun Mercan kadın? diye soracaktın.”*

*“He bilemedik... “Bürümcekli Bürce kadın, Tirinçekli Tirce kadın nereye gidiyorsun Mercan kadın?”*

*“Kocacık aramaya.”*

*“Bana varsana”*

*“Senin kuyruğun uzun, beni döversin.”*

*“Haydi, uğurlar olsun.”*

*Kedi ayrılmış gitmiş. Bokböceği de yoluna devam etmiş. Giderken giderken bir kirpiye rast gelmiş. Kirpi:*

*“Nereye gidiyorsun, Bokböceği?” demiş.*

*Bokböceği gene kızmış:*

*“Benim adım bokböceği mi?”*

*“E, ne senin adın?”*

*“Bürümcekleli Bürce kadın, Tirinncekleli Tirce kadın nereye gidiyorsun Mercan kadın?”*

*“He bilemedik... “Bürümcekleli Bürce kadın, Tirinncekleli Tirce kadın nereye gidiyorsun Mercan kadın?”*

*“Kocacık aramaya.”*

*“Bana varsana.”*

*“Senin dikenlerin var, sarıldıkça batır bana. Sana varmam.”*

*“Haydi, uğurlar olsun öyleyse. Allah hayırlı kısmet versin.”*

*Bokböceği gene yolu tutturmuş giderken bir sıçana denk gelmiş. Sıçan:*

*“Nereye gidiyorsun, Bokböceği?” demiş.*

*“Benim adım bokböceği mi?”*

*“Ne ya?”*

*“Bürümcekleli Bürce kadın, Tirinncekleli Tirce kadın nereye gidiyorsun Mercan kadın?”*

*“Bilemedik... “Bürümcekleli Bürce kadın, Tirinncekleli Tirce kadın nereye gidiyorsun Mercan kadın?”*

*“Kocacık aramaya.”*

*“Bana varsana.”*

*“Senin kuyruğun uzun, beni döversin.”*

*“Hiç hanımlar dövülür mü? Dövmem seni. Hem de yakında Beyoğlu'nun düğünü olacak. Pirinç pilavı tatlılar getiririm sana.”*

*“Haydi, varayım bari” der bokböceği. Sıçan hemen gider. İmamı, muhtarını bulur. Bunlar artık ikisi bir arada geçinip giderlermiş...*

*Bir gün Beyoğlu'nun davulları çalmaya başlamış. Sıçan kalkmış:*

*“Hanım, demiş, gideyim de sana pirinç pilavı, baklava getireyim.”*



“Sen oradayken ben de kaynara gideyim”, demiş Bokböceği. Ceviz kabuğundan teknesi, fındikkabuğundan; onları da almış giderken Kadınlar Atlamacı’ndan düşmüş aşağı. Ceviz kabuğundan teknesi kapanmış üstüne koca köprü üstünden de bir kır atlı geliyormuş Beyoğlunun düğününe. Atlının kulağına Kadınlar Atlamacı’ndan bir ses gelirmiş. Kır atlı dikilmiş, dinlemiş bunu, ne diyor diye:

“Hey kır atlı kır atlı.

Götü davlumbaz atlı.

Dar dar düğün evine varasın.

Saçı uzuncam suya düşmüş diyesin.”

Kır atlı gelmiş düğün evine:

“Yahu arkadaşlar Kadınlar Atlamacı’ndan bir ses geliyordu:

“Hey kır atlı kır atlı.

Götü davlumbaz atlı.

Dar dar düğün evine varasın.

Saçı uzuncam suya düşmüş diyesin.”

Sıçan duyuvermiş kır atlının sözlerini “Bizim hanımdır o” demiş. Hemen yola döşenmiş... Gelmiş sıçan, bir de baksa bokböceği ceviz kabuğundan teknenin altında debelenip duruyor.

“Ver elini çekelek ,” diyor. Bokböceği:

“Ben sana üç gün oldu küselek,” diyor. Sıçan gene:

“Ver elini çekelek, ver elini çekelek,” diye Bokböceğini çekip çıkarmak istiyor, her defasında Bokböceği:

“Ben sana üç gün oldu küselek, ben sana küselek diye karşılık veriyor sıçan da:

“Canın isterse. Ben de giderim düğün evine kendi karnımı doyurmaya bakarım,” diyor, Bokböceğini çiğneyip geçiyor.

Beyoğlunun düğününe gidiyor yiyip içip keyfine bakıyor.” ( Boratav, 2017, s. 22-24).

## ON ALTINCI MASAL

### ARSLANIN VERDİĞİ DERS (Anadolu)

*“Bir varmış, bir yokmuş... Vaktin birinde bir kurt türemiş Yıldız dağlarında... Sürülere göz açtırmaz, çobanlara kan ağlatırmış. Neye derler ki, kurt dumanlı günü sever diye: Dağı, taşı duman bürüyüp de göz gözü görmez oldu mu, koyunun kuzunun yayım yayım yayıldığı yerlere iner; sürüden ayrılmış birini buldu mu anam, babam dedirtmezmiş...”*

*Günlerden böyle bir gün, gene yolu tutmuş. Yıldız ırmağının başında iki öküzün otladığını görmüş, biri sarı, biri kara... Bir bakmış, ağzının suyu akmış:*

*“Yaratan, neler yaratırmış meğer! Bunların yanında koyunun, kuzunun lafi mi olur. Dişimin dibinde kalıyor onlar. Şu mübarekler elime geçse de yesem yesem doymasam. Alimallah iki öküz kadar olur; arsalana, kaplana bile mum tuttururdum ama hani o günler! Birinin bacağına sarılısam, ötekinin boynuzları iki böğrümü deler de geçer. Ah ne olaydı, ne olaydı o uyuz tilkideki akıl bende olaydı!” diye hayıflanmaya başlamış ama tilki dedikleri ekmeğin yerde biter. Kaşla, göz arasında orada peyda olmasın mı?*

*“Kurt kardeş; boğazında kalsın; gene kimlere diş biliyorsun ?” diye sormuş.*

*Kurt, gökte ararken yerde bulmuşa dönüp:*

*“A tilki kardeş; demiş. Senden saklayacak yerim yok ya, şu otlara gömülü öküzleri görüyor musun? Ha işte, onlarla bayramlaşmak istiyorum ama, gözüm kesmiyor yoksa, boynuzları var, çatal çatal! Bana bir akıl verirsen yok mu, dile benden dilediğini!” deyince, tilki gülmüş:*

*“Bre kurt kardeş; demiş. Akıl dağılırken neredeydin. Karanlıkta göz kırpacığına ağır, uslu yanaş; arkadaş ol onlarla, arkadaş! Üç gün, beş gün derken bir fitnelik sokar, aralarını açarsın; bundan ötesi düğün, bayram... Ha, gel gelelim benim dileğe. Ben ne kara öküzden bir pay isterim, ne sarı öküzden bir tüy isterim. Şu köyün ağzında bir küpeli horoz var. Günün birinde öyle bir oyun oynadı ki bana, az daha Karabaş’ın kucığına düşürecekti beni. O gün bugün ahdettim onu yemeğe. Getirebilersen, bu küpeliyi getir bana, oyun oynamak nasıl olurmuş, göstereyim ona!”*

*Kurdun gözleri parlamış:*

*“İlahi, tilki kardeş, bir; küpelinin de lafi mı olur? Şu bizim bayramdan sonra avucunda bil onu!” demiş ve yumula yumula yaklaşmış öküzlere:*

*“A sarı kardeş; a kara kardeş; sormak ayıp olmasın ya, ne yitirdiniz de arıyorsunuz, başınız yerden kalkmıyor; yoksa sizi çifte, çubuğa koşan adam, bir avuç samanı çok mu gördü de bu kuru tarlaya sürdü sizi... Ot yok, çöp yok buralarda... Gelin, başım gözüm hayrına yemlik, yeşillik bir yere götüreyim sizi. Orada ne bir yumruk var, ne bir boyunduruk! Ömrünüz boyunca yiyin, için yan gelip yatın. Bu dünyaya, yük altında çürümek için gelmediniz ya” demiş, daha da ne diller döktüyse, dökmüş, tilki misali... Onlar da inanmışlar, kanmışlar, kurdun ardına düşmüşler. Kurt gitmiş, onlar gitmiş, onlar gitmiş, kurt gitmiş, onlar gitmiş, derken yemlik, yeşillik bir yere yetmişler. Bu boğazına düşkün mahlûklar yemiş, içmiş kurt kardeşe dua etmişler, "bizi boyunduruktan kurtarıp bu bolluğa kavuşturdu..." diye; artık bir dediğini iki ederler mi!?*

*Günlerden bir gün kurt, sarı öküzü bir kenara çekmiş:*

*“Ne Ese'ye minnet, ne Köse'ye minnet; şunun şurasında gül gibi geçinip gidiyoruz. Derneğe dilim varmıyor ama bu rahatlık kara öküze batıyor. O budalanın gözleri hala boyundurukta! Gecenin birinde bizi uyutur da köyün yolunu tutarsa, vay geldi başımıza! Ben kendimi kayırmıyorum ama senin bir tüyüne dokunulursa yok mu, üç altmışaltı damarımdan kan gider. İyisi mi o bizi ele vermeden, biz onun niyetini kursağında bırakalım. Sen buna “he !” der de göz yumarsan, ötesini bana bırak ...” demiş. San öküz de ne “He !” demiş ne “yok !” demiş.*

*Şöyle bir sallamış başını. Kurdun istediği de bu değil mi? Allem etmiş, kallem etmiş, bir ağaç altında geniş getirirken çullanmış üstüne, gayri iflah olur mu, kanı iltigat iltigat akmış çimene... Aç kurt; kaç gün/kaç gece düğün, bayram etmiş, kara öküzün başında. Orasını bilse bilse san öküz bilir, bilir ama kendi başına ne geleceğini bilmez yoksa... Aradan üç gün, beş gün ya geçmiş, ya geçmemiş, bir sabah kurt sarı öküzün karşısına dikilip:*

*“Sarı oğlan; ne diye kırk dereden su getirelim; eğri oturup, doğru konuşalım: ben seni yiyeceğim !” demesin mi, sarı öküz, neye uğradığını bilememiş : “Yerden göğe kadar hakkın var, demiş. Ben kendi mezarımı kendi elimle kazdım. O kurt yalanlarına kandım da, kara yazılı arkadaşımın öldürülmesine göz yumdum. Kırılın şu boynuzları! O gün canını cehenneme yollasaydım, senin gibi püsküllü bir belayı başıma satın*

almazdım bu gün. Ne denir, böyleymiş; günahımı kanımla ödeyeceğim. Haydi, yiyeceksen ye beni; bir gün de biri çıkar yer seni !” deyip boynuzlarını uzatmış ama kaçın kurdu o, göğüs göğse gelir mi? Dolanmış durmuş bir süre, derken arkadan vurmuş yere kazma dişlerini sarı öküzün baldırına gömerek...

Bir de nerde var, nerde yok, bir arsalan çıkıp gelmesin mi? Yanında da bir tilki! Hani kurda akıl veren bir tilki vardı ya, ha işte o... Meğer bir beklemiş tilki, iki beklemiş tilki; bakmış ki, ne kurdun geldiği var, ne de küpeli horozu getirdiği...

“Vay’ uyuz kurt vay!” demiş; bana edip eyleyeceğin bu muydu? Dur, ben de senin başına bir çorap öreyim de, bana ayın, oyun etmek nice olurmuş bir gör !” deyip, o dağların aslanını bulmuş, olan, biteni, gözlerinde tüteni sayıp döktükten sonra:

“Hey koca arsalan hey! O besili öküzler sizin ağızınıza layık, sizin” deyip, düşmüş önüne; dağı taşı ararken varmışlar tam üstüne... Bir de görmüşler ki, ne görsünler, san öküz yerde küskütük yatıyor, kara kurt da dolaşıp duruyor, yemeğe neresinden başlasam diye...

Arslan, bir nara atıp da: “Bre budala; benden uğrun uğrun ne dolaplar çeviriyorsun? Ne diye bu mübareklerin kanına girdin?” deyince, kurt akı, karayı yitirmiş : “Hey bu dağların aslanı; benim bunda bir karınca kadar suçum yok. Suçun, günahın büyüğü, şu tilkide. Ben öküzlerin bir kılına bile dolukmuyordum. Günün birinde, bu tilki gelip beynime girdi. Akıl üstüne akıl verdi bana, bir küpeli horoz karşılığı... Ben de bu uyuzun lafına uyararak bunların Kanına girdim. Ne bela gelirse başıma akılsızlığımdan geliyor. Öldürecekseviz öldürün ama önce şu tilkinin postunu serin yere, sonra benim postum...” deyince, koca arsalan, bir tilkinin yüzüne bakmış. Bir kurdun gözüne... Bir pençe birine atmış, bir pençe birine. İkisinin de postunu sermiş yere...

Eee dünya bu, eden bulur, bunlar da ettiklerini bulmuş”( Güney, 1971, s. 117-121).

## ON YEDİNCİ MASAL

### KARGA İLE YILAN (Anadolu)

“Bir zamanlar dağın tepesinde bir ağaca yerleşmiş bir karga vardı. Bu yuvanın hemen yanında bir yılan yuvası vardı. Karga ne zaman yumurta yapıp yuvaya bıraksa yılan onları yutuyordu. Karga bu duruma çok kızar.

*Bir gün karga, durumunu çakala anlatır ve der ki:*

*“Bu konuda ne karar aldığımı söylemek istiyorum. Yılanın gözlerini çıkarıp onu kör edeceğim. Ondan kurtulmanın tek yolu bu.”*

*Çakal:*

*“Önerin çok kötü. Bir başka yolunu bulup kendi hayatını tehlikeye atmamalısın. Yoksa yengeci öldürmeye çalışan balıkçıla benzersin.” dedi.*

*“Bu nasıl oldu?” diye sordu karga.*

*Çakal hikâyeyi anlatır.*

*Bir zamanlar birçok balığın olduğu yere yerleşen bir balıkçıl olduğunu söylerler. Balıkçıl orada uzun süre yaşar. Yaşlılıktan balık avlayamaz hale gelince açlıktan gücünü kaybeder. Kafasını dizlerine koyup derin derin düşünürken bir yengeç gelir ve anlamsızca yüzüne bakarak:*

*“Hey balıkçıl, niçin, bu kadar üzüntülü müsün?” dedi.*

*“Niçin üzgün olmayayım? Burada bir zaman hayatımı balık avlayarak geçirdim fakat bugün iki balıkçı buradan geçti ve biri diğerine “ Burada çok balık var. Buradaki balıklar daha iyi .” dedi. Diğer “Başka yerde balık var, önce onları avlayalım, sonra gelir buradakileri avlarız” dedi. Ben de gidip oradaki balıkları avlayıp bitirdikten sonra buraya gelip burayı bitireceklerini anladım. Eğer böyle yaparlarsa ben burada açlıktan ölürüm.”*

*Yengeç, balıkçılı dinledikten sonra ondan ayrılıp balıkların yanına giderek duyduklarını anlatır.*

*Bütün balıklar bir araya gelip balık avcısı balıkçıdan öğüt isterler. Çünkü akıllı insanlar düşmanından bile akıl alan insandır.*

*Balıkçıl:*

*“Bu balıkçıların yapacaklarına karşı gücüm yok ama sizlere ırmağın en derin en sazlık yerine gidin, derim. Eğer oraya giderseniz siz ve çocuklarınız kurtulur.”*

*Balıklar:*

*Eğer siz, bizi oraya götürürseniz çok mutlu oluruz.” dediler. Balıkçıl balıkları güvenli bir şekilde dediği yere götürmeye razı olur.*

*Her gün yanında iki balık götürür fakat balıkçıl balıkları tepenin arkasına götürüp yer. Bu, bir süre devam eder.*

*Bir gün Istakoz balıkçıla yalnız olduğunu kendisini de o ırmağa götürmesini söyler. Balıkçıl kabul eder. Balıkları yediği tepeye yaklaşıncaya yengeç, yerde balıkçılın yediği balıkların kılçıklarını görür ve sonunu düşünüp kendi kendine söylenir:*

*“İnsan ister savaşmak istesin, ister istemesin ne zaman öleceğini bilip düşmanıyla karşılaşırsa asıl olan kendi onurunu korumak için savaşmalıdır.”*

*Bu sözlerden sonra yengeç, balıkçılın boğazını sıkarak öldürür. Kendi hayatını kurtardıktan sonra balıkların yanına gider ve balıkçıla yaptığını anlatır.*

*Hikâyenin sonunda çakal, kargaya dalaverecinin hakkından hile ile gelinmesi gerektiğini söyler.*

*“İzin verirsen kendi hayatını tehlikeye atmadan yılanı nasıl öldüreceğini anlatabayım.”*

*Karga:*

*“Evet, ne yapabilirim?” dedi.*

*“Evet, önce etrafta uç ve etrafı dikkatlice incele. Sonra bayanın kıymetli bir yüzüğünü al ve seni izleyen kalabalığın önünden uzaklaşmaya gözden kaybolma. Yüzüğü yılanın deliğine bırak ve oradan yüzüğü alma. Bunu gören kalabalık yüzüğü kurtarmak için yılanı öldürecektir. Böylece sen de yilandan kurtulmuş olursun.”*

*Bu öğüdü alan karga uçarak uzaklaşır ve evin çatısında elbiselerini ve mücevherlerini bir kenara bırakmış kızı görür. Karga hemen kızın mücevherini kaptığı gibi oradan uzaklaşır. Karganın mücevheri aldığını gören insanlar onu kovalamaya başlarlar. Karga kendini takip edenlerin gözünden uzaklaşmadan yılanın deliğine doğru uçar. Karga mücevheri yılanın deliğine bırakır. Bunu gören insanlar, deliğe doğru koşmaya başlarlar. Yılanı öldürüp mücevheri delikten alırlar. Zekâ ve güç zorbalığı önlemiş olur” (Bakırcı, 2010, s. 656-657).*

## ON SEKİZİNCİ MASAL

### KUYRUĞU ZİLLİ TİLKİ (Anadolu)

*“Bir varmış bir yokmuş. Bir tilki varmış. bir de kuyruğunda zili varmış.*

*Tilkinin abdesti gelmiş. Düşünmüş taşınmış, abdest etmek için yedi yıllık yola gitmeye karar vermiş. bir çam fidanına zilini asmış.*

*“Ey çam! Ben gelinceye kadar bu zil sen de kalsın. Gelince alırım.” demiş.*

*Yedi yıl gitmiş, yedi yıl da gelmemiş... On dört yıl koca çam ağaç olmuş.*

*“Ver çam zilimi.”*

*“Vermem.”*

*“Ver çam zilimi.”*

*“Vermem.”*

*“Seni baltaya söyleyeyim de kessin,” demiş tilki. Gitmiş baltaya:*

*“Balta arkadaş şurada bir çam var. Kessene.”*

*“Neme lazım benim, elin çamı? Ben burada rahatıma bakıyorum.”*

*“Seni ateşe söyleyeyim de sapını yaksın. Gitmiş ateşe:*

*“Ateş arkadaş! Şurada bir balta var, sapını yaksana.”*

*“Neme lazım elin baltası benim? Burada rahat rahat yatıyorum.*

*“Seni suya söyleyeyim de söndürsün.” gitmiş:*

*“Su arkadaş! Şurada bir ateş var, onu söndürsene.”*

*“Neme lazım elin ateşi benim? Ben burada şırl şırl akıyorum.”*

*“Seni koca öküze söyleyeyim de sömürsün.” Gitmiş öküze:*

*“Öküz arkadaş! Şurada bir su var sömürsene onu.”*

*“Yok, ben susamadım.”*

*“Seni koca canavara söyleyeyim de yesin.” Koca canavara gitmiş:*

*“Arkadaş! Şurada bir öküz var yesene.”*

*“Neme lazım elin kart öküzü benim? Ben taze kuzuları yiyorum burada.”*

*“Seni çoban köpeklerine söyleyeyim de öldürsün.” Çobanın köpeklerine gitmiş:*

*“Köpek arkadaşlar! Şurada bir canavar var, öldürün onu.”*

*“Nemize lazım bizim elin canavarı? Biz burada gölgede yatıyoruz.”*

*“Sizi, demiş çobana söyleyeyim de dövsün.”*

*“Çoban arkadaş! Şurada köpekler var, dövsene onları.”*

*“Neme lazım elin köpekleri benim. Ben burada rahatıma bakıyorum.”*

*“Öyleyse seni sıçana söyleyeyim de çarıklarını yesin.” Gitmiş:*

*Sıçan arkadaş! demiş şurada bir çoban var, çarıklarını yesene.”*

*“Yok! Neme lazım benim elin kart derisi? Ben burada sütün, yoğurdun yüzünde geziyorum.”*

*“Seni kocakarının kendisine söyleyeyim de yesin.” Gitmiş:*

*“Kedi arkadaş!” demiş. “Şurada bir fare var, yesene onu.”*

*“Neme lazım elin faresi? Burada güzel güzel yemekler, taze ekmekler yiyorum.”*

*“Seni kocakarıya söyleyeyim de dövsün.” Kocakarıya gitmiş:*

*“Koca-valide! Demiş. Şurada bir kedi var, dövsene.”*

*“Nerede?”*

*“İşte Şurada”*

*Hemen sopayı almış eline koca- nine:*

*“Vay! Sen fareyi niye yemiyorsun?” diye bir sopa atmış kediye.*

*Kedi fareye atlamış, fere çarıklara atlamış, çobanın çarıklarına, çoban köpeklere, köpekler canavara, canavar öküze, öküz suya, su ateşe, ateş baltaya, balta çama aylamış. Balta “tak tuk” düşürmüş çamı.*

*Tilki de zilini almış çamdan yoluna devam etmiş”( Boratav, 2017, s. 43-45).*



## ON DOKUZUNCU MASAL

### TILKI İLE KIRPI (Anadolu)

“Günlerden bir gün, bir tilki ile bir kirpi arkadaş olurlar. Yolda giderken tilki arkadaşına dönüp:

“Şu yakınlarda bir elma ağacı olacaktı, istersen oraya gidip biraz elma yiyelim.” der.

Kirpi: “Sen bilirsin arkadaş, istiyorsan gidip biraz yiyelim,” der. Böylece elma ağacının dibine varırlar. Kirpi:

“Ben ağaca çıkayım, oradan kopardığım elmaları sana atayım.” der. Tilki kabul eder. Kirpi ağaca çıkar, elmaları atmaya başlar fakat attığı elmaların hepsini, tilki birer birer yer bitirir. Bu harekete çok sinirlenen kirpi:

“Ben sana yapacağımı bilirim,” diye düşünerek, arkadaşına seslenir:

“Tilki kardeş, şu elma çok güzelmiş, ağzını aç da atayım”, der. Tilki, ağzını açıp gözünü kapar. Bunu fırsat bilen kirpi, hemen ağzının içine atlar. Atlamasıyla birlikte, bütün dikenleri tilkinin ağzına batarak kanatır. Böylece, bencil arkadaşından intikamını almış olur. Arkadaşının yaptığına çok üzülen tilki ise:

“Bir daha seninle arkadaş olmayacağım”. diyerek başını alıp gider”( Sakaoğlu, 1991, s.15).

## YİRMİNCİ MASAL

### GÖĞSÜ KINALI SERÇE (Anadolu)

“Göğsü kınalı kuşu vardır ufacık... Gök gürleyince yere yatar da ayaklarını havaya kaldırırmiş.

“Neden yapıyorsun böyle?” diye sormuşlar. Bu kadar mahlûkat yerde. Olur, da gök yıkılıverirse dayanak olmak için ayaklarımı kaldırıyorum”. demiş böyle dermiş bir tamdan da titrermiş gök gürlerken.

“Korkudan, dermiş, kırk kantar yağım eriyor.”

“Hadi be!” demişler, “Senin kendin yoksun beş dirhem, nereden oluyor da kırk kantar yağın eriyor?”

*“A! Álemin kendine göre bir dirhemi kantarı var, demiş serçecik. Siz ne anlarsınız?” ( Boratav, 2017,s. 48).*



## KAYNAKÇA

- AĞAKAY, M. (1966). *Türkçe Sözlük*. Ankara.
- AĞAKAY, M. A. (1995). *Türkçe Sözlük*. Ankara.
- AKALIN, Ş. vd. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKAR, Ali. (2005). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- AKYOL, S. (2017). *Sırduu Sandık/Comoktor (Sihirli Sandık/Masallar) Adlı Kırgızca Masal Kitabı (Metin Ve İnceleme)* Yüksek Lisans Tezi. Çankırı.
- ALPTEKİN, A. (1991). *Hayvan Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ALPTEKİN, A. B. (1991). *Hayvan Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- ALPTEKİN, A. B. (2016). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ALPTEKİN, A. B. (2002). *Taşeli Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ASLAN, A., ARAPOVA A. (2017). *Kırgız Masalları*. Konya: Kömen Yayınları.
- ASLAN, E. (2013). *Masal Araştırmaları ve Korkak Ali Masalı Üzerine Bir İnceleme*. Milli Folklor Dergisi. s. 37.
- BAHTEVAR, (1930). *Türk Masalları*. İstanbul.
- BAYHOCOEV, C. (1973). *COMOKTOR, Kırgız elinin oozeki çığarmaçılık tarihinin öçerki*. Frunze, 251.
- BEKTENOV, Z. vd. (1948). *Kırgız Adabiyatı*. Frunze, s. 93.
- BOGDANOVA, M. (1943) *Nakotoriye Dannıye Klasifikatsiya Kirgizskogo Folkloru*. Trudı KirFAN, CCCR, Tom 1, Vip.1. Frunze.
- BORATAV, P. (2016). *100 Soruda Türk Halk Hikâyesi*. Ankara: Bilge Su Yay.
- BORATAV, P. N. (1973). *Türk Masalları, Folkloru Doğru*. 30 Temmuz-Ağustos, İstanbul: s. 3-25.
- BORATAV, P. N. (2016). *100 Soruda Halk Edebiyatı*. Ankara: Bilgesu.
- BORATAV, P. N. (2017). *Az Gittik Uz gittik*. Ankara: İmge Kitabevi Yay.

BRUDNIY, vd. çeviren BUYAR, C. vd. (2017). *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*. Ankara: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

ÇIBLAK, N. (2005). *V. Propp Masal Çözümleme Metodu*. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi. Sayı 638, Şubat

DEMİRAY, K. (1991). *Temel Dilbilgisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

DOĞAN, M. (1994). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul.

EBERHARD, W. BORATAV. P. N. (1953). *Typen Turkischer Volksmärchen*. Wiesbaden.

EMMEZ, B. (2008). *Sözlü Gelenekten Modern Masala: Çocuk Edebiyatında Masal Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: s. 9-10.

ERDEM, Ö. K. (2015). *Kırgız Destanlarında Hayvan Motifi*. Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

ERGÜZEL. M. vd. (2011). *Üniversiteler İçin Türk Dili (Yazılı ve Sözlü Anlatım)*. Ankara: Savaş Yayınevi.

GÖKALP, Z. (1923). *Altın Işık*. İstanbul.

GÜLEÇ, H. (2014). *Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Kriter Yay.

GÜNEY, E. F. (1971). *Folklor ve Halk Edebiyatı (Özellikleri, Sözlü gelenekleri, Yazılı örnekleri)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

GÜVAHİ, hzl. HENGİRMEN, M. (1990). *Pend-name (Öğütler- Atasözleri)*. Ankara.

İTO, K. (2005). *Türk ve Japon Hayvan Masallarının Karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

KABAKLI, A. (1994). *Türk Edebiyatı*. C. 2. İstanbul.

KAHRAMAN, T. (Eylül 2003). *Dilbilgisi Derslerinde Ad Çekimlerinin İşlenişi Üzerine*. Çağdaş Türk Dili Dergisi, C. 16., S. 187, Ankara: s. 308-309.

KARADAVUT, Z. (2006). *Kırgız Masaları*. Konya.

KORKMAZ. Z. (2014). *Türkiye Türkçesinin Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KUNDAKCI, M. (2019). *Kırgız Şiirinde 'Akan Su' Akımı İle Yapılan Tabiat Güzellemesinin Çağrışımları Üzerine (Ceñicok Kök Uulu, Togolok Moldo ve Barpı Alıkulov'un Şiirleri Örneğinde)*. <https://dergipark.org.tr/kdeniz/issue/45733/557352>. Erişim tarihi: 07. 30. 2019. Erişim saati.13.40.

KUNDAKCI, M. (2019). *Moldo Kılıç İsak Şaybekov ve Kalık Akıyev'in "zelzele" Temalı Şiirlerinde Toplumsal Eleştiri*. Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi. Sayı:13. s. 115-116.

NACI, M. (1980). *Lügat-i Naci*. İstanbul.

NUR, İ. H. (2013). *Mesnevi'de Hayvan Karakterleri (Metaforları)*. AVKAE Dergisi, s.18-30.

ÖCAL, M. vd. (2015). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

ÖNAL, M. N. (2011). *Muğla Masalları*. Muğla: Edebiyat Fakültesi Yayınları.

ÖZCAN, C. (2015). *Eski Uygurca Kanşimrpasar Üzerine Notlar*. Belleten 63,1, s.38. Özel Sayısı. c.19 (nr.) s. 452.

ÖZKAN, M. vd. (2013). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

POYARKOV, vd. (1889). *Kirgizskiye legendı, skazki; veronaniya*. Pişkek.

PROOP, V. J. (çeviren, GÜMÜŞ, H.). (1987). *Tercüme Eserler Dizisi*. Ankara.

PSKÜLLÜOĞLU, A. (1995). *Türkçe Sözlük*. İstanbul.

RAYMAN, H. (2010). *Halk Edebiyatı Anlatı Türleri " Fıkra- Masal- Halk Hikâyeleri- Mitoloji- Efsane*. Ankara: Gazi Kitabevi.

SAKAOĞLU, S. (1973). *Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil*. Ankara.

SAKAOĞLU, S. (1981). *Hayvan Masalı Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C. 4, İstanbul.

SAKAOĞLU, S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçay Yayınları.

SAKAOĞLU, S. (2002). *Masallar, Türk Dünyası Ortak Edebiyatı / Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*. C, II, Ankara.

SAKAOĞLU, S. (2012). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

SEYİDOĞLU, B. (1985). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 6.

ŞİMŞEK, E. (2001). *Yarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. C. I-II Ankara.

TANER, N. (1995). *Yalova Masalları*. İstanbul: Ortiya Yayıncılık.

- TEVELLİOĞLU, F. (1962). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara.
- TEZEL, N. (1965). *Türk Masalları Üzerine bir inceleme*. Hisar, c.5 (nr. 24 '99') s. 17.
- TEZEL, N. (1968). *Türk Halk Edebiyatında Masal*. Türk Dili. Türk Halk Edebiyatı.
- THOMPSON, S. (1955). *Motif index of Folk-Literature*. 1. C., 2. B., ABD, 29-35.
- USENBAYEV, A. (1976). *Turmuşuk Cöö Comoktordu Uyrönüü*. Frunze.
- VEFİK PAŞA, A. (1877). *Lehçe-i Osmani*. C. 2, 1103.



## ÖZ GEÇMİŞ

Gülcan ÇAYMAZ, 15.15.1977 tarihinde Samsun'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise tahsilini Samsun'da tamamladıktan sonra 2010 yılında başladığı Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2015 yılında mezun oldu. 2015-2017 MBE Bakanlığında öğretmen olarak çalıştı. 2017 yılında başladığı Karabük Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde hâlâ çalışmaya devam etmektedir. Microsoft Office programlarını iyi derecede kullanmaktadır. Orta derecede İngilizce bilmektedir.

